

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

Ιούλης-Αύγουστος, 1988
Τεύχος 34ο
Τιμή τεύχους: £1.00

● Εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης στον Ακάμα ● Ο σωβινισμός και οι προεκτάσεις του στην Κύπρο ● Διάλογος για το εθνικό θέμα ● Η τουρκοκυπριακή κοινότητα ● Το ζευγάρι: αυτονομία ή εξάρτηση; ● Ψυχοκοινωνική άποψη για τις γυναίκες των μπαρ ● Εστιάδες: το πρώτο φεμινιστικό έντυπο στην Κύπρο ● Απάσπασμα από το θεατρικό έργο: «το ψέμα» ● Ποίηση: Μεσεβρινός και Καλλίδου ● Κατασκοπευτικά αινίγματα ● Κλωστές στην ανέμη ●

αρχοντικό

λαϊκή γειτονιά

καπηλειό

εστιατοριο — ταβερνα

τηλ. 450080

λαϊκό—ταβερνείο

**Εστιατοριο
ΜΑΤΘΑΙΟΣ**

δίπλα απο τη Φανερωμενη
και τη Τζαμουδα

Ανοιγουμε στις 4 το πρωι και
κλεινουμε στις 5 το απογευμα.
Σερβιρουμε ολων των ειδων
σουπες και προγευματα απο
το πρωι και ολα τα ειδη
κυπριακων φαγητων
στη διαρκεια της
ημερας.

**Ταβερνα
ΑΞΙΟΘΕΑ**

Οδος Αξιοθεας 9
τηλ. 430 787

Περαστε τη βραδια σας στο
κλασικο παραδοσιακο
δρομακι με τα γερανια.
Μαζι με το δροσερο
υπαρχει και η αντιστοιχη
κουζίνα ποιητας.
Επισης σουβλακια-σεφταλια
τείκι αγοουεί 12 σελ. η πιττα

**Αγγειοπλαστειο
ΑΓΓΕΙΟΠΩΛΕΙΟ**

Γ.Κοντου στη Λαϊκη Γειτονια
τηλ. 456977

Ολα τα προϊοντα μας
κατασκευαζονται απο μας.
Μια αντιπροσωπευτικη
συλλογη της κυπριακης
αγγειοπλαστικης
που ενσωματωναει πνευμα
ερευνας και ανανεωσης
με σεβασμο στη παραδοση.

**Μασερκο
ΓΙΩΡΓΟΣ-ΛΑΚΗΣ**

Οδος Πειραιως 10
τηλ. 476 420

Απεναντι απο το ππαρκι του
παλιου δημαρχειου

Μασερκο για
οσους βαστουσ
τζαι οσους
εββαστουσ

VIRGIN OLIVE OIL
KATHΓOPIA SINIF CATEGORY KATHΓOPIA
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

SEKEP

HALIS ZEYTIN YAGI
KIBRIS ZEYTIN MAHSULLERI SATIS ENCLUMENI

ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ
KATHΓOPIA SINIF CATEGORY KATHΓOPIA SINIF
EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA EXTRA

ΣΕΚΕΠ

ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
ΤΗΛ. 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ

0-1.5%
ACIDITY TMRH PRICE

Bottled in Cyprus by the CYPRUS OLIVE PRODUCTS MARKETING BOARD TEL. 483266 - ΛΑΤΣΙΑ - ΝΙΚΟΣΙΑ. NET CONTENT 1/2 LITRE (480 gr approx.) DIPHEN SAFI AGRILIK. ΚΑΘΑΡΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ 1/2 ΛΙΤΡΟ (480 gr περίπου)

διαλεχτή

εργαστηρι - γκαλερου κεραμικης
αρχιεπισκοπου φιλοθεου - 8, μεταξυ εναλλαξ και ορφεα τηλ. 4 3 7 4 1 8 λευκωσια

ΣΤΟ ΠΟΔΙ

**«προσεγγίσεις»
και προσεγγίσεις**

Κάτω από τον τίτλο "Στη φυλακή
δύο στρατιώτες του «Αττίλα» εί-
δαμε στην "Ελευθεροτυπία" το εξής
κείμενο:

«Ποινή φυλάκισης δύο μηνών
στον καθένα, επέβαλε χθες το
Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκω-
σίας, σε δύο Τούρκους αυτόμο-
λους που συνελήφθησαν στις
22 και 23.5.88.

Οι δύο Τούρκοι στρατιώτες του
Αττίλα, κατηγορούνταν για πα-
ράνομη είσοδο στο έδαφος της
Κυπριακής Δημοκρατίας.

Πρόκειται για τον Αππουζαχίν
Παϊράμ, 22 χρόνων, ο οποίος
εισήλθε στο έδαφος της Δημο-
κρατίας στις 20.2.88 μέσω μη
εγκριμένου λιμανιού, εκείνου
της Αμμοχώστου, και συνελή-
φθη στις 22.5.88 στην περιοχή
Μάμμαρι, όπου βρέθηκε να πε-
ριπλανείται ύποπτα.

Ο δεύτερος Τούρκος είναι ο
Κεμάλ Χουσεΐν Αγκούν, επίσης
22 χρόνων, ο οποίος εισήλθε
στο έδαφος της Δημοκρατίας
στις 15.2.87 και συνελήφθη
στην περιοχή Κουτραφά, στις
23.5.88.

Επιβάλλοντας τις ποινές ο
Επαρχιακός Δικαστής κ. Καλ-
λής, τόνισε ότι το αδίκημα των
δύο κατηγορουμένων είναι σο-
βαρό γιατί υπομονεύει την κυ-
ριαρχία της Δημοκρατίας.»

Ας αφήσουμε κατά μέρος τον τίτλο
του κ. Κασκάνη, ο οποίος θα μπορού-
σε νάταν για παράδειγμα «Δύο Τούρκοι
Εγκατέλειψαν το Στρατό Κατοχής», ή
«Από τα Στρατιωτικά Κάτεργα του Ατ-
τίλα στις Φυλακές της "Δημοκρατίας"»,
ή έστω «Ούτε οι Τουρκαλλάδες δεν
αντέχουν τον Φασιστικό Στρατό τους».
Ας προσπεράσουμε επίσης και την ευ-
φάνταστη περιγραφή: «περιπλανείτο
ύποπτα»

Ο Δικαστής καταδίκασε τα δύο
άτομα διότι ... εισήλθαν στην Κύπρο
από το λιμάνι της Αμμοχώστου, και
αυτό υπομονεύει την κυριαρχία της Δη-
μοκρατίας. Με την ίδια λογική, εγώ
εισηγούμαι να περάσουν αμέσως από
δίκη οι λιμενικές αρχές Αμμοχώστου οι
οποίες δεν εκτελούν κανονικά τον έλεγ-
χο του λιμανιού!

Το θέμα είναι σοβαρότατο. Παρά
την κυβερνητική αλλαγή, η απαράδεκτη
πολιτική της παρεμπόδισης των Τούρ-
κων στρατιωτών να αυτομολούν, συνεχί-

ζεται όπως και πριν. Στην ουσία η πο-
λιτική αυτή σημαίνει έμμεση συνεργασία
με τις Τουρκικές στρατιωτικές αρχές, οι
οποίες ασφαλώς αντιμετωπίζουν πρό-
βλημα να συγκρατούν αρκετούς αριστε-
ρούς ή Κούρδους στρατιώτες τους, ή
ακόμα στρατιώτες οι οποίοι απλά δεν
αντέχουν το στρατό.

Η ενέργεια αυτή φωτίζει και το
"πνεύμα Νταβός" και τις "προσεγγιστικές"
του διακηρύξεις: πρόκειται για προ-
σεγγίσεις καθεστώτων και όχι λαών.
Για προσεγγίσεις που στοχεύουν στην ε-
ξεύρεση μιας ισορροπίας μεταξύ κυβερνή-
σεων, έτσι που να εξυπηρετούνται καλύτε-
ρα τα συμφέροντά τους. Κι αυτό σημαίνει
την καταστολή όσων αρνούνται αυτά τα
συμφέροντα.

Οι περιπτώσεις των αυτομόλων που
φθάνουν στα δικαστήρια, είναι απ' οτι
φαίνεται, μόνο η κορφή του παγόβουνου.
Οι φήμες - που στο τόπο μας υποκαθισ-
τούν ταχτικά τη λειτουργία των κοιμωμέ-
νων μέσω μαζικής επικοινωνίας - λένε ότι
η ΚΥΠ έχει ρητή εντολή να παραδίδει

τους αυτόμολους πίσω στον Τουρκικό
στρατό μόλις τους πιάσει, και πριν ακόμα
προλάβουν οποιοδήποτε να πληροφορη-
θούν για το συμβάν. ● κ.α.

Λαχείο του "Εντος"

Οι αριθμοί που κέρδισαν και οι
κέρδισαντες είναι οι ακόλουθοι:

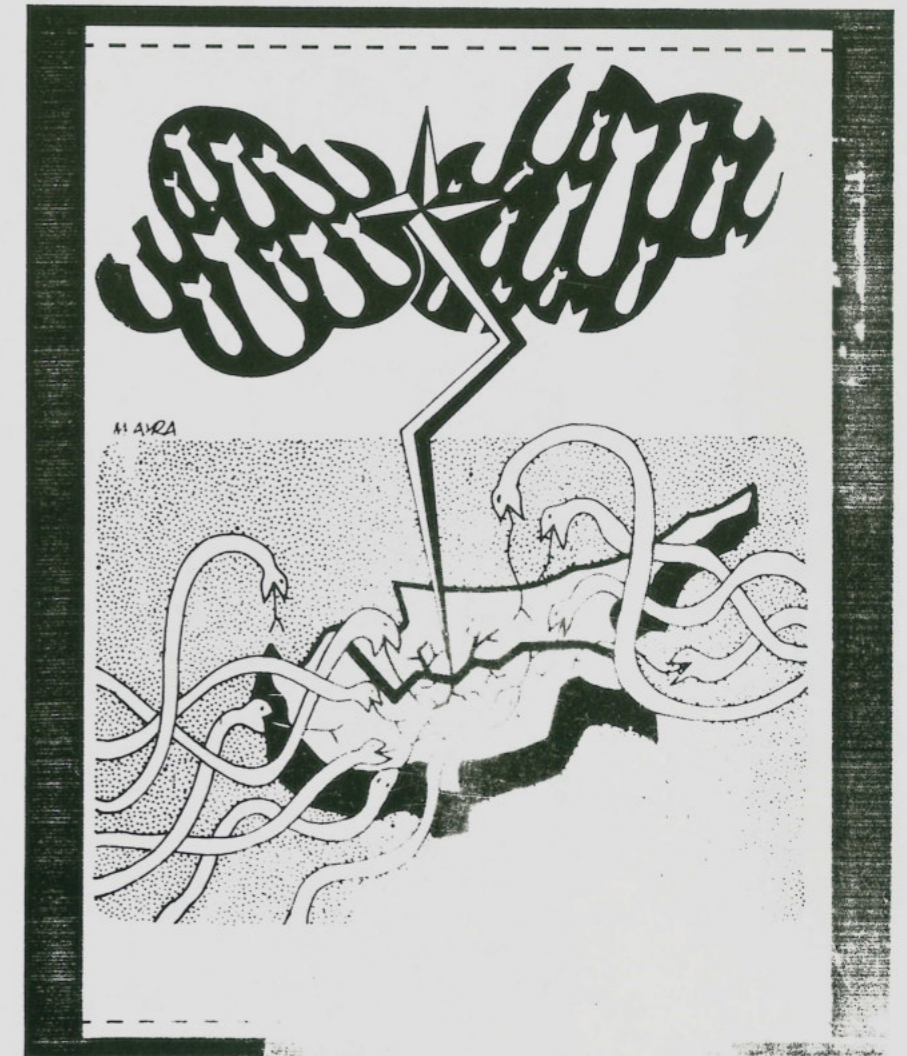
4) 0083 (Μαρία Βασιλείου):
το χαρακτηριστικό του Αντη Ιωαννίδη.

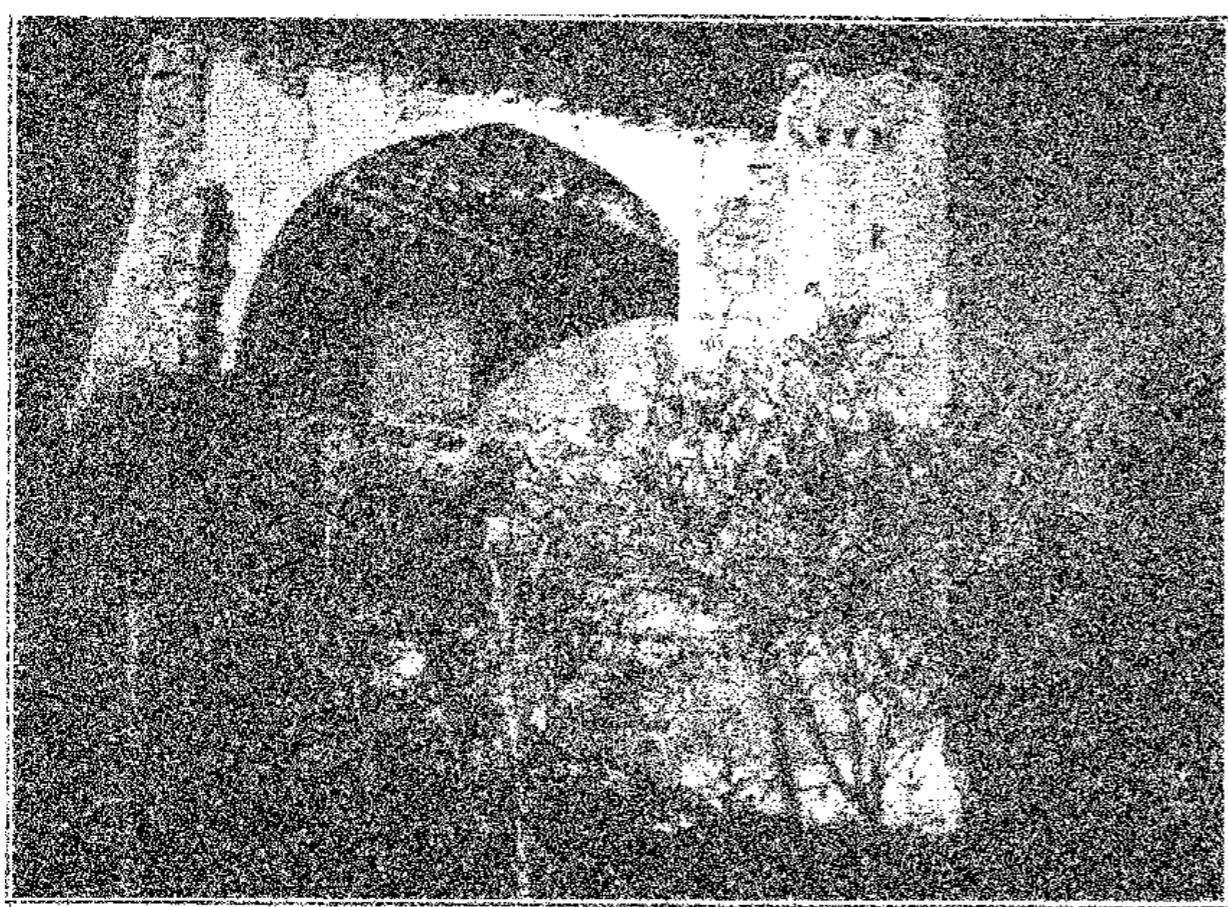
2) 0760 (Ελενα Ζαρούνα)
τό χαρακτηριστικό του Χαμπή.

3) 0533 (τό όνομα ελλείπει και κατα-
ζητείται):
τις μεταξοτυπιές του Πάρη Μεταξά.

4) 0412 (Σταύρος Λάμπρου):
τον πίνακα της Κούλας Σαββίδου.

Ευχαριστούμε πολύ τούς καλλιτέχνες.

ΕΝΑΛΛΑΧΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟΝ ΑΚΑΜΑ

Πανίκος Παναγιώδης

Από διάλεξη που δόθηκε στην Πύλη Αμμοχώστου στις 10 Μαΐου, 1988.

Η έννοια του Εναλλακτικού ακούεται όλο και συχνότερα στην Κύπρο σήμερα: Εναλλακτικές πηγές ενέργειας, εναλλακτικές τεχνολογίες, εναλλακτική γεωργία, εναλλακτικές κοινότητες, εναλλακτικός τουρισμός, εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης, και τόσα άλλα.

Οι έννοιες αυτές εκφράζουν κάποιες άλλες μορφές πρακτικών, διαφορετικών στην Ουσία τους, τις Αρχές και το Πνεύμα που τις διέπει, από τις τρέχουσες πρακτικές.

Συνθέτουν ένα σφαιρικό πλαίσιο, το οποίο θέτει σε αμφισβήτηση την απομυθοποιημένη πια έννοια της ανάπτυξης, έννοια την οποία οι ψυχροί οικονομικοί υπολογισμοί θέλουν να εξισώνεται με κάποια αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος, αγνοώντας έτσι το αντίκρουσμα της σε ανθρώπι-

νους όρους: στην υγεία, στην ευτυχία, στην ομορφιά και στη διαφύλαξη των αξιών του τόπου.

Οι Εναλλακτικές προτάσεις αποτελούν με λίγα λόγια την οικολογική απάντηση στους τομείς των σύγχρονων συστημάτων που οδηγούνται σε αδιέξοδα, συνθέτοντας αυτό που σήμερα ονομάζουμε Οικολογική Κρίση. Την Οικολογική Κρίση που αντιμετωπίζουμε κι εμείς στο νησί αυτό σαν αποτέλεσμα των επιλογών της αναπτυξιακής πολιτικής.

Η ανάγκη λοιπόν για προσεκτική εξέταση και υιοθέτηση κάποιων Εναλλακτικών λύσεων στην Κύπρο σήμερα, ξεπηδά μές' από την κρίση στην οποία οδήγησε το κυρίαρχο σύστημα που ευνόησε υπέρμετρα την ποσότητα, τους ψηλούς αριθμούς και τα μεγάλα μέγεθη, αγνοώντας όλα τ' άλλα.

Είναι ωστόσο αλήθεια ότι, τόσο οι ψηλοί αριθμοί όσο και τα μεγάλα μεγέθη ευημε-

ρούν στη σύγχρονη Κύπρο, όπου η αναζήτηση του εύκολου και άμεσου κέρδους μετά το '74, έγινε αυτοσκοπός.

Έτσι, ενώ στον κατεχόμενο από τα Τουρκικά στρατεύματα Βορρά, οργανώνεται συστηματικά η άνευ προηγουμένου αλλοίωση του δημογραφικού χαρακτήρα του νησιού με τη μεταφορά 60.000 εποίκων, και ενώ εκεί συντελείται η λεηλασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, εδώ, στον Ελεύθερο Νότο, οι επιλογές της αναπτυξιακής πολιτικής οδήγησαν στα γνωστά σ' όλους μας φαινόμενα:

α) Την απρογραμματίστη, αλόγιστη ανάπτυξη και τον υδροκεφαλισμό των πόλεων μας σε βάρος των άλλοτε ζωντανών χωριών της υπαίθρου που εγκαταλείπονται κι αργοπεθαίνουν.

β) Τον μαζικό ισοπεδωτικό τουρισμό του ενός εκατομμυρίου το χρόνο που αγνόησε τον παράγοντα άνθρω-

πο, το περιβάλλον και τις πολιτιστικές αξίες του νησιού.

γ) Τα μεγαθηρικά τουριστικά συγκροτήματα που κτίζονται πάνω σε μοναδικά τεκμήρια της μακρόχρονης ιστορίας του τόπου.

δ) Τα πολυόροφα τείχη κατά μήκος των ακτών της Αγίας Νάπας, Λάρνακας, Λεμεσού, Πάφου και τα τουριστικά γκέτο.

ε) Το κωμικοτραγικό αλαλούμι της νεοκυπριακής πολεοδόμησης, η εγκατάλειψη της αρχαιολογικής μας κληρονομιάς και τόσα άλλα φαινόμενα, που τραυματίζοντας το σώμα του νησιού κι αλλοιώνοντας την ταυτότητά του, υπονομεύουν κι αυτές τις δυνατότητες για την Εθνική του Επιβίωση.

Το χειρότερο όμως είναι ότι, ενώ τα τραυματικά αυτά φαινόμενα αναγνωρίζονται σαν τέτοια, επίσημα κι ανεπίσημα από υπεύθυνους κι ανεύθυνους, αφήνοντας να παίρνουν διαστάσεις με απ-

ρόβλεπτος συνέπεια για το μέλλον του τόπου.

Έτσι και το θέμα του Ακάμα, ξεκάθαρα στην ουσία του, αφήνεται ανοικτό για τόσα χρόνια εξ' αιτίας της αναρραξίας ενός χωροταξικού Διαρθρωτικού Σχεδίου, τόσο για το νησί όσο και την περιοχή, της έλλειψης περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά και κάποιων ισχυρών ιδιωτικών συμφερόντων που πιέζουν επιμένοντας να ξενοδοχοποιηθούν την περιοχή.

Γι' αυτό ο Ακάμας, απροστάτευτος ακόμα, παραμένει στο έλεος των βρετανικών βομβαρδισμών, της αρχαιοκαπηλίας, της ρύπανσης, του κληνίου, της ανεξέλεκτης βόσκησης, της λατομείας, της αμοληψίας και άλλων ενεργειών που υπονομεύουν την ακεραιότητά του, ενώ τα χωριά της περιφέρειας του, για χρόνια τώρα εγκαταλεημένα φθίνουν και αργοπεθαίνουν.

Κι εδώ ακριβώς τίθεται επιτακτικά το ερώτημα: Πώς μπορεί να προστατευθεί η μοναδική οικολογική αξία περιοχή του Ακάμα και να αναπτυχθούν ταυτόχρονα τα χωριά της περιφέρειας του;

Η απάντηση δίνεται ολοκληρωμένα από τη διατύπωση του προτύπου μοντέλου Εναλλακτικής ανάπτυξης που βασίζεται στη σύζευξη των δύο πτυχών του θεματος: του φυσικού Περιβάλλοντος του Ακάμα και του δημιουργημένου Περιβάλλοντος των Οικισμών της Περιφέρειας του.

Η εναλλαγή που παρουσιάζει το γεωγραφικό ανάγλυφο του Ακάμα αποτελώντας μια εξαιρετική αισθητικής συγκέντρωση πολλών γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, οι μοναδικοί βιότοποι του και η αρχαιολογική του υπόσταση αποτελούν μια πολύτιμη κληρονομιά της οποίας η ακεραιότητα πρέπει να κατοχυρωθεί. Μόνος τρόπος είναι η κήρυξη του Ακάμα σε Εθνικό Πάρκο με καθορισμό περιοχών προστασίας της Φύσης, διαφόρων διαβαθμίσεων, που σύμφωνα και με τις Διεθνείς

Η εγκατάλειψη των χωριών της Περιφέρειας Ακάμα αποτελείσμα της ανιστορικής πολιτικής και της έλλειψης στοιχειώδους κρατικού ενδιαφέροντος γενικά για την υπαίθρο, φαινόμενα που οδηγούν σταθερά στην ερημύωση των άλλοτε ζωντανών κοινοτήτων της.

Προδιαγραφές του I.U.C.N. (Διεθνής Ένωση για την Προστασία της Φύσης) πρέπει να επεκτείνονται μέχρι τα χωριά της περιφέρειας του. Οι παραδοσιακοί οικισμοί των χωριών Πέγειας, Κάθικα, Αρόδων, Ίνιας, Δρούσιαι, Νέου Χωριού Προδρομίου και Πόλης παρ' όλα τα έντονα σημάδια εγκατάλειψής τους διατηρούν σε μεγάλο βαθμό την αυθεντικότητα της Λαϊκής Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της περιοχής.

Ένα ευρύ πρόγραμμα που να καλύπτει όλα τα χωριά της περιοχής με στόχους τη διατήρηση, αποκατάσταση και ουσιαστική αναβίωση των παραδοσιακών οικισμών, με την διαμόρφωση Κοινοφελών Χώρων, Πολιτιστικών Κέντρων, Ξενώνων, Κέντρων Αναψυχής, Κέντρων Παραδοσιακής και Σύγχρονης Τέχνης, εκτός της συμβολής του στην αποκατάσταση και ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς προσβάλλει και σαν ισχυρός παράγοντας ανάπτυξης για την περιοχή.

Έτσι τα ίδια τα χωριά αυτά θα καταστούν τα κέντρα διαμονής και εξόρμησης των πολυριθμών επισκεπτών προς το Εθνικό Πάρκο Ακάμα, που όπως συμβαίνει και με τα Εθνικά Πάρκα σ' άλλες χώρες, θα αποτελέσει ένα δυνατό πόλο έλξης του λεγόμενου Οικολογικού Τουρισμού.

Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να υλοποιηθεί με συμμε-

τοχή συνεταιρισμών των κατοίκων, κοινοτικών επιχειρήσεων, και Έταιρειών Μικτής Οικονομίας (ΚΟΤ, Κοινοτήτων, Κατοίκων) δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους, που δεν θάνα οι απλοί ξενοδοχειακοί υπάλληλοι, αλλά οι μετοχολογικές κοινότητες της περιοχής για το όφελος του συνόλου.

Παράλληλα όμως με την ανάπτυξη των Εναλλακτικών μορφών τουρισμού, πρέπει να ενισχυθούν ισόρροπα και οι άλλες οικονομικές δραστηριότητες όπως η γεωργία-κτηνοτροφία και οι βιοτεχνίες, γιατί η μονόπλευρη απότομη ή δυσανάλογη τουριστική φόρτιση θα έχει σαν αποτέλεσμα την κοινωνική αλλοίωση και παραμόρφωση αυτών των κοινοτήτων που είναι ανέτοιμες να δεχτούν θετικά τις αλλαγές. Γι' αυτό προκειμένου τ' αποτελέσματα να είναι άμεσα και θετικά είναι απαραίτητο όπως το πρόγραμμα αποκατάστασης των οικισμών ενταχθεί σε ευρύτερα ενιαία προγράμματα περι-

φερειακής ανάπτυξης και με συντονισμένα μέτρα των αρμόδιων φορέων να υποστηρίχθουν οι προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση με καθοδηγήσει και κατάλληλα ενθαρρυντικά κίνητρα υλοποίησής των κατοίκων.

Ο οικολογικός και αγροτουρισμός δεν οι καλύτερη εναλλακτική μορφή τουρισμού, αναπαράγονται στη στροφή που γίνεται τα τελευταία χρόνια στο διεθνή χώρο, για ένα τρόπο διαβίωσης σε άμεση επαφή με το φυσικό και το παραδοσιακό περιβάλλον της υπαίθρου, τον άνθρωπο και τους παραδοσιακούς τρόπους ζωής. Η στροφή αυτή εκφράζει και την αντίθεση στη πιλοποιημένα ξενοδοχειακά συγκροτήματα που αναπτύσσονται τη μορφή των αστικών πολυόροφων συγκροτημάτων και την κοινωνική αλλοίωση, καταστροφή της υπαίθρου και τον παράγοντα στον οποίο οφείλουν την ύπαρξη τους: Το Φυσικό Περιβάλλον.

Ο οικολογικός και αγ-

Ένα κοινοτικό-πολιτιστικό κέντρο συνδυασμένο με Ξενώνα της κοινότητας Τσεπέλοβου Ηπέφου στην περιφέρεια του εθνικού Δρυμού Βίκου-Αίου

Ο σωβινισμός και οι προεκτάσεις του στην Κύπρο

Niyazi Kizilyurek
(η ομιλία του στην Πάφο)

Εκδήλωση του "Νεοκυπριακού" - 27. 4. 88 στο δημαρχείο Πάφου. Παρέστη ο δήμαρχος Πάφου και ο βουλευτής Θεοδούλου. Κοινό: 80 περίπου άτομα.

Η ανάπτυξη αντιαποικιακών - πατριωτικών αισθημάτων στη Κύπρο, όπως και σ' όλες τις αποικίες, ήταν φυσική αντίδραση στον αποικισμό. Όμως στην εξέλιξη της πορείας το αντιαποικιακό αίσθημα πήρε σωβινιστικό χαρακτήρα. Οι κύριες αιτίες μπορούν να συνοψισθούν σε δυο κεφάλαια.

- α) Η πολιτική της αποικιακής διακυβέρνησης.
- β) Η πολιτική της κυπριακής αστικής τάξης.

Από την αρχή της Αγγλικής διακυβέρνησης στη Κύπρο, εφαρμόστηκε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που υπόθαλπε τον ελληνικό και τουρκοικό εθνικισμό.

Η ανάπτυξη ενός κυπριακού πατριωτισμού στην πραγματική του έννοια θεωρείτο σοβαρή απειλή για την αποικιακή διακυβέρνηση.

Το πατριωτικό ζήτημα μουσουλμάνων και χριστιανών παρεμποδίστηκε με επιμονή από την αποικιακή διακυβέρνηση η οποία χρησιμο-

ποίησε την παιδεία για να αναπτύξει τα διαχωριστικά αισθήματα.

Τα μαθητικά βιβλία στα σχολεία των Κυπρίων διόιδαν το αντιτουρκικό ή ανθελληνικό τους περιεχόμενο.

Η εθνικιστική παιδεία ενθαρρύνθηκε με το σκεπτικό ότι ο παραμερισμός του αιτήματος της "Ένωσης" θα επέτρεπε την ανάπτυξη του κυπριακού πατριωτισμού.

Αυτό αποτελούσε τον βασικό κίνδυνο για τους αποικιστές.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΤΑΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Οι άρχουσες τάξεις των Ε/Κυπρίων και Τ/Κυπρίων ακολούθησαν μια ανταγωνιστική πορεία για την κατάκτηση της ηγεμονίας, και αντί να ενωθούν σ' ένα κοινό αντι-αποικιακό μέτωπο, αγωνίστηκε η μια εναντίον

της άλλης.

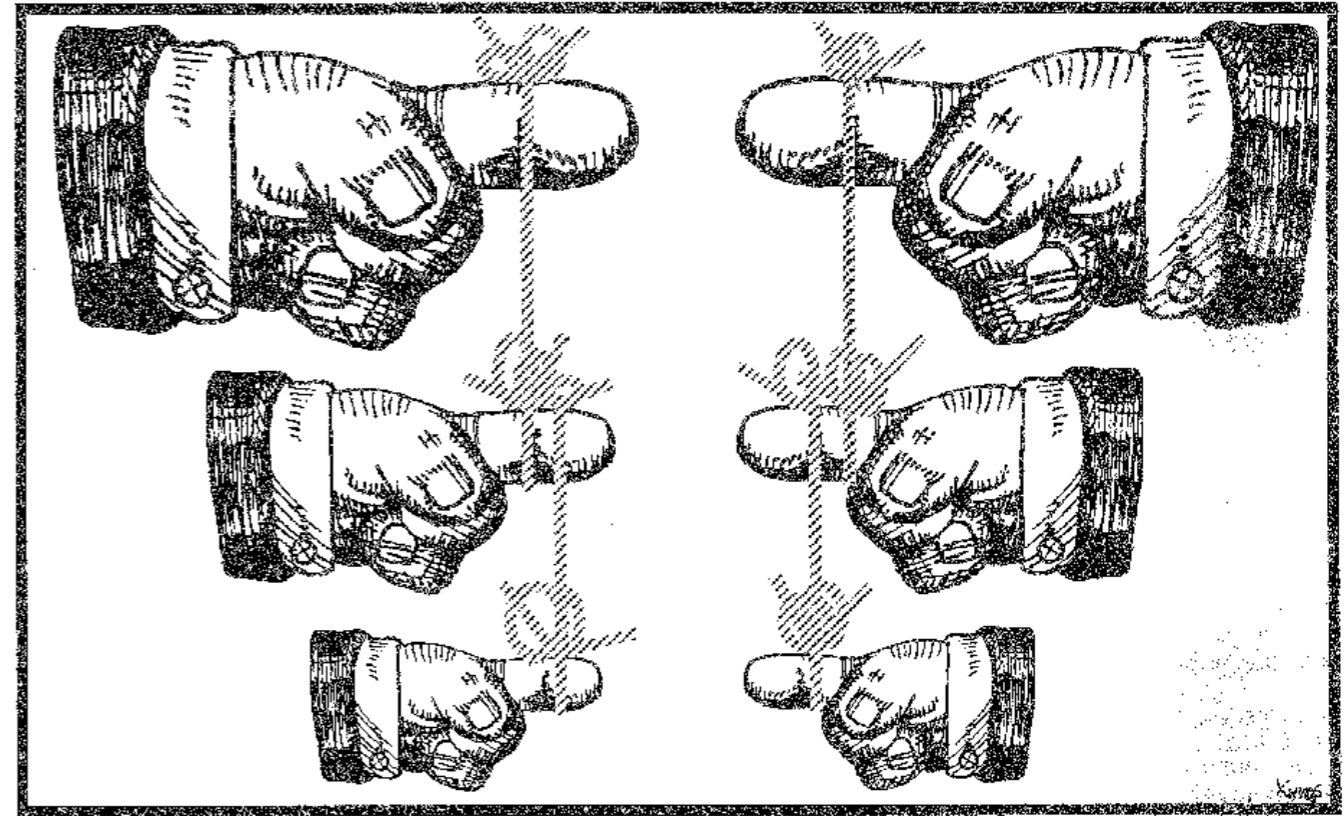
Μέσα από αυτή τη πορεία αρπάχτηκαν σωβινιστικά στις εθνικές τους ρίζες, και στη θέση του αμετάθετου πατριωτικού αγώνα ρίχτηκαν σε μια σωβινιστική εκστρατεία η μια κατά της άλλης.

Μπορούμε να διαχωρίσουμε τρία στάδια στην εξέλιξη του σωβινισμού.

- 1) Περίοδος της αποικιοκρατίας
- 2) Περίοδος 60-74
- 3) Περίοδος μετά το 74

Η εξέλιξη του πατριωτισμού είναι αναπόφευκτη σε κάθε αποικία.

Η αγγλική διακυβέρνηση που έκανε χρήση όλων των καταπιεστικών μέτρων, όπως βαρέας φορολογίας, συνάντησε την αντίδραση των Κυπρίων.

Όμως αυτή η φυσιολογική αντίδραση δεν μπόρεσε να συνενωθεί σ' ένα πατριωτικό μέτωπο λόγω του σωβινισμού των ντόπιων ελίτ. Οι ελίτ αυτές μπόρεσαν να διοχετεύσουν το αντιαποικιακό αίσθημα προς την κατεύθυνση των δικών τους συμφερόντων και να το μετατρέψουν σε δικό τους σωβινιστικό όπλο. Η Ε/Κυπριακή αστική τάξη αντί να προχωρήσει προς την κατεύθυνση ενός ενωμένου πατριωτικού μετώπου το οποίο θα περιελάμβανε τις μειονότητες και την αριστερά προώθησε στη προώθηση ενός σωβινιστικού προγράμματος το οποίο απέκλειε τις μειονότητες κι άλλες παρατάξεις. Έτσι τα χρόνια του αγώνα κατά του αποικισμού μετατράπηκαν αναπόφευκτα σε χρόνια ανάπτυξης του σωβινισμού. Την ανάλογη κατεύθυνση ακολούθησε και η Τ/Κυπριακή άρχουσα τάξη που υιοθέτησε εξ ολοκλήρου τον τουρκικό σωβινισμό.

Έτσι η αντιπαράθεση και η εχθρότητα που αναπτύχθηκε επάνω σ' αυτή τη βάση μέχρι το 1960, κατάληξε στην ηγεμονία ενός πρωτόγονου και αντιδραστικού σωβινισμού. Τη περίοδο χαρακτηρίζει ένα τρομοκρατικό κλίμα εκφοβισμού των Κυπρίων πατριωτών.

Συνοψίζοντας θα έλεγα ότι η κυπριακή αστική τάξη, μη μπορώντας να δημιουργήσει ένα κοινό πατριωτικό μέτωπο ενάντια στην αγγλική αποικιοκρατία προώθησε τον σωβινισμό προς τα έσω, ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Μ' άλλα λόγια η αδυναμία οικοδόμησης ενός σωστού πατριωτισμού οδήγησε στον σωβινισμό.

Την καλλιέργεια ενός τέτοιου πατριωτισμού, παρεμποδίσαν τρεις παράγοντες:

- α) Η Ελληνοκυπριακή ηγεσία
- β) Η Τουρκοκυπριακή ηγεσία
- γ) Η αποικιακή διακυβέρνηση

Η Ελληνοκυπριακή ηγεσία με την προοπτική του "Ένωσις και μόνο Ένωσις" παρεμποδισε την ανάπτυξη ενός σωστού πατριωτικού μετώπου, και καλλιέργησε το έδαφος για την πολιτική του "διαίρει και βασίλευε" των Άγγλων.

Το 1936 ο κυβερνήτης Ρόναλντ Στόρς έλεγε τα εξής: «Αν το αίτημα της "Ένωσης" υποβιβαστεί, τη θέση του θα πάρει ο κυπριακός πατριωτισμός, κι αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα μακροπρόθεσμα μας συμφέροντα». Το 1932 δίνει την εξής απάντηση, σ' όσους ζητούσαν το κλείσιμο της εκκλησίας: «Η αποτελεσματικότητα της εκκλησίας, ενάντια στον κομμουνισμό, αποτελεί για μας ένα θησαυρό».

Από την άλλη η Τουρκοκυπριακή ηγεσία αρπάχτηκε από τον τουρκισμό για να αποκτήσει τον υποτελή ρόλο που διαδραμάτιζε ως προς τους Άγγλους, και κατάφερε σε μια πολιτική τρομοκρατίας ενάντια στους πραγματικούς πατριώτες.

Το αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η εισαγωγή στην Κύπρο του ελληνικού και τουρκικού εθνικισμού στη σωβινιστική του διάσταση.

Η αγγλική διακυβέρνηση στήριξε υπογείως την δημιουργία εθνικιστικών τουρκοκυπριακών οργανώσεων. Και για ν' αναπτύξει τον τουρκικό εθνικισμό εισήγαγε τ' ανάλογα εκπαιδευτικά βιβλία και καθηγητές από την Τουρκία. Έτσι φτάνουμε στο 1960.

Το 1960 δόθηκε η γνωστή συνταγματική λύση, που δεν ανταποικούσε όμως καθόλου στη ψυχολογία των κοινοτήτων κι οι ανταγωνιστικοί κοσμοπολίτικοι σωβινισμοί εξώθησαν την κατάσταση στα ακρότατα της όρια.

Για παράδειγμα επειδή η τουρκοκυπριακή αστική τάξη θέλησε να δημιουργήσει δική της οικονομία, πρόβαλε το σύνθημα ότι η Τ/Κ και οι

Ε/Κ δεν μπορούν να ζήσουν μαζί ενωδευκτώντας τον σωβινισμό και τρομοκρατώντας όσους αντιστέκονταν. Την ίδια εποχή οι Ε/Κ σωβινιστές καταστράωναν σχέδια εξόντωσης των Τ/Κυπρίων.

Μετά το 1960 μπαίνουν ανοιχτά στο προσκήνιο οι Άμερικοί με τα περίφημα σχέδια Άτσεσον. Η πρότασή τους ήταν απλή: αφού δεν υπήρχε συμφωνία το νησί έπρεπε να διααιρεθεί. Τα σχέδια αυτά σπρωίζονταν και πάλι στο σωβινισμό. Αυτή η πορεία οδήγησε τους Κυπρίους σ' ένα λαβύρινθο. Και το κυριότερο, ο σωβινισμός καθόρισε τις διαστάσεις της εξωτερικής εξάρτησης. Ανάμεσα στις σωβινιστικές φρεσκαρίες φτάνουμε στο 1974. Ο σωβινισμός επέτρεψε έτσι το ιστορικό του καθήκον. Τα τανκς, το ένα μετά το άλλο, έμπησαν τους Κυπρίους από βαθύ ύπνο. Όσοι μπόρεσαν να εδράσουν συμπεράσματα ύψωσαν το λάβαρο του δημοκρατικού, αντιαποικιακού αγώνα αναπτύσσοντας την αντισωβινιστική θέση που στοχεύει στην επανένωση του διακεκομμένου νησιού.

Όμως όπως σ' όλες τις ιστορικές περιόδους, η σωβινιστική δράση συνεχίζεται εξυπηρετώντας ιδιοτελή διαχωριστικά συμφέροντα. Το κυριότερο αποτέλεσμα του σωβινισμού είναι η απόσταση της κυπριακής πατρίδας από τους ίδιους τους Κυπρίους. Οι αντιπολιτευόμενες κοινότητες ηγεσίες ζήτησαν υποστήριξη από τα έξω. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος δημιουργήσαν "μητέρες πατρίδες" έξω από τη δική τους. Μ' άλλα λόγια το παιδί γέννησε τη μάνα, κι όχι η μάνα το παιδί. Όμως ιστορία μας διδάξει ότι δεν έχουμε μητέρα έξω από τον εαυτό μας. Δεν έχουμε άλλη εκλογή από το να ζήσουμε μαζί και πρέπει να αναγνωρίσουμε τη πραγματική μας μητέρα. Κι αυτή είναι η Κύπρος.

Γι αυτό ο αγώνας ενάντια στο σωβινισμό είναι αναγκαίος. Ας μη το ξεχνούμε οι δύο σωβινισμοί ανταποικούμε με μια σχέση θέσης - αντίθεσης που αποκλείει την σύνθεση. ☪ n.k

Ο Ibrahim Aziz και ο Niyazi Kizilyurek στον Άγιο Σωζόμενο

διεθνισμός - αυτοδιαθεση

ή ισοπεδωση χωρις ορια;

β) Βόρειος Ιρλανδία

Η κομητεία του Ωλστερ που σήμερα αποτελεί τον διοικητικό χώρο που ονομάζεται Β. Ιρλανδία, είναι ενσωματωμένη στην κρατική επικράτεια του Βρετανικού στέμματος. Η Β. Ιρλανδία, όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, αποτελεί τεχνητό διοικητικό δημιούργημα του Εγγλέζικου ιμπεριαλισμού. Η τεχνητή διοικητική αποκοπή ενός μέρους της Ιρλανδίας, όπου οι απόγονοι των Αγγλων αποίκων (προτεστάντες) πλειοψηφούν, δημιουργεί ψευδο-νομικιστικά ερείσματα και προσχήματα για σφαιρισμό μέρους του Ιρλανδικού εδάφους από την Μ. Βρετανία.

Η εφαρμογή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του Ιρλανδικού λαού με κανένα τρόπο δεν μπορεί να περιοριστεί πολιτικά μέσα στα υφιστάμενα διοικητικά όρια της Β.Ιρλανδίας. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε αυτόματη παραδοχή της παράνομης και τεχνητής διοικητικής συνοριακής θεσμοποίησης που η Βρετανική αποικιοκρατία δημιούργησε στην Ιρλανδία.

Στην περίπτωση αυτή, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης βρίσκει την πλήρη έννοια του, σαν πολιτική έκφραση ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ (και όχι τεμαχισμένου) του Ιρλανδικού λαού, μέσα σε ολόκληρη δηλαδή την γεωγραφική έκταση της Ιρλανδίας, γκρεμίζοντας τους τεχνητούς συνοριακούς διαχωρισμούς που η Βρετανική αποικιοκρατία δημιούργησε.

Η Β. Ιρλανδία αποτελεί Βρετανική αποικία (στην καρδιά της Ευρώπης του 20ου αιώνα!) και πρέπει να απαλλαγεί από τον αποικιακό ζυγό για να ενσωματωθεί με την Ιρλανδική Δημοκρατία, για να αποτελέσουν μία ενιαία κρατική οντότητα.

Δεν νομίζω ότι η Θάτσερ είναι ευτυχής μ'αυτή την αντίληψη της εφαρμογής του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης για ολόκληρο (και όχι τεμαχισμένο) τον Ιρλανδικό λαό.

Στην περίπτωση αυτή λοιπόν, αν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης περιοριζόταν στην κομητεία του Ωλστερ μόνο, όπου πλειοψηφούν οι Άγγλοι-προτεστάντες, το τεχνητό αυτό διοικητικό δημιούργημα θα εξακολουθούσε να παραμένει υπό Βρετανική κυριαρχία "δημοκρατικά", μια και οι Άγγλοι προτεστάντες αποτελούν την πλειψηφία στην περιοχή

συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος της απαντήσης

χρηστας

αυτή. Αποτελούν όμως την μειοψηφία μέσα σε ολόκληρη την έκταση της Ιρλανδίας, και είναι γι αυτό το λόγο που οι Εγγλέζοι έτσι αυθαίρετα δημιούργησαν μια διοικητική περιοχή, για να έχουν δηλαδή μια τεχνητή "πλειοψηφία", σ' ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό-διοικητικό χώρο.

Στην περίπτωση αυτή, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης δεν συνεπάγεται απλή αποσχισή, αλλά ενσωμάτωση σ'ένα άλλο κράτος-Ιρλανδία.

γ) Τα νησιά Μαλβίνες (Φώκλαντες)

Τα νησιά αυτά βρίσκονται στη νοτιώτατη εσχάρα του Ατλαντικού Ωκεανού και αποτελούν Βρετανική υπερπόντιο κτήση. Τα νησιά αυτά κατακτήθηκαν από τους Άγγλους γύρω στα 1830, ενώ προηγουμένως ανήκαν στην Αργεντινή. Οι Εγγλέζοι αποίκησαν στη συνέχεια τα νησιά αυτά εκτοπίζον-

τας σταδιακά εντελώς τον γηγενή πληθυσμό (3).

Ο Μάρξ συχνά ανέφερε την Αργεντινή σαν παράδειγμα μισο-αποικιακής χώρας, υπό την εξάρτηση της Βρετανίας.

Οι Μαλβίνες νησίο ανήκουν δικαιωματικά στον Αργεντινικό λαό από τον οποίο οι Εγγλέζοι άρπαξαν τα νησιά αυτά. Είναι επίσης γνωστό ότι η στρατιωτική χούντα που το 1980 κυβερνούσε ακόμα στην Αργεντινή, προσπαθώντας να σωθεί από τις αντιφάσεις της, προσπάθησε τότε να εκμεταλλευτεί το λαϊκό αίσθημα και αποβίβασε στρατό στα νησιά, πράγμα που πυροδότησε τον γνωστό πόλεμο, και που κατέληξε στην επαναβεβαίωση της Βρετανικής κυριαρχίας. (4)

Η Θάτσερ μάλιστα ζήτησε δημαγωγικά

προς την εκδοτική ομάδα «εργατική δημοκρατία»

Ηλιαδης

να εφαρμοσθεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης(!) στα νησιά, αφήνοντας τους κατοίκους τους να αποφασίσουν ελεύθερα αν θέλουν να τελούν υπό Βρετανική κυριαρχία πράγμα για το οποίο δεν υπάρχει φυσικά καμμία αμφιβολία, αφού όλοι οι κάτοικοι σήμερα είναι Άγγλοι.

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι η Θάτσερ έχει δίκαιο, αφού έτσι δίνεται "δημοκρατικά" στους κατοίκους η ευκαιρία να αποφασίσουν για το μέλλον τους. Η θέση όμως αυτή δεν είναι παρά επιφανειακή και νομικιστική, αφού παραγνωρίζει και ισοπεδώνει το γεγονός ότι οι σημερινοί κάτοικοι των νησιών αυτών αποτελούν το προϊόν της ληστρικής αποικιακής Βρετανικής δύναμης σε βάρος της Αργεντινής.

Στην περίπτωση αυτή δεν τίθεται θέμα αυτοδιάθεσης των κατοίκων

των νησιών αυτών γιατί κάτι τέτοιο δεν θάταν παρά επιφανειακό "δημοκρατικό", αφού θα στηριζόταν στον σφεταρισμό και την βία αρπαγή τμήματος της γης που δικαιωματικά ανήκει στον Αργεντινικό λαό. Υπάρχουν λοιπόν και περιπτώσεις όπου το αίσθημα της αυτοδιάθεσης παίρνει ένα ολότελο αντιδραστικό χαρακτήρα!

Αν επικρατούσε μια ισοπεδωτική αντίληψη στην περίπτωση αυτή, τότε θάπρεπε κάποιος να σκεφτεί ότι η Θάτσερ είναι μια Ρόζα Λούξεμπουργκ, αφού ζητά να αφενθούν οι κάτοικοι των νησιών αυτών να αποφασίσουν ελεύθερα για την τύχη τους!

Είναι ελπίζω πλέον καθαρό γιατί η μέθοδος που χρησιμοποιεί η Ε.Δ. είναι ισοπεδωτική, και στην ουσία αντιδιαλεκτική. Η παράθεση τοιμάτων από τον Λένιν ή οποιοδήποτε άλλον προϋποθέτει ταύτιση της ουσίας και όχι του περιβλήματος. Είδαμε ήδη μερικά παραδείγματα όπου το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης παίρνει όχι απλά διαφορετική μορφή αλλά και διαφορετικό περιεχόμενο.

5) από την ισοπεδωση στην απολογία της κατοχής

Η ισοπεδωτική αντίληψη και μεθοδολογία της Ε.Δ., παίρνει κρούση γαλά μορφή στην περίπτωση της Κύπρου. Θα αποτύχει να επεκταθεί σε ανάλυση του αν οι Ε/Κ και ιδιαίτερα οι Τ/Κ αποτελούν «λαό» ή «έθνος» ή «κοινότητα», αν και μιά τέτοια συζήτηση θάχε ίσως τη σημασία της.

Θ' αναφερθώ απλά και μόνο σ' ένα παράγοντα ο οποίος λάμπει δια της απουσίας του από το λόγο της Ε.Δ. και που είναι στενά συνυφασμένος με την εξάσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης (και κατά πολύ περισσότερο, με το δικαίωμα κρατικής απόσχισης).

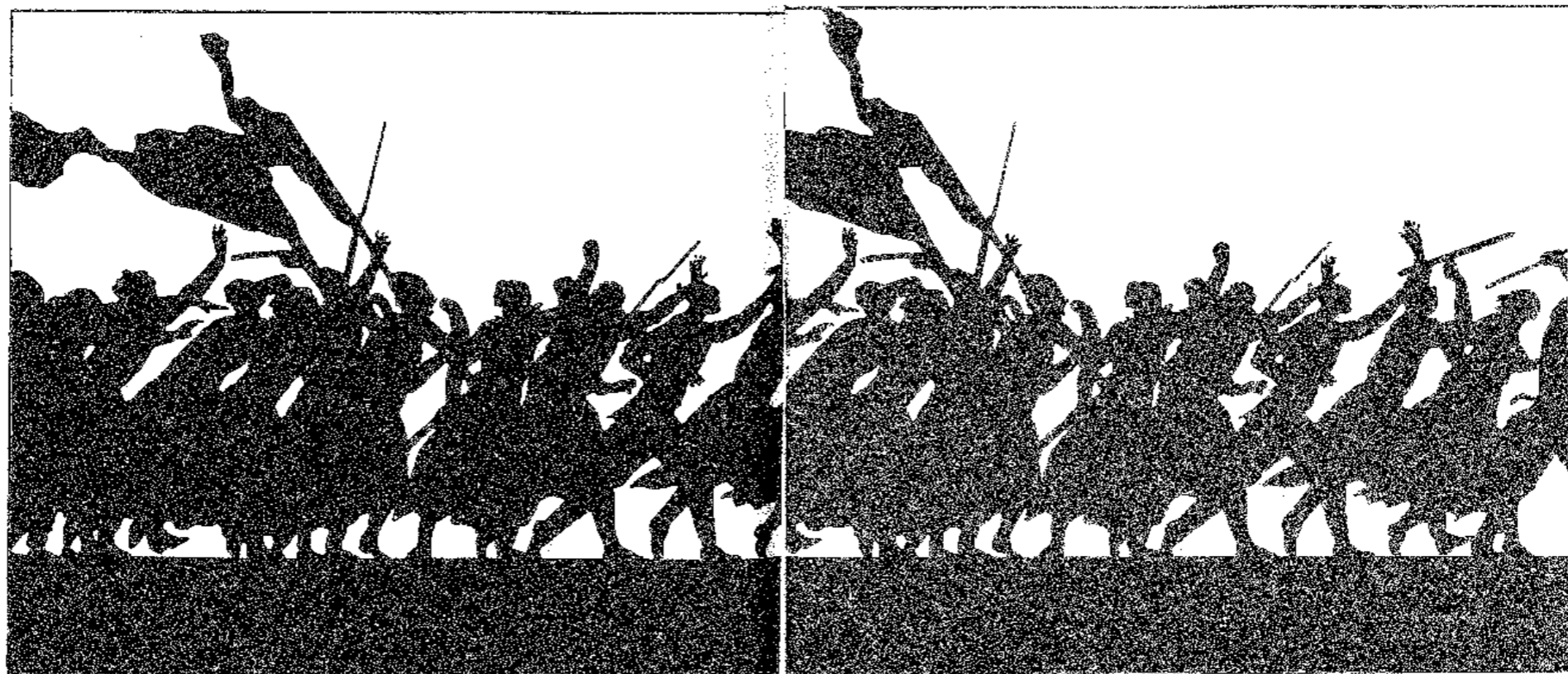
Πρόκειται για την αδιώρητη και αμφίροπη δημοκρατική σχέση μεταξύ μιας συγκεκριμένης εθνικής ομάδας και του αναντίρρητου δικού της γεωγραφικού-ιστορικού χώρου (5). Αυτή η σχέση ήταν και ο αυτονόητος κοινός παρανομαστής σ'όλα τα παραδείγματα εφαρμογής της αυτοδιάθεσης που αναφέρθηκε.

Σε καμμία περίπτωση η Λενινιστική θεωρία του δικαιώματος των λαών γι' αυτοδιάθεση, δεν παραβλέπει την εξωφθαλμη αυτή σχέση, αντίθετα είναι στην αναγνώριση της σχέσης αυτής που παίρνει σάρκα και οστά για την καταπολέμηση του αποικιακού και της κατοχής. Όταν η σχέση αυτή καταπατάται, τότε έχουμε την ηρωική και στυγνή μορφή εθνικής καταπίεσης (αποικιομός, κατοχή κτλ.) που επιβάλλει το στοιχειώδες δημοκρατικό καθήκον της απελευθέρωσης.

Ο Λένιν έβλεπε αυτό το στοιχειώδες καθήκον, να παίρνει σάρκα και οστά μέσα από το δικαίωμα των λαών γι'αυτοδιάθεση, σαν ουσιαστικό στοιχείο γι'αποδυνάμωση του παγκόσμιου συστήματος κυριαρχίας του ιμπεριαλισμού και ιδιαίτερα του αποικισμού.

Είναι μέσο απαιτούμενο το πράγμα που οι Μαρξιστές αντιλαμβάνονται την εμπορική υποσημείωση στον αγώνα του Παλαιστινιακού, του Ιρλανδικού και του Κυπριακού λαού γι'απαλλαγή από την κατοχή!

Εκτός φυσικά κίν για την Ε.Δ., δεν υπάρχει κατοχή στην Κύπρο (και δεν είναι τυχαίο που η Ε.Δ. δεν χρησιμο-

ποίησε ούτε μία φορά στο άρθρο της τον όρο αυτό).

Μπορεί στα σοβαρά οποιοσδήποτε (συμπεριλαμβανομένου και της Ε.Δ.) να ισχυριστεί ότι το δικαίωμα κρατικής (και άρα και γεωγραφικής) απόσχισής που απορρέει από την εξάσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης ενός λαού ή έθνους, εξυπακούει τον σφαιτερισμό και κατοχή εδαφών άλλων από εκείνων που δημοκρατικά του ανήκουν; Η σκέψη και μόνον είναι γελοία (ή μάλλον ανατριχιαστική).

Ως γνωστόν οι Τ/Κ ζούσαν διασκορπισμένοι σ' ολόκληρη την Κύπρο (τόσο στις πόλεις, όσο και στην ύπαιθρο), σε πλήρη αρμονία με τους Ε/Κ για αιώνες. Οι Τ/Κ ποτέ δεν είχαν μια συγκεκριμένη "εθνική" γεωγραφική κοιτίδα στην Κύπρο, γι' αυτό να μπορούν να διεκδικήσουν κάτω από οποιαδήποτε πρόφαση την απόσχισή τους (π.χ. "ΤΑΒΚ"), ή την ένταξη σε άλλη κρατική οντότητα (π.χ. Τουρκία).

Η δημιουργία εθνικά "αμιγούς" γεωγραφικής περιοχής στην Βόρεια (κατεχόμενη) Κύπρο (Τ/Κ, Έποικοι, Τουρκικός στρατός), είναι προϊόν της πιο βάρβαρης πράξης που η Κύπρος γνώρισε από τον καιρό της Οθωμανικής κατάκτησης.

Η δημιουργία της "ΤΑΒΚ" στηρίζεται στο βίαιο εκτοπισμό των νόμιμων κατοίκων της περιοχής αυτής, και στον πιο ξεδιάντροπο σφαιτερισμό των στοιχειωδέστερων ανασπαλλοτριπτών δικαιωμάτων ολόκληρου του Κυπριακού λαού.

Είναι στοιχειωδέστατο δημοκρατικό δικαίωμα των Ε/Κ προσφύγων να επιστρέψουν στα σπίτια τους χωρίς στρατούς κατοχής (ή άλλους "εγγυητές"), με τον ίδιο τρόπο που είναι και για τους Τ/Κ πρόσφυγες δικαίωμα να επιστρέψουν στα δικά τους σπίτια, και που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν διαδοχικά (συνεπικουρούσης και της ΤΜΤ) το '63-'64 και '74-'75.

Αυτή και μόνη η διεκδίκηση κλυδωνίζει το οικοδόμημα της ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας στην περιοχή με τον ίδιο τρόπο που αυτή κλυδωνίζεται από την Παλαιστινιακή επανάσταση.

Η θέση της Ε.Δ. ουσιαστικά ζητεί να πεισθούν οι πρόσφυγες (στο όνομα μιας διαστρεβλωμένης "διεθνιστικής" αντίληψης), να πληρώσουν τα σπασμένα τόσο του τουρκικού επεκτατισμού, όσο και της Ε/Κ αστικής τάξης. Και όλα αυτά για να προωθηθεί η επαναστατική χειραφέτησή τους μακριά από σωβινιστικά σχήματα!

Η χρησιμοποίηση της συγκεκριμένης

αναφοράς του Λένιν, μέσα στο άρθρο της Ε.Δ. για το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των Ολλανδικών αποικιών και στο δικαίωμα απόσχισής τους, γίνεται μ' ένα τρόπο εντελώς παραπλανητικό από την Ε.Δ.

Παύσι παραλληλισμός μπορεί να υπάρχει μεταξύ των Ολλανδικών (ή οποιονδήποτε άλλων) αποικιών και το δημοκρατικό δικαίωμα κρατικής απόσχισής τους από τη μία και της Βόρειας υπό Τουρκική στρατιωτική κατοχή Κύπρου και την απόσχισή της "ΤΑΒΚ" από την άλλη; Εκτός φυσικά κι αν για τη Ε.Δ. η Βόρεια Κύπρος ήταν Ε/Κ αποικία που "απελευθερώθηκε" από τον Τουρκικό στρατό αποδίδοντάς την στους "νόμιμους" δικαιούχους κατοίκους της, τους Τ/Κ και τους εποίκους, πράγμα που δημιουργεί την ανάγκη αναγνώρισης της "ΤΑΒΚ" μέσα στα πλαίσια της διεθνιστικής αλληλεγγύης!

Ο ισοπεδωτικός παραλογισμός ξεπερνά και τα όρια του εξωφρενικού για να μπει πλέον στο χώρο του πολιτικού σουρεαλισμού.

Βέβαια, οι Ντεκτάς, Ετζεβίτ, Εβρέν και Οζάλ, έχουν κίσει τη δική τους γνώμη, και διεκδικούν "απελευθερωτικές" δάφνες, επιστέγασμα των οποίων είναι η ανακήρυξη της "ΤΑΒΚ". Γι' αυτούς ο Τουρκικός στρατός δεν εισέβαλε και ξεριζώσε αλλά "απελευθέρωσε", και η "ΤΑΒΚ" δεν είναι τίποτε άλλο από το αποτέλεσμα της εφαρμογής στην πράξη του "δικαιώματος" του Τ/Κ "λαού" γι' αυτοδιάθεση!

Βέβαια, ο καθένας είναι ελεύθερος να διαλέξει το στρατόπεδό του, αλλά ειλικρινά δεν πιστεύω ότι ο Ντεκτάς και η ΤΜΤ είναι τα καλύτερα παραδείγματα "απελευθερωτικών - αυτοδιαθεστικών" που η Ε.Δ. θα μπορούσε να στηρίξει (τολμώντας μάλιστα να επικαλεσθεί και τον Λένιν!), παραχαράσσοντας και το νόημα και το πνεύμα του δικαιώματος των λαών γι' αυτοδιάθεση, μέχρι και του σημείου απόσχισής!

Έχω την εντύπωση ότι ο Λένιν αντιλαμβάνονταν "λίγο" διαφορετικά το περιεχόμενο του διεθνισμού!

Και μια και η Ε.Δ. θέλει να παρουσιάζεται σαν διεθνιστική - επαναστατική ομάδα, δεν πιστεύει ότι οι Τούρκοι διεθνιστές στην ίδια την Τουρκία αλλά και οι Τ/Κ θα έπρεπε μέσα στα πλαίσια της δικής "τους" επικράτειας ν' αγωνίζονται ενάντια στον σφαιτερισμό των δικαιωμάτων του Κυπριακού λαού στο συνολό του, σφαιτερισμός που υλοποιείται με την δυναμική παρουσία των "πάμφτων" εποίκων, καθώς και του σιδερόφρακτου τουρκικού στρατού, που αποστερούν και στους Ε/Κ και Τ/Κ πρόσφυγες τα πιο δημοκρατικά τους

δικαιώματα;

Είναι παρήγορο πως τέτοιου είδους άνθρωποι υπάρχουν, και είχα την τύχη να τους συναντήσω στο παρελθόν. Όσο αδύναμες κι αν είναι σήμερα οι φωνές τους (παρανομία, φυλακίσεις, κ.τ.λ.), αποτελούν θαρραλέα παραδείγματα διεθνισμού ενάντια στο δικό "του" καταπιεστικό έθνος. (Δεν ξέρω βέβαια αν αυτό κατατάσσει τους Τούρκους διεθνιστές-επαναστάτες σαν "σοσιαλπατριώτες" "συμπαραστάτες" του Χρυσόστομου κ.λ.π.). Εκείνοι πάντως χαρακτηρίζονταν σαν "σοσιαλπατριώτες" όσους στο χώρο της Τουρκικής αριστεράς, υποστηρίζουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την κατοχή της Κύπρου, τον ξεριζωμό, την προσφυγιά και τον εποίκισμό!

Ειλικρινά προτιμώ τον τίτλο του μοναχικού "σοσιαλπατριώτη" (αν και ελπίζω νάχω αποδείξει το γελοίο του ισχυρισμού), από εκείνο του συμπαραστάτη της επεκτατικής πολιτικής της ιμπεριαλιστικής καταδυνάστευσης, κατοχυρωμένες από τέτοιες εξέχουσες προσωπικότητες όπως ο Ντεκτάς και ο Εβρέν, ή "προοδευτικές" οργανώσεις όπως η ΤΜΤ.

Ο κοινός αγώνας των Ε/Κ και Τ/Κ με τους Έλληνες και τους Τούρκους εργαζόμενους μέσα στα πλαίσια της έμπρακτης διεθνιστικής αλληλεγγύης γι' ανατροπή της ιμπεριαλιστικής καταδυνάστευσης και του κατοχικού εκτρώματος της "ΤΑΒΚ", έχει μεταξύ άλλων ν' αντιπαλαίψει και την ισοπεδωτική μπουλτόζα του παραλογισμού, τόσο αυτής του "εθνικιστικού", όπως του Ντεκτάς, όσο και του "διεθνιστικού", όπως της Ε.Δ. ●

Χ.Π.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

(3) Η περίπτωση των Μαλβίνas καλύπτει και άλλες σύγχρονες περιπτώσεις αποικισμού, π.χ. Νέα Καληδονία, όπου ο γηγενής πληθυσμός δεν εξαλείφθηκε, αποτελεί όμως μειοψηφία.

(4) Επειδή μπορεί κάποιος να σκεφθεί ότι η αναγνώριση σαν νόμιμης της διεκδίκησης των Μαλβίνas από την Αργεντινή σημαίνει και υπεράσπιση της στρατιωτικής χούντας που διεκδίκησε τα νησιά δυναμικά, διευκρινίζω ότι η δική μου θέση ταυτίζεται με εκείνη που αρκετά από τα παράνομα τότε εργατικά συνδικάτα της Αργεντινής διακήρυξαν: «Μαλβίνas ναί, Δικτατορία όχι!»

(5) Ελπίζω εκτός από "σοσιαλπατριώτης" να μην χαρακτηρισθώ και "μεγαλο-ιδεάτης"!

απαντήστε παιδιά...

Η ΚΥΠΡΟΣ ΡΩΤΑ ΠΡΟΣ ΤΙ Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΟΖΑΛ

Τεκμηριωμένη απάντηση στους κατά τόπους συνδέσμους αγωνιστών.

Ο κύριος εχθρός είναι η

ξανα για τον σοσιαλπατριωτισμό

Στό προηγούμενο και σε αυτό το τεύχος του "Εντός των Τειχών", φιλοξενείται σε δύο μέρη, άρθρο του Χ. Ηλιάδη με υπότιτλο "μια απάντηση στην εκδοτική ομάδα Εργατική Δημοκρατία". Η απάντηση αφορά άρθρο μας που υπήρχε σε προηγούμενο τεύχος, το οποίο θεώρησε απάντηση σε δικό του άρθρο στο τεύχος του Μάρτη. Παρατηρεί μάλιστα ότι με εκείνο το άρθρο "μπήκαμε" στον διάλογο γύρω από το "εθνικό θέμα" και εμείς.

Εκτός όμως από το ότι δεν μπήκαμε τώρα στον "διάλογο", ούτε το προηγούμενο άρθρο μας στο "Εντός των Τειχών" ούτε και αυτό δεν είναι απαντήσεις στο Χ. Ηλιάδη και στους υπόλοιπους που έχουν παρόμοια πολιτική. Και δεν θα μπορούσαν να είναι, γιατί για να γίνει κάτι τέτοιο χρειάζεται πολύ περισσότερο χώρο από ότι θα ήταν δυνατό να μας διαβάσει το "Εντός των Τειχών". Αυτό το κάνουμε εδώ και αρκετό καιρό με μία σειρά από άρθρα μας στην εφημερίδα "Εργατική Δημοκρατία" που εκδίδουμε το '79-80, και τα τελευταία χρόνια με άρθρα μας στο Ελληνικό περιοδικό "Μομή" και στην εφημερίδα "Εργατική Αλληλεγγύη" της ελληνικής επαναστατικής οργάνωσης ΟΣΕ. Τον Φλεβάρη του 88 κυκλοφόρησε και το βιβλίο μας "ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ και τα διεθνιστικά καθήκοντα των ελληνοκυπρίων επαναστατών".

Για αυτό στο πρώτο άρθρο μας παραπέμπουμε σε αυτό το βιβλίο για μία κριτική όλων των ελληνοκυπρίων σοσιαλπατριωτών. Εξηγούσαμε ακόμα ότι θα περιοριζόμασταν, όπως έλεγε και ο υπότιτλος, μόνο σε "μερικές παρατηρήσεις με ευκαιρία το άρθρο του Χ. Ηλιάδη" για να δείξουμε μερικές αντιφάσεις του σοσιαλπατριωτισμού. Τέτοιες αντιφάσεις, όπως αυτή του Χ. Ηλιάδη που ισχυρίζεται ότι «ποτέ μια βαρβαρότητα δεν αναίρεσε η ανέτρεψε μια άλλη προηγούμενη βαρβαρότητα» ενώ συγχρόνως ζητάει την απομάκρυνση των εποίκων, χωρίς να βλέπει ότι μόνο με εφάμιλη του '74 βαρβαρότητα μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο.

Έτσι δεν στέκει το παράπονο του Χ. Ηλιάδη ότι τον αδικήσαμε επειδή δεν παρουσιάσαμε με πληρότητα την πολιτική του. Δεν είχαμε πει ότι θα κάναμε κάτι τέτοιο. Και δεν θα υπήρχε λόγος να ξανασχαληθούμε με κείμενα του, αν στο τελευταίο άρθρο του δεν είχε αντιστρέψει άμεσα μια πολύ σημαντική θέση μας.

Ο Χ. Ηλιάδης αφιερώνει ένα μέρος

του άρθρου του στο να δείξει την "αντίφαση" μας όταν καταγγέλλουμε αυτούς που ζητούν το διώξιμο των εποίκων σαν εθνικιστές ενώ από την άλλη δεχόμαστε ότι "σαν θέμα αρχής συμφωνούμε με την απομάκρυνση των εποίκων" αλλά ανησυχούμε ότι "θα συγανήσουμε δύσκολα προβλήματα ακόμα και στο θέμα αποχώρησης και του τελευταίου εποίκου". Προσπαθεί μάλιστα να μας "εμφυχώσει" κιάλας γράφοντας ότι: «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι αυτό [το διώξιμο όλων των εποίκων] θάταν εύκολο, ούτε ο δρόμος προς τη δημοκρατία και το σοσιαλισμό είναι σπαρμένος με ροδοπέταλα».

Αλλά ο Χ. Ηλιάδης δεν θέλησε να προσέξει ότι αυτός που «για λόγους αρχής συμφωνεί με την απομάκρυνση των εποίκων» είναι ο ΔΥΣΗ, και ότι ολόκληρη εκείνη η αναφορά ήταν παρεμνή από την εφημερίδα "Αλήθεια" στην οποία παραπέμπουμε. Ούτε πρόσεξε ότι δίπλα ακριβώς από το «για λόγους αρχής θεωρούμε σωστή την πιο πάνω τοποθέτηση», την «αποχώρηση δηλαδή και του τελευταίου εποίκου», υπήρχε σε αγκύλες δικό μας ειρωνικό σχόλιο που έλεγε {«ε, μα φυσικά...»}.

Αν ο Χ. Ηλιάδης είχε διαβάσει πιο προσεκτικά το άρθρο μας ή αν είχε μπει στον κόπο να ρίξει έστω και μια ματιά στα περιεχόμενα του βιβλίου στο οποίο παραπέμπουμε, θα έβλεπε ότι όχι μόνο δεν είμαστε "για λόγους αρχής" υπέρ του διωξίματος των εποίκων, αλλά ότι η θέση μας είναι τελείως αντίθετη από αυτή που μας αποδίδει. Νά τι λέμε για τους εποίκους στο σχετικό κεφάλαιο:

«Είναι εδώ και πρέπει να είναι καλοδεχούμενοι από τους εργαζόμενους και όχι μόνο αυτοί, αλλά και όσοι άλλοι και από οπουδήποτε αλλού τύχει να έρθουν. Είναι θέμα αρχής για τους διεθνιστές. Η δεξιά στην Ευρώπη ανδρώνεται με τον ρατσισμό ενάντια στους ξένους εργάτες. Τα ίδια αντιμετώπιζον και οι Κύπριοι στην Αγγλία της Θάτσερ, και το συνδικαλιστικό κίνημα εκεί τους έχει υποστηρίξει.»

ενάντια στην «δικιά μας» αστική τάξη

Εξηγούμε επίσης στο βιβλίο γιατί θεωρούμε τη διαμάχη για κυριαρχία ανάμεσα στις αστικές τάξεις στη Κύπρο σαν αντιδραστική και από τις δύο πλευρές. Όσο άδικους, αντιδραστικούς και επεχτατικούς σκοπούς έχει η τουρκική και η τουρκοκυπριακή αστική τάξη, άλλο τόσο άδικους και αντιδραστικούς έχει η Ελληνική και Ελληνοκυπριακή. Είτε η μία αστική τάξη κυριαρχήσει πάνω στη Κύπρο είτε η άλλη, το αποτέλεσμα θα είναι η εθνική καταπίεση της άλλης εθνότητας. Για αυτό και το καθήκον των αριστέρων είναι να μη υποστηρίξουν τα προνόμια κανενός έθνους και να ανταχθούν στις αναδραστικές επιδιώξεις ειδικά της "δικιάς τους" αστικής τάξης.

Αυτή είναι η βάση πάνω στην οποία στηρίζουμε την πολιτική μας. Όποιος δεν βλέπει και την "δική μας" αστική τάξη σαν επιθετική επεκτατική και ιμπεριαλιστική, αυτό είναι γιατί θεωρεί το "δικό του" έθνος σαν καλύτερο από τα άλλα.

Είναι ακριβώς αυτό που ούτε μπορούν ούτε θέλουν να δουν οι σοσιαλπατριώτες. Αντίθετα όταν νοιώθουν άβολα μπροστά σε αναφορές στην πολιτική του Λένιν προτιμούν να δηλώνουν, όπως ο Χ. Ηλιάδης, ότι "ταλαιπωρούμε τον Λένιν" και μάλιστα όπως συνήθιζε και ο "πατερούλης Στάλιν", βέβαια καλά θα ήταν να έμπαινε στον κόπο να αποδείξει αυτόν τον ισχυρισμό.

Εκείνο που χαρακτηρίζει την πολιτική όλων των σοσιαλπατριωτών που επικαλούνται τον Λένιν είναι ότι αγνοούν (θέλουν να αγνοούν!) τελείως μερικά από τα πιο βασικά σημεία της πολιτικής του Λένιν για τις εθνικές διαμάχες. "Έρχοι" δηλαδή την επιμονή του Λένιν ότι τα συγκεκριμένα καθήκοντα των σοσιαλιστών είναι διαφορετικά ανάλογα με το έθνος στο οποίο ανήκουν. Και ότι

«δικιά μας» αστική τάξη

από την Εργατική Δημοκρατία

το κύριο καθήκον των επαναστατών είναι να παλεύουν ενάντια στην "δικιά τους" αστική τάξη που καταπίεσε ή καταπιέζει ή επιδιώκει να ξανακαταπίεσει άλλες εθνότητες, και ενάντια στην προσπάθειά της να επιβάλλει την κυριαρχία της σε άλλους.

«Ο διεθνισμός συνιστάται στην ρήξη με τους δικούς σου σοσιαλφασιστίστες... και με την δική σου ιμπεριαλιστική κυβέρνηση... στην απόφαση σου να δεχτείς τις πιο μεγάλες εθνικές θυσίες... αν αυτό ωφελεί στην ανάπτυξη της διεθνούς εργατικής επανάστασης». (1)

Επειδή ο Χ. Ηλιάδης δεν θέλει να καταλάβει αυτή την στάση, για αυτό αναρωτιέται με πολύ αγανάκτηση και ακόμα περισσότερη αφέλεια αν θα χαρακτηρίζαμε σαν σοσιαλπατριώτες και τους Τούρκους επαναστάτες που παλεύουν ενάντια στην "δικιά τους" αστική τάξη για να υποστηρίξουν την αποχώρηση του τουρκικού στρατού από την Κύπρο και το δικαίωμα των Κυπρίων να ζουν σε ένα κράτος. Μα... φυσικά όχι. Αυτοί είναι πραγματικοί σοσιαλιστές και διεθνιστές. Σοσιαλπατριώτες είναι μόνο όλοι αυτοί οι Ελληνοκύπριοι ή Ελληνοεργατίες αριστεροί που παλεύουν με τόση θέρη για την αποχώρηση του τουρκικού στρατού και ενάντια στην διχοτόμηση, πράγματα που είναι καθήκοντα ειδικά των τούρκων και τουρκοκυπρίων επαναστατών.

Ακόμα οι σοσιαλπατριώτες δεν θέλουν να ξέρουν ούτε ότι ο Λένιν θεωρούσε πως το καθήκον της υποστήριξης του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των καταπιεσμένων εθνότητων το έχουν ειδικά οι επαναστάτες του έθνους που καταπίεσε ή καταπιέζει ή επιδιώκει να τις καταπιέσει, ούτε π σημαίνει αυτή η θέση. Αυτό φαίνεται και από την μανία με την οποία μας καταγγέλλει ο Χ. Ηλιάδης ότι θεωρούμε πως η ίδια η «απόσχιση-δημιουργία της "Τ.Δ.Β.Κ." είναι πολιτικά σωστή, και μάλιστα συμφωνη με την λενινιστική αντίληψη των πραγμάτων».

Δεν υποστηρίζουμε ότι είναι "πολιτικά σωστή" ή "πολιτικά λανθασμένη" η δημιουργία της Τ.Δ.Β.Κ., ούτε ότι "έτσι έπρεπε να γίνει". Δεν είναι αυτό το ζήτημα για μας. Υποστηρίζουμε μόνο ότι πρέπει σαν Ελληνοκύπριοι επαναστάτες, ακριβώς επειδή είμαστε Ελληνοκύπριοι και όχι Τουρκοκύπριοι ή Τούρκοι, να αντισταθούμε στην προσπάθεια της "δικιάς μας" άρχουσας τάξης να εμποδίσει τους τουρκοκύπριους να έχουν το δικό τους κράτος. Μόνο αυτό. Και έχει πολύ μεγάλη διαφορά από αυτό που μας αποδίδει ο Χ. Ηλιάδης που έπεσε και αυτός θύμα μιας καθόλου πρωτότυπης αναστροφής. Θα "κακοποιήσουμε" πάλι τον Λένιν;

«Όταν κατηγορείς τους σπαδούς της ελευθερίας της αυτοδιάθεσης, δηλαδή της ελευθερίας του αποχωρισμού, ότι ενθαρρύνουν τις αποχωριστικές τάσεις, κάνει την ίδια ακριβώς ανοησία και την ίδια ακριβώς υποκρισία, όπως αν κατηγορούσες του οπαδούς της ελευθερίας του διαζυγίου ότι ενθαρρύνουν τη διάλυση των οικογενειακών δεσμών». (2)

πού βρέθηκαν οι αριστερότεροι σοσιαλπατριώτες;

Το ΑΚΕΛ για δεκαετίες μιλάει (και δεν μιλάει μόνο) για μία συμμαχία του εργατικού κινήματος με τους πατριώτες αστούς που θα βοηθούσε τον υποτιθέμενο "εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα" των (Ελληνο)κυπρίων. Ένα ωραίο σύνθημα κάτω από το οποίο κρύβονται οι εξίσου με τους τουρκοκούς άδικοι και επεκτατικοί εθνικοί πόθοι, επιδιώξεις και επιθυμίες των ελληνοκυπρίων αστών και μικροαστών, καθώς και οι εθνικιστικές τους φοβίες - η "φρίκη" μπροστά στην "τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου", που δεν αναγνωρίζει όμως και στους τουρκοκύπριους το δικαίωμα να νοιώθουν μια αντίστοιχη φρίκη και φοβία είτε για την "ελληνοποίηση" είτε και για την "ελληνοκυ-

πριοποίηση" της Κύπρου.

Η ήττα το '74 της ελληνοκυπριακής (και ελληνικής) άρχουσας τάξης απογοήτευσε πολλούς αριστερότερους πατριώτες. Με μικρότερη ανυπομονησία την "τιμωρήσαν" και την "τιμωρούσαν" στο μυαλό τους χαρακτηρίζοντας την "ανίκανη", και προσβέπουν τώρα στην εργατική τάξη να κάνει την "εθνικοαπελευθερωτική" δουλειά της "ανίκανης" αστικής "μας" τάξης. Αν τα γυρίσματα της ιστορίας δείξουν ότι όχι μόνο η Ελληνοκυπριακή εργατική τάξη δεν είναι διατεθειμένη να κάνει κάτι τέτοιο, αλλά και ότι η Ελληνοκυπριακή και Ελληνική εργατική τάξη ξαναπακτούν το χαμένο έδαφος και ο δικός τους επεκτατισμός επεκτά κάποιες πιθανότητες να γίνουν το κυριακικό επεκτατισμό, τότε θα ρίξουν τους περισσότερους "αριστερότερους" σοσιαλπατριώτες να ρίχνουν το σοσιαλιστικό τους προσωπίδιο και να εμφανίζονται πια καθαρά σαν αυτό που πραγματικά είναι - σκέτοι πατριώτες.

Αυτά τα λίγα δεν μπορούν φυσικά να χρησιμοποιηθούν σαν απάντηση ούτε στους αφορισμούς και τα "αυτονόητα" του Χ. Ηλιάδη ούτε και στην παράδοση του σοσιαλπατριωτισμού. Τις τελευταίες δεκαετίες η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτικοποιημένων στην νότια Κύπρο, αν δεν είναι δεξιοί εθνικιστές είναι αριστεροί πατριώτες, είτε ακελικοί ή διαφωνούντες από τα αριστερά σαν τον Χ. Ηλιάδη. Δύσκολα τα πράγματα για αυτούς που θα τολμήσουν να αμφισβητήσουν τόσο βαθεία ριζωμένες αντιλήψεις. Για να κάνουμε κριτική σε όλους αυτούς, για να αρχίσουμε (ναι, για να αρχίσουμε μόνο!) να ξαναφέρνουμε στο φως μία πολιτική πολιτά αλλά πολύ αποτελεσματικά διαστρεβλωμένη, "εξεχασμένη" και θάμνη από όλους, χρειάζεται μια αρκετά μεγάλη ανάλυση, σαν αυτή που έχουμε κάνει και υπάρχει δημοσιευμένη κύρια στο βιβλίο μας. Εκεί δείχνουμε και ποιά ήταν η στάση του Λένιν και με πιο τρόπο το διαστρεβλώνουν οι σοσιαλπατριώτες "λενινιστές". Βέβαια θα ήταν κατάχρηση της φιλοξενίας του "Εντός των Τειχών" να ζητήσουμε να τη αναδημοσιεύσει σε συνέχειες, αλλά αν δεν υπάρχει πρόβλημα, εμείς ευχαρίστως την παραχωρούμε για το αναγνωστικό κοινό του "Εντός των Τειχών".

Εκδοτική Ομάδα "Εργατική Δημοκρατία"

Σημειώσεις:
1) Άπαντα Λένιν τόμος 37 σελ. 108
2) Λένιν "Ζητήματα Εθνικής Πολιτικής" σελ.

ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ

γ. Αιλιθίας

Εισαγωγή

Οι ομάδες, οι κοινότητες όπως και οι κοινωνίες ανθρώπων, δημιουργούνται ή παίρνουν μορφή μέσα από μια οικονομικο-κοινωνική διαδικασία, που ανάλογα με την εποχή και τον χώρο, αυτή η διαδικασία είναι σύντομη ή μακρόχρονη. Αυτή η διαδικασία, βρίσκεται επίσης σε μια διαλεκτική σχέση με τον στόχο ή τους στόχους που θέτει η ομάδα ή η κοινωνία.

Κάθε ομάδα ή κοινωνία, προβάλλει ένα ή περισσότερους-στόχους, την υλοποίηση των οποίων, ανάλογα με τη μορφή τους, θεωρεί σαν ιστορικό ή θρησκευτικό πεπρωμένο, ή χρέος. Σε ένα μεγάλο βαθμό είναι μέσα από την εξυπηρέτηση αυτών των στόχων, που λειτουργούν σαν ιδανικά, που διαμορφώνεται η μορφή και η δομή της ομάδας ή της κοινωνίας.

Η προβολή ενός στόχου ή ενός ιστορικού χρέους από μέρους μιας κοινωνίας, έχει να εκπληρώσει τρεις τουλάχιστο ρόλους: Της κινητροποίησης (πολιτικής, θρησκευτικής ή στρατιωτικής της κοινωνίας ή μέρους αυτής για την εκπλήρωση του υποσχεμένου χρέους), της κοινωνικοποίησης (σαν αποτέλεσμα της οργάνωσης των δομών εκείνων που η δυναμική του στόχου απαιτεί σαν μέσο υλοποίησης του) και της ενοποίησης (των κοινωνικών μονάδων γύρω από το αίτημα του χρέους που επιβάλλεται στην αφηρημένη έννοια της κοινωνίας και που κατά συνέπεια αφορά τα άτομα).

Η ταυτόχρονη ύπαρξη δύο στόχων δημιουργεί μια νέα δυναμική, η οποία μπορεί να είναι πιο κινητική, πιο κοινωνικοποιητική αλλά ενσπική και διαμεττωή συνάμα. Δύο στόχοι μπορεί να θεωρηθούν αλληλοεξάρτητοι και να δημιουργούν συμμάχους στη διαδικασία (όρα ενοποίηση) ενώ δύο άλλοι να θεωρούνται αντίθετοι και να δημιουργούν κρισιογόνα πηγή, (όρα ενοποίηση και διάσπαση). Τα πιο γενικά παραδείγματα που παρουσιάζει κατ'επιανάληψη η σύγκριση παγκόσμια ιστορία, είναι η μεγάλη συμμαχία των Εθνικών ιστορικών στόχων με το θρησκευτικό χρέος. Παλλά όμως είναι τα παραδείγματα αντιπαράθεσης των ιστορικών εθνικών με τους ιστορικούς κοινωνικούς στόχους όπως και του θρησκευτικού χρέους με τους ιστορικούς κοινωνικούς στόχους.

Δεδομένου ότι οι κοινωνίες είναι ζωντανά σχήματα, δημιουργημένα από τον άνθρωπο, οι στόχοι που προβάλλουν βρίσκονται σε ένα συνεχή μετασχηματισμό που συμβαδίζει ως ένα βαθμό με τη μορφή της κοινωνίας που υιοθετεί το στόχο. Βέβαια υπάρχουν και οι ιστορικές περιπτώσεις, κυρίως σε περίοδο μεγάλης κρίσης και πολέμου, όπου, όπως λέει ένας μεγάλος φιλόσοφος, η παράδοση των νεκρών γενιών βαρύνει πολύ στο μυαλό των ζωντανών, οι οποίες δαναζώνται τα ανάματα τους κάτω από μια σεβαστή απομίμηση. Όπου δηλαδή υπάρχει μια οπισθοδρόμηση ως προς τους στόχους, που δεν συνάδει με το επίπεδο της δεδομένης κοινωνίας.

Είναι φανερό ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο χρέος ή το στόχο που υιοθετούν οι άνθρωποι να εκπληρώσουν και τις συνθήκες υλοποίησής τους.

Αυτή την θεωρητική, αφηρημένη (και ίσως λίγο κουραστική) εισαγωγή την έκανα όχι απλά για χάρη της θεωρίας και επειδή πιστεύω ότι πρέπει ο ερευνητής να προσπαθεί να εξαγάγει τα θεωρητικά συμπεράσματα που επιβάλλει το αντικείμενο του για μια πιο γενική επιστημονική χρησιμότητα, αλλά και επειδή κυρίως είναι τα συμπεράσματα της έρευνας μου, που θα σας επιτρέψουν να παρακολουθήσετε την προσέγγιση του αντικειμένου μου.

Εθνικοί και Κοινωνικοί Στόχοι

Με την παραχώρηση της Κύπρου στην Αγγλία το 1878 η Τουρκοκυπριακή κοινότητα βρίσκεται αποκεφαλισμένη με την αναχώρηση των πιο επίλεκτων της ανδρών που έχουν απορροφηθεί στη στρατιωτική και διαχειριστική μηχανή της Οθωμανικής διακυβέρνησης και που την ακολούθησαν στην αποχώρησή της από τη Κύπρο.

Αντίθετα η Ελληνοκυπριακή κοινότητα με καλύτερο οικονομικό επίπεδο ζωής και ψηλότερη πνευματική ανάπτυξη, βασιζόμενη στην όραση και πυραμικά οργανωμένη Ορθόδοξη Εκκλησία, παρουσιάζεται με αποκευτωμένη εθνική συνείδηση και δομή οργανωμένης κοινότητας.

Εθνικός Στόχος της Ένωσης

Κάτω από την ηγεσία και τη καθοδήγηση της Εκκλησίας που ασκούσε πολύ μεγάλη επιρροή και έλεγχο στη Κυπριακή κοινωνία, και με μια νεοσυστατή Εθνική φεουδαρχικο-αριστική τάξη, με συμφέροντα συγκρουόμενα με τη συνέχιση του αποικισμού η Ελληνοκυπριακή κοινότητα, πολύ νωρίς θα καθορίσει τους δικούς της εθνικούς στόχους, την υλοποίηση των οποίων θα επιδιώξει ποικιλόμορφα. Από την πρώτη κιόλας μέσα της άφιξης των Βρετανών στη Κύπρο, ο Μητροπολίτης Κύπρου Κυπριανός διαδηλώνει τον πόθο των Ελληνοκυπρίων για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Το όραμα της Ένωσης έχει όμως παλιές ρίζες, που τρέφονται από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους-έθνους, το 1829.

Οι Ελληνοκύπριοι οραματίζονται και όνουν σαν λαός και όχι σαν κοινότητα. Η αριθμητική υπεροχή τους, η οικονομική και οργανωτική ανωτερότητα που τους χαρακτηρίζει, η παθητική οδρανής στάση των Τουρκοκυπρίων οδηγεί τους Ελληνοκύπριους στον καθορισμό στόχων που αφορούν και δεσμεύουν ολόκληρο το νησί. Βέβαια δεν μπορούμε να μιλούμε για εθνικιστικό κίνημα αυτή τη περίοδο.

Η Ένωση είναι ένας στόχος που συγκινεί μόνο την Ελίτ και την άρχουσα τάξη, η οποία μαζί με την εκκλησία οργανώνει όλες τις συμβολικές κινητοποιήσεις. Με κάθε ευκαιρία οι Ελληνοκύπριοι βουλευτές στο νομοθετικό Συμβούλιο, καταθέτουν ψηφίσματα υπέρ της Ένωσης, ενώ ο ανώτερος κλήρος παίρνει κάθε τόσο το όραμα για το Αενόνα, για υποβολή του αιτήματος στη αποικιακή μητρόπολη. Μπορεί να

συγκινεί μια μερίδα λαού, αλλά δεν αποτελεί αντικείμενο απασχόλησης της μάζας. Σ' αυτό συντέτεινε και ο ρόλος της Εκκλησίας και κυρίως των αστών "πολιτικών" (όπως τους αποκαλεί ο λαός), οι οποίοι διαβεβαιώνουν τον λαό ότι η φίλη χώρα της Μ. Βρετανίας, θα παραχωρούσε την Κύπρο στην Ελλάδα.

Μέχρι το 1930 σχεδόν το αίτημα της Ένωσης ήταν ένα κίνημα, όπως λέει ο Οζοζελ που έμεινε όχι μόνο ειρηνικό αλλά σχεδόν ακόμα πλατωνικό. Πρόκειται για μια "ρομαντική" περίοδο διακηρύξεων και ψηφισμάτων υπογραφών και αντιπροσωπειών μηνυμάτων και τηλεγραφημάτων, συνελεύσεων και ειρηνικών εκδηλώσεων. Η θέληση των εκλεγμένων Ελληνοκυπρίων στο Νομοθετικό Συμβούλιο, να μετατρέψουν αυτό το σώμα σε "πεδίο μάχης για την εθνική υπόθεση" δεν ήταν τυχαία. Η επανολειπτική ποιητικο-πατριωτική αναμοχλευση του ενωτικού αιτήματος, επέτρεψε στην άρχουσα αριστική τάξη να αποφεύγει την απασχόληση του σώματος με κοινωνικά ζητήματα, διατηρώντας το λαό και ιδιαίτερα τους αγρότες σε συνθήκες ημφεουδαρχικές διαιωνίζοντας έτσι την εξουσία προσφέροντας αισθηματικά καταναλωτικά οράματα.

Μόνη δυναμική συμβολική εκδήλωση των Ενωτικών αισθημάτων ήταν η συμμετοχή Ελληνοκυπρίων στον Ελληνο-Τουρκικό πόλεμο του 1880, στα γεγονότα της Κρήτης του 1897-98 και στο Βαλκανικό πόλεμο του 1911-12 που έμπροκτα απεδείκνυε την προσήλωσή τους προς στη μητέρα πατρίδα και την αντίθεσή τους προς την Τουρκία.

Η απαγοίτευση από μέρους των Αγγλων, οδηγεί στην πρώτη πολιτική πράξη, που ήταν η αποχή από τις εκλογές του Νομοθετικού Σώματος, το 1921. Στο τέλος της δεκαετίας του 1920, το εθνικιστικό αίτημα κερδίζει έδωφο ανάμεσα στον λαό και εισχωρεί στην ύπαιθρο, ξεπερνώντας τα μέχρι τότε γεωγραφικά του σύνορα.

Η οικονομική κρίση του 1929, η δυναμική εμφάνιση στη πολιτική σκηνή της Κύπρου του Κομμουνιστικού Κόμματος Κύπρου το 1924, που προτάσσει το στόχο της Ανεξαρτησίας της Κύπρου, αναγκάζουν την ηγεσία της Εκκλησίας και τους αστούς εθνικόφρονες να διεκδικήσουν πιο μαχητικά την Ένωση. Έτσι φτάνουμε στα αυθόρμητα γεγονότα του 1931 που επιτρέπουν στους Βρετανούς να καταπιέζουν την πολιτική δραστηριότητα στα νησιά που μόλις έκανε τα πρώτα της βήματα. Από τα δικτατορικά μέτρα του Πάλμερ μόνο το συνδικαλιστικό κίνημα διασώζεται με αρκετά περιοριστικά και ελεγκτικά μέτρα.

Η διεθνής εμπειρία του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου και η ανάπτυξη εθνικιστικών απελευθερωτικών κινήσεων, είχε άμεση επίδραση και στην Κύπρο, αφού πολλοί Κύπριοι στρατιώτες ήρθαν σε άμεση επαφή με τέτοια κινήματα στο εξωτερικό και οι Βρετανοί αναγκάζονται από τις διεθνείς συγκυρίες να παραχωρήσουν στο λαό της Κύπρου, αρκετές πολιτικές και άλλες ελευθερίες με το τέλος του πολέμου.

Τώρα πλέον η Ένωση είναι η κινητήρια δύναμη ενός εθνικιστικού κινήματος που όλο και πιο μαχητικά διεκδικεί την υλοποίηση του στόχου που γίνεται αντιληπτός από τον λαό σαν εθνικό χρέος απέναντι στην ιστορία. Το δημοφιλίστομα του 1950 θα ακολουθήσει η οργάνωση του ενοπίου σώματος με την ΕΟΚΑ, με σύνθημα αυτή τη φορά όχι απλά την Ένωση ή την παραλλαγή της, την αυτοδιεύθυνση, αλλά την ολοκληρωτική θέση που επιβάλλουν οι συνθήκες στρατιωτικών αναμετρήσεων: "Ένωση και μόνο Ένωση".

Η δυναμική κινητροποίηση των Τουρκοκυπρίων εθνικιστών και η ενεργός ανάμιξη της Τουρκίας (υποκινούμενης από τους Αγγλους στην αρχή), θα οδηγήσει σε ένα δυσμενή συσχετισμό δυνάμεων που θα επιβάλει την Ανεξαρτησία.

Με τις διαμετρικές κρισιογόνες πρόνοιες που σύνθεσαν το Ζυρδικό σύνταγμα, η καλή πρόθεση από μέρους των δύο κοινοτήτων ανάγετο όχι μόνο σε βέση της λειτουργικότητας του, αλλά και σε ρυθμιστικό παράγοντα για την ύπαρξη του ίδιου κράτους. Αυτό βέβαια προϋπόθεσε την παραδοχή, απόδοχή και υιοθέτηση του Ανεξάρτητου κράτους σαν τελικό ιστορικό αποτέλεσμα. Αντίθετα το αντιλαμβανόμενα των επιτηγών ενός ιστορικού προτάσε. Για τους εθνικιστές των δύο κοινοτήτων, που βρίσκονται στην εξουσία της Κυπριακής Δημοκρατίας η ανεξαρτησία δεν είναι παρά ένας ανεξάρτητος επιβεβλημένος σταθμός. Από την πρώτη στιγμή της υλοποίησης του στόχου αυτού του μεταβατικού σταθμού. Με τις αμετάθετες αναφορές επιδιώκεται να κάνουν την πραγματικότητα αυτό που ήταν: αφήνεται να μιλήσει το υπαρκτό παρελθόν, για να δικαιωνοίται η χαμένη πραγματικότητα. Η αναφορά στην Ένωση παίρνει ένα χαρακτήρα αγρτικό, γενογόνος που προσδίδει στην ιδέα μια ιδιαίτερα δυναμική απελευθερώνοντας την από την ιστορικοκοινωνική πραγματικότητα. Μετά τις διακοινωνικές συγκρούσεις, μια μερίδα από τους εθνικόφρονες με ηγέτη τον Πρόεδρο του κράτους, το 1968 έκανε στροφή προς το εφικό, που μεταφραζόταν σε συντήρηση του Ανεξάρτητου Κυπριακού κράτους χωρίς όμως ποτέ να γίνει παραδεχτό το τέλος της Ενωτικής Πράξης.

Η Τουρκική εισβολή του 1974, ήταν για το ενωτικό κίνημα το τέλος. Βέβαια ο πόθος της Ένωσης, σαν κάτι το ιερό όπως όλα τα ιδανικά, δεν εξαφανίζεται ολοκληρωτικά. Η συνέχιση της κατοχής, το αδιέξοδο στο Κυπριακό, το εφικό της υπαρκτής Τουρκικής απειλής, αποτέλεσαν αθίγωνα αναθερμάνσης για το στόχο της Ένωσης που το 1974 αντικαταστάθηκε από το στόχο της απελευθέρωσης των κατεχομένων εδαφών.

Ο εθνικός στόχος του ταξίμ

Για φυσιολογικό, ο στόχος της Ένωσης, που για τους Ελληνοκύπριους έγινε με τη πάροδο του χρόνου, το ιερό χρέος που έπρεπε να εκπληρωθεί πάση θυσία, στους Τουρκοκύπριους να μην ακούσει καμιά μαγική λέξη. Δεν υπήρχε κανένας λόγος που να συνέτεινε ώστε οι Τουρκοκύπριοι, σαν άτομα ή σαν σύνολο, να μπορούν να αντιπροσωπευθούν σ' αυτό τον Ελληνοκυπριακό Εθνικό στόχο. Ούτε μπορούσαν να προβάλλουν οποιοδήποτε άλλο κίνημα, την υλοποίηση του οποίου να επιδιώκουν στα πλαίσια της Ένωσης, γεγονός που θα μετατρέπε τον Εθνικό στόχο των Ελληνοκυπρίων σε μέσο για την υλοποίηση ενός άλλου (στόχους όχι εθνικού) στόχου των Τουρκοκυπρίων. Η Ένωση ήταν Ελληνοκυπριακός εθνικός ιστορικός στόχος και σαν τέτοιος απέκλειε εξ'ερισμού τους μη Έλληνες Κύπριους.

Το 1878, η Τουρκοκυπριακή κοινότητα, είναι πολύ λίγο διαφοροποιημένη. Υπάρχουν ορισμένες "μεγάλες οικογένειες" που ανά-ανά φεβίναν, μια μικρή ασπμανη αστική τάξη και κυρίως πολλοί αγρότες, μικροβιοτέχνες και ανεδικευτοί εργάτες. Η κυρίαρχη ομάδα των Τουρκοκυπρίων, για ιδεολογικούς και οικονομικούς λόγους, δίσταζει συνολικά προς τους Άγγλους ιδεολογικά εφικότα στην Πόλη, η οποία την εποχή εκείνη θεωρούσε τη Μεγάλη Βρετανία σαν προστασία δύναμη των Οθωμανικών, ενώ από την άλλη η ομάδα αυτή αποτελέται από μέλη της αποικιακής διοίκησης, και κατά συνέπεια ήταν άμεσα εξαρτημένη από τους Βρετανούς.

Οι Μουσουλμάνοι, δεν είχαν αυτόνομη πολιτική αντιπροσώπηση γιατί πάντοτε θεωρούνταν μέρος της άρχουσας ομάδας της δύναμης. Ταυτόχρονα υπήρχε μια ιστορική αντικειμενική δυσκολία στους Τουρκοκύπριους: Η θεολογική οργάνωση, που αντίθετα, στους Ελληνοκύπριους ήταν πλειονοκίνημα. Στη περίπτωση των Μουσουλμάνων, εκτός από ένα διοικητικό σώμα, που διατήρησε τις θρησκευτικές περιοχές,

το ΕΥΚΑΦ, δεν υπήρχε καμιά ιεραρχημένη δομή με γεωγραφική παρουσία σε όλο το νησί. Επιπλέον ο Μουφτής μέχρι το 1948 διορίζεται από την αποικιακή κυβέρνηση, γεγονός που του στερούσε την δυνατότητα να αποτελέσει το φορέα της λαϊκής εντολής που θα του επέτρεπε να παίξει κάποιο ιστορικό ή συμβολικό ρόλο ανάλογο και σαν αντίβαρο του χριστιανού Εθνάρχη.

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η κοινωνική ομοιογένεια αποτελούσε πλεονέκτημα για την άρχουσα ομάδα στη προσπάθεια της για χειραγώγηση της κοινότητας αλλά η έλλειψη κοινωνικής δομής και εθνικής κοινοτικής συνείδησης ήταν παράγοντες που επεδράσαν αρνητικά στην μετεξέλιξη των Τουρκοκυπρίων σε κοινότητα.

Οι στόχοι που μια τέτοια ομάδα μπορεί να προβάλει, δεν μπορεί παρά να είναι αρνητικοί, αφού λείπει η συναχή που θα επέτρεπε την προβολή ενός ιδανικού βασισμένου στη κοινή πεποίθηση ικανού να εκφράζει τις κοινές αντιλήψεις. Είναι οι διεκδικήσεις των Τουρκοκυπρίων για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, μέχρι τα μέσα του αιώνα μας, αποτελούν μια απλή αντίθεση στο αίτημα των Ελληνοκυπρίων για Ένωση. Όποτε ενήνετο μια Ελληνική διαμαρτυρία που αποσκοπούσε στη διατήρηση του στάτους κβό, ήταν σχεδόν σίγουρο ότι θα ακολουθούσε μια τουρκική διαμαρτυρία.

Και αυτές οι διαμαρτυρίες άρχισαν από πολύ νωρίς. Το 1882, ενώ σε αντιπροσωπεία που θα έφευγε για το Λονδίνο, για να διαμαρτυρηθούν για τη βαριά φορολογία, μετείχαν δύο Τουρκοκύπριοι, αυτοί την τελευταία στιγμή απέχουν, δηλώνοντας ότι ενώ συμφωνούν με πολλά από τα αιτήματα δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν με τις άλλες προσπάθειες και προθέσεις για την Ένωση που προβάλλουν οι Ελληνοκύπριοι. Το 1893, ο Μουφτής ζήτησε επιστροφή της Κύπρου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ενώ το 1902 Τουρκοκύπριοι βουλευτές διαμαρτυρούνται στη Μεγάλη Βρετανία για πιθανή Ένωση. Δεκατρία χρόνια πιο ύστερα, ζητούν σαν απελευστική διεξόδο την παραχώρηση της Κύπρου στην Αίγυπτο.

Για εβδομήντα περίπου χρόνια στόχος της άρχουσας τάξης των Τουρκοκυπρίων ήταν η διατήρηση της Βρετανικής διακυβέρνησης και αυτό προτασσόταν σαν απάντηση στην Ένωση. Όπως λέει ο Ντεκτάς στο βιβλίο του «Δώδεκα Παρά Πέντε» (Αγκυρα 56), «...ονομάσαμε τον αγώνα μας στάτους κβό, χωρίς να θέλουμε να πιστέψουμε ότι οι Άγγλοι μια μέρα θα εγκαταλείψουν τη Κύπρο, ακολουθήσαμε τυφλά τη φιλία με τους Άγγλους.» Ακόμα και το 1946, η εφημερίδα Άτες (Φωτιά), στις 27 του Σεπτεμβρίου, γράφει, χωρίς να προκαλεί σκάνδαλο στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα, ότι «εμείς είμαστε ευχαριστημένοι από την Αγγλική Διοίκηση. Αυτό που ζητούμε από την Κυβέρνηση είναι να ενεργήσει ώστε να μην ακούγεται η λέξη Ιλχάκ (Ένωση)». Και όσοι στην αρχή της Αγγλοκρατίας μέχρι το 1914 πίστευαν στην προσωρινότητα της Βρετανικής παρουσίας στο νησί, παρά τη προσάρτηση του νησιού από τη Βρετανία, την πεποίθηση ότι φεύγοντας οι Άγγλοι, η Κύπρος θα επιστρέφεται στην διατηρούσαν Τουρκία.

Αυτό το αίσθημα βέβαια οι Άγγλοι το καλλιέργησαν και το χρησιμοποίησαν κατάλληλα στο Νομοθετικό Συμβούλιο. Είναι οι τρεις Τουρκοκύπριοι βουλευτές συμψηφίζονται μηχανικά με τους έξι διορισμένους από τη Βρετανική διοίκηση, για να ισοβαθμίζουν τον αριθμό των εννέα Ελληνοκυπρίων βουλευτών. Αυτή η τακτική οδήγησε στην ένταξη των Τουρκοκυπρίων σ' ένα «πλέγμα συμμαχιών». Σ' αυτά τα πλαίσια μη λειτουργώντας αυτόνομα, αποτέλεσαν ρόλο βοηθητικού εξαρτήματος ως προς τις δυνάμεις εκείνες οι οποίες καθόριζαν τα γεγονότα.

Όλες αυτές οι αντιδράσεις και οι σπασμοδικές εκκλήσεις προς την Αγγλία, να παραχωρήσει την Κύπρο στη Τουρκία,

Ποδοσφαιρική ομάδα Ποταμιάς, επτά καθ' ομάδα, μια φορά κι ένα καιρό.

ήταν σκέψεις και ανησυχίες μερικών διανοουμένων, οι οποίοι περισσότερο νοιάζονται να διατηρήσουν την Τουρκική ταυτότητα τους παρά να αλλάξουν οτιδήποτε που θα τους έφερνε σε αναπαράθεση με τους αποικιοκράτες.

Γι' αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι υπήρξε οποιοδήποτε εθνικιστικό Τουρκοκυπριακό κίνημα αυτή τη περίοδο. Για να αναπτυχθεί ένα τέτοιο κίνημα και να πάρει κοινωνικές διαστάσεις, θα έπρεπε να έθετε ορισμένους θετικούς στόχους που να περικλύουν μια κοινωνική δυναμική. Η διατήρηση μιας κατάστασης σαν στόχος περικλύει αδράνεια, εκτός περιπτώσεων δυναμικής αναμέτρησης.

Οι λόγοι που εμπόδισαν τη γρήγορη ανάπτυξη ενός εθνικιστικού Τουρκοκυπριακού κινήματος, είναι διάφοροι. Στα πρώτα στάδια της Αγγλοκρατίας δεν υπήρχε η οικονομική και κοινωνική υπόσταση για τη γέννηση ενός τέτοιου κινήματος. Η Τουρκοκυπριακή παιδεία που θα μπορούσε να καταστεί φυτώριο καλλιέργειας και εξύμνησης της Τουρκικής ταυτότητας, (όπως έγινε στην περίπτωση της Ελληνοκυπριακής παιδείας), ήταν υπό τον έλεγχο των Άγγλων μέχρι το 1960. Ο Νιχάτ Ερην σημειώνει αυτή την αδυναμία, από τη πρώτη του επίσκεψη στη Κύπρο και επιδιώκει και πετυχαίνει με τη Ζυρίχη την ουσιαστικότερη οργάνωση του εθνικού βίου των Τουρκοκυπρίων. Ταυτόχρονα οι Τουρκοκύπριοι δεν πίστευαν ότι οι Ελληνοκύπριοι θα πετύχαιναν την Ένωση χωρίς ξένη επέμβαση και με ειρηνικό τρόπο. Η Γιενήν Ζαμάν με άρθρο της στις 16 του Γενάρη 1893, ειρωνεύεται τον Διακαλλή και Άγγλους βουλευτές, γιατί πίστευαν ότι «η Κύπρος είναι δυνατόν να παραχωρηθεί στην Ελλάδα έπειτα από διαδηλώσεις που θα έκαναν οι Χριστιανοί συμπατριώτες μας». Κατά συνέπεια δεν διαισθάνονταν ούτε διέβλεπαν οποιοδήποτε απειλές από μέρους των Ελληνοκυπρίων. Τέλος το Τουρκικό κράτος-έθνος, που θα γίνει σημείο αναφοράς των Τουρκοκυπρίων Εθνικιστών, δημιουργείται σχετικά αργά, το 1923.

Οι πρώτες εθνικιστικές ιδέες έρχονται στη Κύπρο από τη Τουρκία μετά το 1919. Το κίνημα του Κεμάλ Ατατούρκ, βρίσκεται στη Κύπρο υποστηρικτές κυρίως ανάμεσα στους νέους διανοούμενους οι οποίοι νοιώθουν περήφανοι μέσα από την νεοτουρκική θεώρηση. Δύσκολα όμως εισχωρεί η Εθνική Τουρκική συνείδηση ανάμεσα στην άρχουσα τάξη των Τουρκοκυπρίων, γιατί οι άνθρωποι αυτοί έβλεπαν τις νεωτεριστικές

ανηλήψεις του Κεραλισμού σαν αντίθετες με τη θρησκεία. Οι Νεότουρκοι εκδίδουν στη Κύπρο τις δικές τους εφημερίδες (τη 'Σοξ' και τη 'Ντανγρουν Γιάλ'), που μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης παρακινούν μαζί με τον Τούρκο πρόξενο Ασάφ Ντεκ, τους Κύπριους να μεταναστεύσουν προς την Τουρκία ενισχύοντας έτσι τη πολιτική του Κεμάλ Ατατούρκ περί 'εθνικών συνόρων'. Παρόλα αυτά οι Νεοτούρκοι πετυχαίνουν στις εκλογές του 1930, να εκλέξουν τον υποψήφιο τους Ζεκαί στη θέση του Αγγλόφιλου Μουνίτ Μπέι.

Τον Μάη του 1931 ο Ζεκαί συγκαλεί το Τουρκικό Εθνικό Συνέδριο που καθορίζει ορισμένα αιτήματα προς τους Άγγλους. Πρόκειται για τη πρώτη πολιτική εκδήλωση των Τουρκοκυπρίων με θετικούς στόχους. Σ' αυτή την κινητοποίηση ρίχνονται οι πρώτοι σπόροι του Τουρκοκυπριακού εθνικιστικού κινήματος.

Τα γεγονότα του Οκτώβρη του 1931, το γεγονός ότι οι Άγγλοι στα μέτρα που παίρνουν δεν κάνουν κανένα διαχωρισμό ανάμεσα στους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους, ενώ οι Τουρκοκύπριοι θεωρούν τους πρώτους σαν υπαίτιους, δημιουργεί ένα κλίμα αναβρασμού στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα που παίρνουν τη μορφή διαμαρτυρίας κατά των Άγγλων. Η δυναμική, έστω κι αυθόρμητη, διεκδίκηση της Ένωσης από τους Ελληνοκύπριους, δημιουργεί τα πρώτα ερωτηματικά ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους για το μέλλον φέρνοντας στο προσκήνιο την εξέλιξη της Κρήτης.

Μέχρι το 1943 επιβάλλεται ένας ατονισμός της πολιτικής ζωής όλης της Κύπρου. Πριν καλά καλά χαλαρώσουν οι Βρεττανοί τα δικτατορικά τους μέτρα, παρουσιάζεται στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα το πρώτο Τουρκοκυπριακό Πολιτικό κόμμα. Το ΚΑΤΑΚ (Σύνδεσμος της Τουρκικής Μειονότητας της νήσου Κύπρου). Δυο χρόνια αργότερα, το 1949 διασπάται το ΚΑΤΑΚ και δημιουργείται το ΚΜΤΜΡ (Λαϊκό Εθνικό Τουρκικό Κυπριακό Κόμμα). Παρά το γεγονός ύπαρξης δύο κομμάτων, η πολιτική ζωή στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα είναι υποτυπώδης γιατί δεν υπάρχει το απαιτούμενο πολιτικό ενδιαφέρον. Το 1949 τα δύο αυτά κόμματα ενώνονται και φτιάχνουν το Κόμμα Τουρκικής Εθνικής Ενότητας της Κύπρου που το 1955 με πρωτοβουλία του Τούρκου πολιτή Χικμέτ Μπιλ, που εγκαθίσταται στη Κύπρο, μετατρέπεται σε ΚΤΡ (Η Κύπρος είναι Τουρκική)

Από την αλλαγή των ονομάτων των Τουρκοκυπριακών κομμάτων, βλέπουμε την εξέλιξη των Τουρκοκυπριακών στόχων στις δεκαετίες 1940 και 1950. Από τον όρο Μειονότητα καταλήγουμε στην Τουρκοποίηση της Κύπρου. Ταυτόχρονα σχεδόν με το ΚΤΡ εμφανίζεται και η τρομοκρατική μουσική Οργάνωση VOLKAN που το 1957 θα μετονομαστεί σε ΤΜΤ (Οργάνωση Τουρκικής Αμυνας), κάνοντας έτσι ξεκάθαρους τους νέους στόχους αλλά και μεθόδους των Τουρκοκυπρίων Εθνικιστών. Μπορούμε πλέον να μιλούμε για Εθνικιστικό κίνημα που σύμφωνα με μαρτυρία του Δρ. Κουτσιούκ αναπτύχθηκε μέσα σε τρία χρόνια, από το 1955 μέχρι το 1958, με ενθάρρυνση των Άγγλων και των Τούρκων που 'Ψάχνουν να διασφαλίσουν τα στρατηγικά συμφέροντα των χωρών τους'.

Οι Άγγλοι συστήνουν το 1948 μετά από αίτημα του ΚΑΤΑΚ μια Ειδική Επιτροπή Τουρκικών Υποθέσεων στην οποία κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή του και ο Ραούφ Ντεκτάς, για να μελετήσει τα προβλήματα των Τουρκοκυπρίων. Μετά το πόρισμα αυτής της Επιτροπής η Κυβέρνηση υλοποιεί ορισμένες από τις εισηγήσεις, όπως η επανεκλογή του Μουφτή από τους πιστούς, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν την διείσδυση της Τουρκικής πολιτιστικής επίδρασης στο νησί ταυτόχρονα. Αυτό όπως και οι συχνές επισκέψεις Τούρκων δασκάλων και πνευματικών ανθρώπων στη Κύπρο επιτρέπει την δημιουργία φοιτητικού συνδέσμου προς τη Τουρκία, που σε λίγα χρόνια οι νέοι Τουρκοκύπριοι διανοούμενοι είναι ζυμωμένοι στη Τουρκία. Ένα χρόνο μετά την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ, το 1958 η οργάνωση του ΕΥΚΑΦ και της περιουσίας του παραχωρείται στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα.

Σε λίγα χρόνια οι Τουρκοκύπριοι αποκτούν εκλεγμένο θρησκευτικό αρχηγό, πολιτικά κόμματα, έντονη τρομοκρατικές οργανώσεις καθώς επίσης και οικονομικούς πόρους, έτσι που να μπορούν να αποτελέσουν κοινότητα με συμμετοχική-αντικειμενική συνείδηση. Οι Άγγλοι από το 1942 κινούνται για τη παροχή και συνδικαλιστικών οργάνων στη Τουρκοκυπριακή κοινότητα, εξημερώνοντας δικά τους βέβαια συμφέροντα, με σκοπό να ενισχύσουν την οντότητα της.

Με τη βοήθεια του Άγγλου υφυπουργού αποικιών, Λένοξ Μπίουτ, οι Τουρκοκύπριοι αποκτούν το δικό τους εθνικιστικό στόχο το 1956. Το Ταξίμ, που σύντομα θα γίνει το σύνθημα του αγώνα τους για 'Διχοτόμηση ή θάνατος', και που ο Τούρκος Πρωθυπουργός θα περιγράψει το 1957 σαν τη 'μεγαλύτερη θυσία που μπορεί να κάνει η Τουρκία'. Το Ταξίμ θα διατηρηθεί μέχρι σήμερα, με μερικές παραλλαγές στη φόρμα αλλά και αρκετές αντιδράσεις από μέρους μερίδας Τουρκοκυπρίων.

Μετά την Ανεξαρτησία οι Τουρκοκύπριοι εθνικόφρονες συνεχίζουν να διατηρούν άσβεστο το πόθο της διχοτόμησης και προετοιμάζονται για την υλοποίηση της κάτω από διάφορα νομικά σχήματα. Ενώ η αρχική ιδέα υπονοούσε ενσωμάτωση ενός μέρους της Κύπρου στην Ελλάδα και ενός άλλου στη Τουρκία, σ' ένα υπόμνημα των Φαλίζ Κουτσιούκ και Ραούφ Ντεκτάς προς τη Τουρκική Κυβέρνηση με ημερομηνία 14 Σεπτεμβρίου 1963, κάνει την εμφάνισή της η έννοια της 'Τουρκικής Δημοκρατίας', δηλαδή του χωριστού κράτους, που καλείται να αναγνωρίσει η Αγκυρα.

Μέσα από πολλές διαδικασίες και φάσεις ο Τουρκοκυπριακός εθνικισμός θιόμβωσε το 1974, πετυχαίνοντας τους βασικούς του στόχους: Το δημογραφικό και γεωγραφικό διαχωρισμό που επέβαλε η Τουρκική εισβολή. Δεν πέτυχε όμως την τελική διχοτόμηση ούτε την διεθνή αναγνώριση του χωριστού 'κράτους' που ανακηρύχθηκε.

(Συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος)

ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ Ή ΕΞΑΡΤΗΣΗ;

Ειρήνη Γεωργιάδη

Λένε συχνά ότι είναι αδύνατον να υποστηρίξουμε την αυτονομία όταν ο άνθρωπος ζει σαν ζευγάρι. Είτε διότι η αυτονομία του ενός συντρόφου περιορίζεται, είτε διότι ο ένας από τους δύο εγκαθίσταται εις την υπηρεσία του άλλου σαν ένα στυλ ζωής. Οπως ο ορισμένο ζευγάρι η αυτονομία των συντρόφων φανερώνεται να μεγαλώνει περσά από την "ενέργει" δύαδα. Μέσα στο ζευγάρι, όλα γίνονται σαν σε προπόνηση. Η πρόσβολη της αυτονομίας από τον ένα σύντροφο ευνοεί την πρόσβολη της αυτονομίας από τον άλλον σαν να υπάρχει ένα φαινόμενο αμοιβαίας προτίησης προς την αλληλεξάρτηση. Οποιος και αν είναι ο βαθμός εξάρτησης του ενός συντρόφου, μπορεί να αναστηθεί εις την ανεξαρτησία μέσα της αυτονομίας του άλλου.

Τι είναι αυτό που ελγνά αυτή την ενέργεια; Γιατί η εξάρτηση αντί η ανεξαρτησία.

Ο όρομος προς την εξάρτηση είναι ένα πρώτο χαρακτηριστικό μέσα στο ζευγάρι είναι μια κλιμακωτή απώλεια της προσωπικής αυτονομίας. Σιγά-σιγά εκεί όπου ο δε-

σμός γεννά, τα άτομα σιωθούν σε τέτοιο βαθμό όπου δεν υπάρχουν σαν άτομα και δεν έχουν ζωή εκτός αυτής του ζευγαριου. η τούλαχιστον αυτή του ενός από τους δύο συντρόφους. Και μάλιστα το ερώτημα: Γιατί το άτομο εφάρσος ο αυτό το κλεισιμο; Φαίνεται ότι στην αρχή η ανάγκη να αγαπηθεί από τον άλλο, βιώνεται σαν έλλειψη, σαν ένα κενό, το άτομο πιστεύει "λανθασμένα" ότι πνιγνεται όταν ο άλλος δεν του δίνει αγάπη.

Αυτή την αγάπη ο ένας την θέλει με κάθε τρόπο, την ψάχνει, την ζητά, την εκλιπαρεί και για να το πετύχει πληρώνει από τον ίδιο. Θυσιάζει τα γούστα του, τα αισθήματα του, τις ιδέες του, κλπ για κάθε αυγιά αγάπης που παίρνει η που νομίζει ότι δεχεται από τον άλλο. Εάν αυτό συνεχίζεται στην αρχή ενδουοιώνεται. Παίρνει ο ένας τις σταγόνες αγάπης άρα έχει δικιο να πληρώνει με τον εαυτό του. Μπορούμε να πούμε ότι αυτό το συναίσθημα της έλλειψης αγάπης είναι σαν μια τρεπα που δεν μπορεί ποτέ να γεμίσει.

Υπάρχουν αίσγουα στιγμές που δίνουν την εντύπωση κορεσμού, που όμως διαρκεί λίγο. Η ανάγκη αρχίζει ξανά και ο τρόπος απάντησης είναι έτοιμος. Πρόκειται ο ένας να πληρώσει λίγο από τον εαυτό του.

Σιγά-σιγά το άτομο δεν αγαπιέται γι αυτό που είναι, αφού δεν είναι, αλλά γι αυτό που κάνει, υπάρχει γι αυτό που πρέπει να κάνει για τον άλλον. Το αίτημα του για τον άλλον γίνεται εξαγανακτικό. Γνωκ είναι πως θα χάσει για την ευχαρίστηση του άλλου. Με λίγα λόγια περιμένει τον άλλον να τον καθοδηγήσει στη συμπεριφορά του, ελπικόντας πάντοτε ότι ο άλλος του δίνει αγάπη.

Να αναφερθεί ο ένας στον ίδιο του τον εαυτό για να αποφασίσει για τη συμπεριφορά του είναι ανώφελο, αφού έχασε την ταυτότητα του.

Την αυτοεκτίμηση του ο ένας δεν μπορεί να τη δώσει στον εαυτό του, την δεχεται από τον άλλο, έτσι χάνει το σεβασμό του εαυτού του.

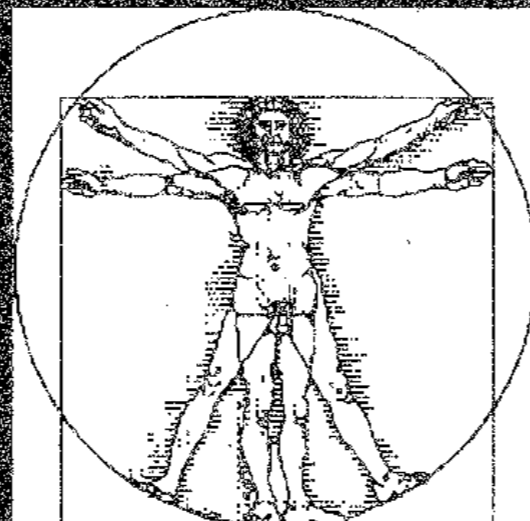
Δεν ακούει πλέον τις προσωπικές του ανάγκες, δεν ξέρει τι τον ευχαριστεί, έτσι θα είναι ευχαριστημένος και χαρούμενος όταν ο άλλος θα είναι ευχαριστημένος και χαρούμενος - και όταν ο άλλος του το επιτρέπει να είναι.

Πως είναι δυνατό να ξαναγεννηθεί ο εαυτός;
Πως θα μπορέσει να βγει από τον μαρασμό της αποξένωσης;

Για να απάσει αυτό το είδος της συναλλαγής προϋποτίθεται, στην αρχή, μια διπλή κίνηση.

- α) Αποδέσμευση από τον άλλο
- β) Μετατροπή στον εαυτό του.

Αυτές οι δυο αποφάσεις ολοκληρώνονται σαν δυο πλευρές της ίδιας πραγματικότητας. Αλλά η αποδέσμευση από τον άλλον είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο, όπου

«Η εισαδος ή το ξεκίνημα του ζευγαριου προτρέπει από πολλές ανάγκες έλλειψης παρά από ανάγκες ανάπτυξης»
(Maslow 1966)

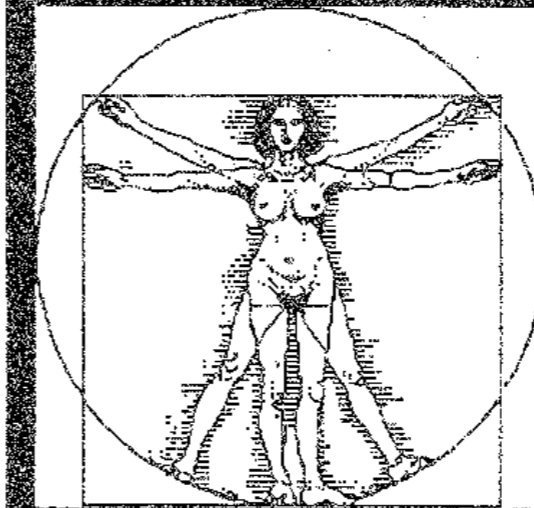
Όποια και αν είναι τα κίνητρα της δημιουργίας του ζευγαριου, όσο πολύ-πλοκα και αν είναι, υπάρχει η ανάγκη της έλλειψης, της συμπλήρωσης του κενού.

Στην συνέχεια αυτές οι ανάγκες δεν επιτυγχάνουν να εξαφανισθούν και έρχονται να εγκατασταθούν μέσα στο στυλ (τρόπο) της σχέσης. Απ' αυτό το τύπο των αναγκών τα δυο άτομα φθάνουν κλιμακωτά να πνιξουν την προσωπικότητα τους, την αυτονομία τους και την ελευθερία τους.

έρχονται να συντρίβουν οι περισσότερες αποφάσεις της μετατροπής εις τον εαυτό. Κάθε φορά που ο ένας αφήνει τον άλλον να επηρεάσει μια αλλαγή εις την ύπαρξη του, δημιουργεί αλλοίωση εις τον δημιουργό για της προσωπικής του ύπαρξης. Κάθε κομμάτι ύπαρξης που ο ένας αφήνει για να κάνει θέση εις τον άλλον μέσα στην ύπαρξη του, οδηγείται εις το να χάσει την ταυτότητα του. Έγινε ο άλλος η πιο ακριβώς έγινε το ζευγάρι, έγινε η ίδια του η ζωη. Είναι ένας δεσμός συνδεδεμένος από όλες τις πλευρές.

Η αποδέσμευση του ενός από το άλλο, φανερώνεται σαν μια απώλεια προσωπικότητας, αφού ο άλλος είναι τότε ταυτισμένος με αυτό που είναι.

Ο ένας μπροστά στη μετατροπή που κάνει προς τον εαυτό του, δεν μπορεί να δεχθεί τον πόνο που προϋπαθεί η αποδέσμευση του από τον άλλον. Φοβάται ότι θα χάσει όλα, θα εκρηδοληθεί. Εάν απεκοπεί όλα θα εξαφανισθούν, αφού έκαμε τόσα για να εξαφανίσει τον εαυτό του και ότι υπάρχει σ' αυτόν είναι ο άλλος.

Και όμως δεν υπάρχουν άλλες λύσεις. Εάν ο ένας αποκλιμακωθεί τον πόνο, να διαλέξει τον κίνδυνο να χάσει τον άλλον εις την εγκατάστασή του, θα ξεδέσει μια-μια τους κρίκους της αλυσίδας. Είναι μονός κι αυτή την εκλογή, κανένας δεν μπορεί να το κάνει στη θέση του.

Οι άλλοι θα τον ενθαρρύνουν να διαλέξει αλλά έχουν υποχρέωση να περιμένουν υπομονετικά δίπλα του για να αποφασίσει. Εάν ο ένας διαλέξει να είναι ο εαυτός του, θα έχει πράγματι κάτι να δώσει αφού θα είναι πραγματικά κάποιος. Αυτό που θα δεχθεί από τον άλλο θα είναι ελπίση και τα εξακρωόμενα, καθορισμένο, αφού δεν θα είναι ένα οποιαδήποτε άλλο, τι με προορίζεται να γεμίσει το κενό του.

Η δωρεά του άλλου θα είναι καλύτερα δεκτή, διαπ θα είναι δυνατόν να κρατήσει μια απόσταση, να την κοιτάξει, να την ερευνήσει σ' όλες τις λεπτομέρειες, να την εκτιμήσει στην ακριβή αξία της.

Όσο ο ένας βρίσκει σιγά-σιγά την θέση του απέναντι στον άλλο, τόσο αυτό που δίνεται είναι δροσιστικό και ξεχειλιμένο, αφού δεν είναι πλέον το σπουδαίο, εις την ύπαρξη του.

Η δωρεά του άλλου δεν γεμίζει πλέον αφού αυτός ο ένας είναι συμπληρωμένος από τον εαυτό του. Αυτή η δωρεά του αναπτύσσει τον μεγαλώνει.

Η δωρεά που κάνει ο ένας είναι γεμάτη, αφού αυτός βρίσκεται πράγματι πίσω από τη δωρεά. Δεν είναι πλέον μια πρόσβολη αποκριμμένη για να δεχθεί τον εαυτό του και να τον γεμίσει. Η δωρεά του βγνίγει από την ύπαρξη του, σαν ένα χάρισμα και επιτρέπει την αύξηση και την ανάπτυξη του άλλου.

Αυτό το καινούργιο είδος σχέσης θα αφομοιώνεται αργά με πολλές παλινδρομήσεις και επιστροφές προς τα πίσω.

Με υπομονή πρέπει να επαναληφθούν οι μετατροπές εις τον εαυτόν του ενός και η αποδέσμευση απέναντι στον άλλο. Έτσι κάθε χειρονομία αυτονομίας μεγαλώνει την αυτονομία του άλλου, κάθε αύξηση της ελευθερίας επιτρέπει την ελευθερία της απάντησης του άλλου.

Έτσι όπως ο ένας είναι ελεύθερος εις την απάντηση, θα έχει την ευκολία να ακούσει τον εαυτό του για να του δώσει απάντησεις εις τα ερωτήματα του. Η απάντηση του άλλου θα είναι πιο δροσιστική, πιο καινούργια λιγότερο στερεοτυπική και θα επιτρέπει στα άτομα του ζευγαριου την ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθένος και της διαδίκης σχέσης.

Ε.Υ.

απο τον
αθω ερωτοκοιτου
(ψυχολογο)

ψυχο- κοινωνικη αποψη για το φαινομενο της γυναικας του μπαρ

Εισαγωγή

Τό επάγγελμα της γυναίκας του μπαρ θα μπορούσε να ήταν ένα επάγγελμα που ασκεί μιά γυναίκα, όπως οποιοδήποτε άλλο, εάν δεν είχε την ιδιομορφία να στηρίζεται στην εκμετάλλευση τη σεξουαλική, οικονομική και συναισθηματική των γυναικών αυτών από κάποιους άλλους επάνυμους ή ανώνυμους, έμμεσα ή άμεσα, που παίζουν τον ρόλο του αγαπητικού, του προστάτη ή του εργοδότη. Είναι δηλαδή από κοινωνιολογικής και ψυχολογικής πλευράς, μιά σκληρή αναπαραγωγή των ρόλων των φύλων με τους ισχυρούς και αδύνατους, που ισχύει στην κοινωνία μας, με πολύ όμως πιο έντονο το στοιχείο της εξάρτησης και της παθητικότητας από πλευράς των γυναικών αυτών και τους εκμεταλλευτές τους και χρησιμοποίηση τους σαν σεξουαλικά εμπορεύσιμα αντικείμενα από τους άνδρες. Είναι δηλαδή ακόμη ένας βιασμός της ψυχής και αξιοπρέπειάς τους, και αυτό δεν λέγεται από διάθεση ηθικολογίας, γιατί αν αυτό που κάνει μιά γυναίκα ή ένας άντρας είναι με τη θέλησή τους και απόλυτη συνείδηση, δεν μπορεί κανείς να επέμβει· αλλά εδώ υπάρχουν κάποιες αιτίες που συνήθως οδηγούν τη γυναίκα στο χώρο αυτό, έστω και αν φαινομενικά δείχνουν ότι το κάνουν

με τη θέλησή τους, και αυτές οι αιτίες είναι και εξωτερικές αλλά και εσωτερικές. Κύριο επίσης μέλημα τους στο επάγγελμά τους είναι να εξυπηρετήσουν, να διασκεδάσουν, να ευχαριστήσουν και να ανακουφίσουν ερωτικά τον άντρα πελάτη του μπαρ, χρησιμοποιώντας κυρίως τα σωματικά προσόντα τους, για να πάρουν στο τέλος την αμοιβή τους, που θα μοιραστούν με τον ιδιοκτήτη του μπαρ ή τους υπεύθυνους της δουλειάς που προσφέρουν προστασία ή άλλες εξυπηρετήσεις. Προσπαθεί επίσης να δημιουργήσει αρκετές φορές την εντύπωση με λεκτικά ή μη λεκτικά μηνύματα στο πελάτη ότι μετά την εργασία της στο μπαρ θα κάνουν έρωτα μαζί. Άλλες φορές γίνεται και αυτό προς οικονομικό όφελος και της ίδιας και του ιδιοκτήτη του μπαρ ή τους μπάρμεν ή και άλλες φορές δεν γίνεται γιατί οι γυναίκες αυτές κοροϊδεύουν τον πελάτη για να τον εκδικηθούν, αλλά και πάλι χωρίς να το καταλαβαίνουν μερικές φορές προς όφελος του ιδιοκτήτη του μπαρ, αφού ο πελάτης καταναλώνει αρκετά ποτά πριν φύγει, με την ελπίδα ότι θα κάνει έρωτα με τη γυναίκα του μπαρ.

θα υπάρχουν γυναίκες του μπαρ όσο υπάρχουν οι φυλετικές και κοινωνικές διακρίσεις

Ο άντρας το θεωρεί αυτό τις πιο πολλές φορές δικαιωματικό μιά και πληρώνει για τα ποτά της κοπέλλας. Και αυτό είναι αρκετά συνδεδεμένο με τη δομή της κοινωνίας μας. Φαίνεται όπως έχει ότι θα υπάρχουν πάντοτε γυναίκες του μπαρ όσο υπάρχουν άντρες, όσο υπάρχουν οι σεξουαλικές αναστολές, οι διακρίσεις των φύλων καθώς και οι κοινωνικές και ταξικές διακρίσεις, και προ πάντων τα λεφτά και η φτώχεια. Γι' αυτό είναι και *ένα κοινωνικό φαινόμενο*, που πάντα εξυπηρετεί τους «στερημένους» πελάτες με οικονομική αμοιβή ή με κανονότητα να πληρώνουν, αλλά και την εξουσία των εργοδότην... Είναι μιά μορφή καλυμμένης ή φανεράς πορνείας, μιά και όπως είπαμε, υπάρχει το στοιχείο της οικονομικής αμοιβής για προσφορά σεξουαλικών υπηρεσιών στον πελάτη. Αν και πάλι η γυναίκα του μπαρ δεν επιδίδεται στη σεξουαλική σχέση με αμοιβή (πράγμα πολύ σπάνιο) με τον πελάτη, και η σχέση τους στηρίζεται μόνο στη παροχή ευχάριστης συντροφιάς, χωρίς να την εκμεταλλεύεται κανένας, τότε αυτό μπορεί να μη φαίνεται σαν πορνεία, αλλά όμως δεν παύει να διακινεί την έννοια της εμπορευματοποίησης της γυναίκας σαν υπαρκτή και του γυναικείου σώματος που είναι καλυμμένη πορνεία. Τέτοιου είδους όμως γυναίκες δεν είναι παραγωγικές, και γι' αυτό δεν υπάρχουν παρά μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις.

η γυναίκα σαν αντικείμενο αγοραπωλησίας και εκμεταλλεύσης απο τον άντρα

Ετσι και αλλιώς όμως υπάρχει το στοιχείο της εκμετάλλευσης από κάποιους άντρες είτε αυτόνομους είτε ανήκοντες σε κάποιο συνδικάτο, στοιχείο που επιβεβαιώνει τη σωματική και ψυχική σκλαβιά που υπάρχει στη γυναίκα και στην υποχρέωση της να προσφέρει έργον και ικανοποίηση στον πελάτη, έναντι μικρής αμοιβής σχετική με εκείνη που εισπράττει ο εργοδότης. Ακόμα και όταν οι κοπέλλες αυτές εργάζονται από μόνες τους, όταν είναι αυτοεργοδοτούμενες και φαινομενικά «ανεξάρτητες», ακόμα και τότε είναι θύματα κάποιου αγαπητικού που τους προσφέρει προστασία ή εξυπηρετήσεις με άλλους τρόπους. Οι κοπέλλες του μπαρ, συνήθως νοιώθουν ασφάλεια όταν εργάζονται εκεί γιατί υπάρχει ένα είδος προστασίας, δεν κινδυνεύουν από τον κάθε άγνωστο πελάτη όταν γίνεται ενοχλητικός, έχουν ένα μέρος οι κοπέλλες αυτές για να πηγαίνουν, αλλά σε περίπτωση που πιγναινει με πελά-

τη η κοπέλλα, τα λεφτά μοιράζονται συνήθως μεταξύ της κοπέλλας, του μπάρμεν και του ξενοδοχείου. Αυτό όμως, σχεδόν ποτέ δεν γίνεται φανερά προς τα έξω έστω και αν τις περισσότερες φορές είναι γνωστά στην αστυνομία, γιατί η κοπέλλα του μπαρ δύσκολα θα μιλήσει γι' αυτή τη συναλλαγή. Φυσικά η μπαρπούμπα δεν κάνει πάντα «βίζιτα», αλλά συνήθως γίνεται από το μπαρ μιά αρχή και μετά συστηματοποιείται ο τρόπος εργασίας στο επίπεδο αυτό. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε πως οι πιο ηλικιωμένες γυναίκες των μπαρ, επειδή δεν είναι πολύ εμπορεύσιμες πιά στα μπαρ εργάζονται μόνες τους και σ' ένα βαθμό για δικό τους λογαριασμό. Έτσι στα μπαρ προτιμούνται οι πιο νεαρές που μπορούν να αποφέρουν πιο πολλά κέρδη στους ιδιοκτήτες. Αναφορικά με το ότι υπάρχουν και πιο ηλικιωμένες γυναίκες που παλιά εργαζόντουσαν στα μπαρ, και τώρα έχουν οι ίδιες δικό τους μπαρ στο οποίο εργάζονται άλλες γυναίκες, θα λέγαμε πως αυτό δείχνει μιά μεταβατική περίοδο και αλλαγή, γιατί η γυναίκα γίνεται και εργοδότης τώρα, αλλά και γιατί οι πιο ηλικιωμένες δεν είναι τόσο εμπορεύσιμες και έτσι φέρνουν νεότερες για τη δουλειά αυτή.

Αλλά και γι' αυτές τις γυναίκες που είναι ιδιοκτήτριες μπαρ, συνήθως υπάρχει η εκμετάλλευση τους από τον αγαπητικό-προστάτη και από τον οποίο δεν μπορούν να ξεφύγουν γιατί σ' ενός δεν μπορούν να ζούν μόνες τους και έχουν ανάγκη συντροφιάς και σφ' αέτερου γιατί φοβούνται την εκδίκηση του αγαπητικού αν φύγουν. Ακόμα ένα γεγονός που δείχνει την εμπορευματοποίηση της γυναίκας και την σεξουαλική της εκμετάλλευση από τους άντρες, είναι και το φαινόμενο των τραβεστί (νέων ανδρών που γίνονται γυναίκες και είναι εμπορεύσιμες του εργάζονται στα μπαρ σαν γυναίκες. Και αυτό γιατί έχουν πως θα είναι εμπορεύσιμοι πιο πολύ σαν γυναίκες (τσιτίζονται έτσι με το γυναικείο πρότυπο γυνίκας του μπαρ) παρά σαν άλλοι άντρες ομοφυλόφιλοι. Γιατί έτσι θα κινήσουν το σεξουαλικό ενδιαφέρον των ανδρών πελατών πιο πολύ. Έτσι και αλλιώς είναι φανερό πως η εκμετάλλευση της γυναίκας του μπαρ, γίνεται τόσο από σεξουαλικής πλευράς, από τον άντρα-πελάτη, όσο και από οικονομικής πλευράς από τον άντρα-προστάτη.

πως τα συμφέροντα κα- τοχυρώνουν την αντρική πολυγαμία και τη γυναι- κεία μονογαμία

Ετσι και αλλιώς η γυναίκα υφίσταται τον εξευτελισμό της, νοιώθει σαν αντικείμενο που αγοράζεται και πουλιέται, νοιώθει περιφρονημένη και περιθωριοποιημένη. Κατοχυρώνει χωρίς να το θέλει την αντρική πολυγαμία και την γυναικεία μονογαμία, όπως την θέλουν τα συμφέροντα του άντρα στην σύζυγο τους και νοικοκυρά γυναίκα, γιατί επειδή πληρώνουν οι άντρες νομίζουν ότι οι γυναίκες είναι κτήμα τους, και γιατί αυτήν που πληρώνουν για τον έρωτα την ονομάζουν «κοινή», «πρόστυχη», «πόρνη», «παιδί», «γυναίκα του μπάρ» κλπ. Άρα αυτή η γυναίκα του μπάρ, δεν είναι γυναίκα που μπορεί να γίνει σύζυγος-μητέρα, γιατί αυτό το ρόλο της «τίμιος», τον έχει μία που δεν επαγγελματοποίησε τον έρωτα. Έτσι ο άντρας πάντα κάνει το δικό του. Αν η γυναίκα θέλει να γίνει σύζυγος του, πρέπει να του αποδείξει ότι δεν είναι «πόρνη». Γι' αυτό δεν πρέπει να έχει δικαιώματα στον έρωτα, αλλιώς αν θελήσει να έχει τότε είναι πόρνη. Και είναι απαραίτητο να υπάρχουν αυτές οι γυναίκες στην υποκριτική κοινωνία μας. Γίνεται η γυναίκα του μπάρ η «πόρνη», το αντιστάθμισμα το σεξουαλικό στην όχι σεξουαλική σύζυγο που ζητά ο άντρας-αστός πατριάρχη, για να την κάνει μητέρα των παιδιών του.

Βασικοί παράγοντες που οδηγούν την γυναίκα στο μπάρ και στην πορνεία

Πάντα στην πατριαρχική και καπιταλιστική κοινωνία, η γυναίκα και ο έρωτας ήταν κάτι που μπορούσε να υποστεί το νόμο της αγοράς-πώλησης. Επίσης, οι σεξουαλικές διακρίσεις σε βάρος της γυναίκας και η έλλειψη επαγγελματικής εξειδίκευσής της, υπήρξαν βασικοί παράγοντες για τη δημιουργία υποθέσεων εργασίας της γυναίκας σε δουλειές όπως το μπάρ, το πόρνη κλπ. Ακόμα ορατά προσωπικά και οικονομικά προβλήματα οδηγούν κάποιες γυναίκες (και άντρες) στο δρόμο αυτό. Το ιστορικό των περισσότερων γυναικών που εργάζονται σε αυτές τις δουλειές, δείχνει πως είχαν τραυματικές εμπειρίες στα παιδικά τους χρόνια μέσα στην οικογένεια τους, διαλυμένες οικογένειες, καυγάδες γονιών, παιδιά χωρίς προσοχή, των αναμορφωτηρίων, των παιδικών στεγών, παιδιά χωρίς αγάπη και φροντίδα, που είχαν υποστεί σεξουαλικές επιθέσεις και βιασμούς, πολλές φορές από άτομα του δικού τους περιβάλλοντος ακόμη και από τους πατέρες, θείους κλπ. Επίσης ήταν παιδιά με κακά πρότυπα, άτομα με μειωμένη ικανότητα ψυχικής αντίστασης, υποβόλιμα, αναδραστικά ή και σε άλλες περιπτώσεις άτομα με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης. Όπως και νάχουν τα πράγματα το

σίγουρο είναι ότι αυτό το φαινόμενο βρίσκεται καθημερινά μπροστά μας, είναι μία καθημερινή κατάσταση που μας θυμίζει πόσο βάνουσα μεταχειρίζεται η κοινωνία μας, η κοινωνία των συμφερόντων και της υποκρισίας, η ψευτική κοινωνία, τη γυναίκα.

Και είναι σίγουρο πως οι ρίζες αυτού του φαινομένου βρίσκονται στην άνιση μεταχείριση των δύο φύλων και στην αρνητική διάκριση έναντι των γυναικών σε σχέση με την προνομιακή θέση των ανδρών.

Είναι φανερό ότι η αντροκρατούμενη και καπιταλιστική κοινωνία ζητά αποδιοπομπαίους τράγους, ζητά «αμαρτωλούς» για να έχουν λόγο ύπαρξης οι «αναμάρτητοι», ζητά «αδικούς» για να έχουν λόγο ύπαρξης οι «δικαίοι», ζητά «κακούς» για να έχουν λόγο ύπαρξης οι «καλοί», δημιουργεί «άτιμες» γυναίκες για να έχουν λόγο ύπαρξης οι «τίμιες»... κλπ. Η ίδια αυτή κοινωνία ενώ διαμαρτύρεται φαινομενικά για την ύπαρξη αυτών των καταστάσεων, περιβάλλει συγχρόνως με

ένα πέπλο μυστηρίου το θέμα αυτό, δημιουργώντας προκαταλήψεις και φόβους για να δημιουργηθούν εμπόδια στη διερεύνηση του φαινομένου αυτού και στην εξάλειψή του.

Αυτός ο ψευτικός και σεξουαλικός φασισμός θα τολμούσα να πιά, δημιουργεί και ένα σωρό άλλους μηχανισμούς για να κρατά καθηλωμένα τα θύματα του, να τα ελέγχει να τα συμμορφώνει σύμφωνα με τις δικές του ανάγκες. Δημιουργεί ενόχες στις γυναίκες αυτές για όσα κακά συμβαίνουν στη κοινωνία των ανδρών από πλευράς σεξουαλικών προβλημάτων. Εκμεταλλεύεται συχνά ο άντρας αυτές τις γυναίκες για να ικανοποιεί τις ορέξεις και τις ανάγκες του.

Αυτές οι γυναίκες που βρίσκονται στο φαύλο κύκλο της εκμετάλλευσης, αυτού του τρελλού κύκλου καταστάσεων, θέλουν κάποτε να ξεφύγουν, να σταματήσουν, να ζήσουν ελεύθερες, ανεξάρτητες, να κουμαντάρουν τους εαυτούς τους, να κάνουν οικογένειες, να χαρούν τον έρωτα και την αγάπη, σαν

ισοί άνθρωποι προς ίσους.

Όμως η κοινωνία δεν τις αφήνει να σταματήσουν γιατί αν σταματήσουν αυτές, όπως έλεγε και ο Θωμάς ο Ακινάτης, που ήταν ένας από τους πατέρες της εκκλησίας: «Η πορνεία στη πόλη είναι σαν το βόθρο στα παλάτια. Αν αφαιρέσετε το βόθρο, το παλάτι θα γίνει ένας χώρος γεμάτος βρώμα και δυσωδία». Αυτές οι γυναίκες εξαναγκάστηκαν λοιπόν να παίξουν αυτό το ρόλο.

Και όπως μου είπε κάποιος για την Κύπρο, «αν κλείσου-με τα μπάρ και τα πορνεία, τότε θα γεμί-σουμε σεξουαλικά εγκλήματα, βιασμούς και ενοχλήσεις που θα τις υποστούν όλες οι γυναίκες, μιά και δεν έχουμε ακόμα την ελευθερία που χρειαζόμαστε στον έρωτα».

Όμως το να εξαναγκάζουμε μερικούς ανθρώπους να παίξουν τον ρόλο του βόθρου για να αναπνεύουν οι άλλοι οξυγόνο, αυτό είναι και απάνθρωπο και ανήθικο.

ο γάμος σαν τρόπος δια- φυγής από τα μπάρ και την πορνεία

Ενας τρόπος να ξεφύγει κάποια γυναίκα από τους χώρους αυτούς είναι ο γάμος, να παντρευτεί. Αν όμως δεν θέλει να παντρευτεί, αν θέλει να ζήσει ανεξάρτητη και αδέσμευτη, τι θα κάνει;

Να εργαστεί σε άλλη εργασία; Θα την ενοχλούν, θα την βιάζουν, θα την βρίζουν, θα ζητούν και πάλι να την εκμεταλλευτούν εργοδότες φίλοι, περιγίνοι. Δεν θα την αφήνουν ήσυχη και δεν θα ξεχνούν ποτέ πως ήταν «του μπάρ», «πόρνη» κλπ. και αυτό θα την συνοδεύει σ' όλη της τη ζωή προς τέρψη του αιτισμού της κοινωνίας μας.

Σαν πρόσφατο φανερό παράδειγμα έχουμε την καθαρήστρια της Βουλής των Ελλήνων που ήταν πρώην «πόρνη» και θέλησε να εργαστεί τίμια και να

ξεφύγει από την παλιά της ζωή. Όμως οι ψευδοηθολόγοι και υποκριτές δεν την ήθελαν ούτε να καθαρίσει τα ακάθαρτα της Βουλής. Έτσι προσπάθησαν μερικοί αντιπολιτευόμενοι βουλευτές να δημιουργήσουν θόρυβο για να την απολύσουν.

Ευτυχώς όμως δεν τα κατάφεραν γιατί άλλοι συνάδελφοι τους αντέδρασαν και αντέκοψαν αυτή την απόβροχη ενέργεια τους. Και πάλι όμως επέδρασαν να πληγωθούν, να μειωθούν και να εξευτελιστούν την γυναίκα αυτή. Και αυτό δείχνει το μέγεθος της υποκρισίας και του ψευτικού αιτισμού τους.

Πόσες όμως άλλες γυναίκες βρίσκονται καθημερινά αυτούς τους εξευτελισμούς χωρίς να παίρνουν δημοσιότητα; Πόσες άλλες γυναίκες δεν μπορούν να σηκώσουν κεφάλι;

Οι άλλες γυναίκες τις περιφρονηθούν για να περιφρονηθούν το πλάι της τιμωρίας που τους προσέδωσαν οι άντρες τους. Οι άντρες τις βρίζουν, και όπως πελάτες τους είναι άντρες, οι πιο πολλοί παντρεμένοι.

Αυτή η κατάσταση υπήρξε σαν φαινόμενο από πάντοτε, από τα πρώτα χρόνια, όπου οι γυναίκες παντρεύονταν και τις λάγνες ορέξεις των ανδρών έβλεπε από τον χώρο της οικογένειας, για να μην διαταράσσεται η ηρεμία της οικογένειας και της κατεστημένης τάξης των πραγμάτων, δηλαδή να μην ενοχλούνται οι παντρεμένες, οι παρθένες, οι χήρες...

Και όμως αυτές οι γυναίκες όπως ομιλογοί, δουλεύουν και γτρέπονται γι' αυτό που κάνουν και συγχρόνως είναι θύματα της κοινωνίας και των αγαπιτιών τους. Έτσι γίνεται ένας εξευτελισμός της γυναίκας του μπάρ.

Αυτή είναι η γυναίκα που γίνεται εμπόρικο αντικείμενο, που υπαινύσσεται και εξευτελιζεται.

τα ψυχολογικά προβλή- ματα που δημιουργού- νται στις γυναίκες του μπάρ

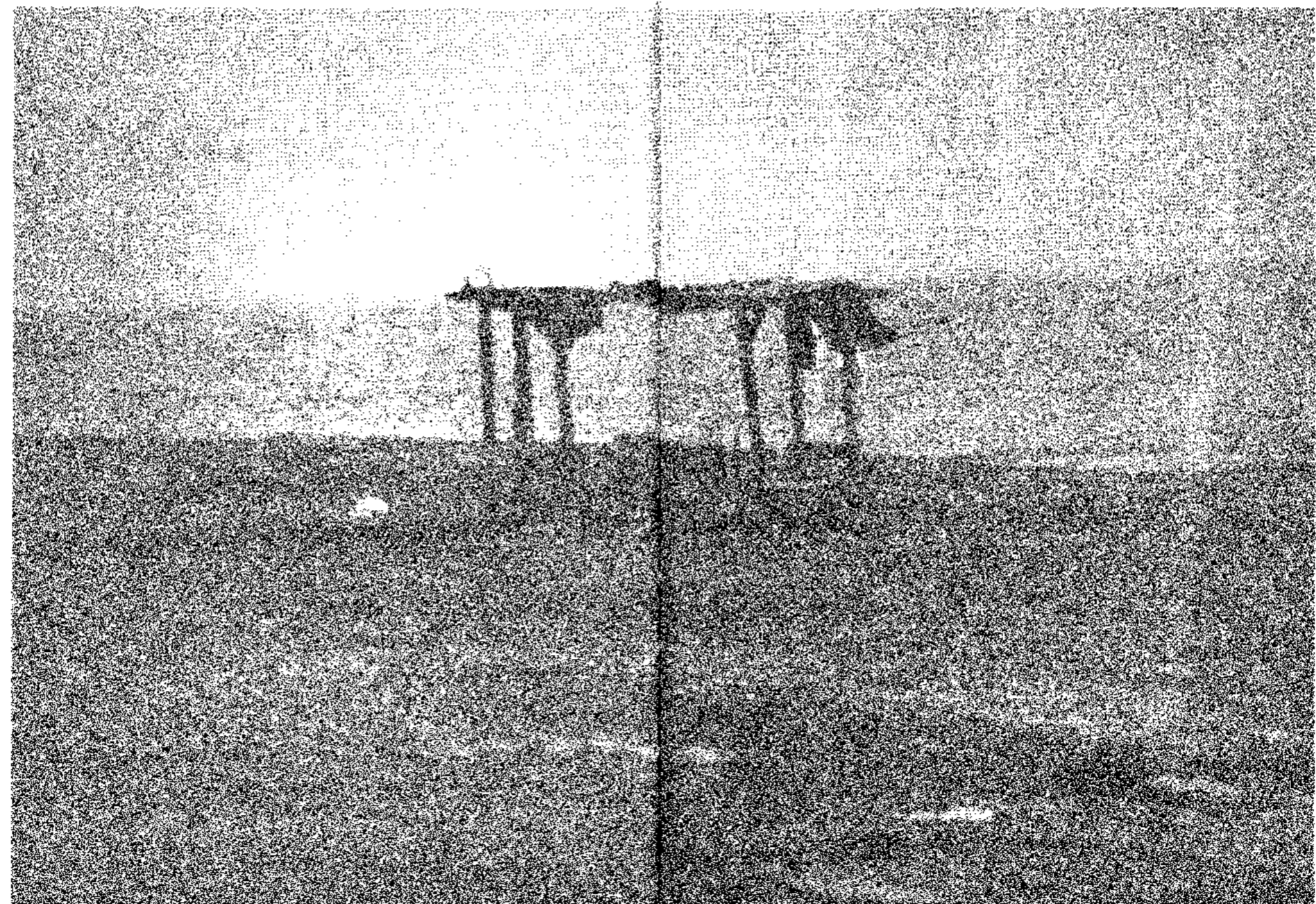
Το πως νοιώθουν ψυχολογικά οι γυναίκες αυτές δεν είναι δύσκολο να το φανταστεί κάποιος.

Πρώτα απ' όλα έχουν πολύ μεγάλη ψυχική κόπωση. Είναι ακόμα πιο δύσκολο όταν οι διάφοροι πελάτες τις θέλουν έναντι λίγων ή πολλών χρημάτων, δικές τους ψυχικές, σωματικές και πνευματικές. Γιατί ο κάθε ένας θέλει να ξεφορτώσει πάνω σ' αυτή τη γυναίκα όλα του τα συναισθήματα, αρνητικά και θετικά και όλα του τα προβλήματα.

Θέλει να την πληρώσει για μιά στιγμή και να την πάρει μιά ζωή.

Η δουλειά τους είναι μιά σκληριά και ζουν κάτω από ένα διαρκές άγχος για το κόρσι, για το σήμερα, για το αύριο, για το μέλλον το δικό τους, των παιδιών τους.

Οι πελάτες τους είναι νέοι, γέροι, παντρεμένοι ή ανύπαντροι. Οι πιο πολλοί φαίρονται με τον ίδιο τρόπο. Θέλουν να κατακτήσουν και να κερδίσουν. Να κανο-

Φωτ. Τάκη Χατζηγεωργίου

ποιηθούν και να νοιώσουν νικητές, έστω και αν είναι ψευδαίσθηση. Αν δεν ικανοποιηθούν σ' αυτά, και ιδιαίτερα στο σεξουαλικό τομέα, φέρονται άσχημα στις γυναίκες αυτές, και τις μεταχειρίζονται σα ζώα θάλαεγα κάποιος. Μετά είναι το ταίφιρο, το ποτό και ακόμα σε άλλες περιπτώσεις και τα ναρκωτικά. Έτσι τα ψυχολογικά προβλήματα που έχουν, μαζί με αυτά που δημιουργούνται, είναι πολύ μεγάλα. Οι πολλές ώρες επίσης, νυχτερινής δουλειάς, ο περιορισμός, η ανασφάλεια, η κοινωνική κατάκριση, οι προκαταλήψεις, η αντιμετώπιση του κάθε πελάτη, τα ξανερμισμένα άνοιρα, οι χαμένες ελπίδες, η έλλειψη αγάπης, η επιδότηση, η εκμετάλλευση και ένα σωρό άλλα, κάνουν τη ψυχική τους κόυραση πολύ μεγάλη.

τα αισθήματα τους απέναντι στους άντρες

Το τί νοιώθουν αυτές οι γυναίκες απέναντι στους άντρες και τους άντρες-πελάτες, δεν είναι ούτε αυτό δύσκολο να το φανταστούμε. Κυρίως νοιώθουν μίσος. Μίσος μέχρι σημείου που μπορεί να φτάσει πολλές φορές στο να απορρίπτουν εντελώς τους άντρες και να μην τους θεωρούν ανθρώπους. Γιατί από κάποιο κυρίως άντρα ξεκίνησε το κακό, απ' εκεί έγινε η αρχή της εκμετάλλευσης και της εξαπάτησης της γυναίκας, μέσα ή έξω από την οικογένεια της, πατρική ή συζυγική, και γιατί άντρες είναι αυτοί που συνεχίζουν να την εκμεταλλεύονται και να την βλέπουν σαν σεξουαλικό εμπόρευμα ανικείμενο για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Και όμως έχουν τόσο ανάγκη από αγάπη αυτές οι γυναίκες, που συνήθως μπορεί να την στερούνται αυτές, αλλά την δίνουν στα παιδιά τους και τις οικογένειες τους έστω και αν αυτές τις απορρίπτουν.

Μερικές φορές γίνονται και θύματα κάποιου που θα τους δείξει λίγο ενδιαφέρον και λίγη στοργή.

η ερωτική τους ικανοποίηση και ανάγκες

Από πλευράς ερωτικής ικανοποίησης οι γυναίκες του μπάρ συνήθως δεν έχουν καμιά, έστω και αν δεν το ομολογούν γιατί εκεί γίνεται μία εμπορική συναλλαγή. Τόσο προσφέρεις, τόσο παίρνεις. Όταν υπάρχει ψυχικό δέσιμο, υπάρχουν τα λεφτά που καθορίζουν τους στόχους. Ακόμα και ο αγαπητικός την εκμεταλλεύεται. Και είναι εκεί που συνήθως δεν ομολογεί ότι ερωτικά δεν ικανοποιείται ούτε μαζί του, γιατί αν δεν του δώσει αυτό το προνόμιο και την ιδιαιτερότητα, τότε... τότε το λιγότερο θα την εγκαταλείψει. Έτσι με ποιόν να νοιώσει ικανοποίηση και με ποιόν να νοιώσει οργασμό... με ποιόν να νοιώσει τον πραγματικό έρωτα, ψυχικό - σωματικό; Τα ερωτικά προβλήματα που έχουν δεν τους δημιουργούνται αποκλειστικά στην εργασία τους αλλά από πριν, γιατί οι συναισθηματικές ταυτίσεις τους, οι ανάγκες τους κλπ., δεν μπόρεσαν ποτέ να ικανοποιηθούν σωστά. Έτσι δημιουργούνται συναισθηματικές ανάγκες τέτοιες που ικανοποιούνται διαφορετικά. Ο φόβος και το μίσος για τους άντρες από τις συνεχείς απορρίψεις και εκμεταλλεύσεις που έχουν υποστεί, τις οδηγούν τις πιο πολλές φορές στην ομοφυλοφιλία παρ' όλο που δεν το ομολογούν. Τον άντρα τον θεωρούν εγωιστή και σκληρό, ατομικιστή και χωρίς τρυφερότητα και αγάπη προς τη γυναίκα. Έτσι ενώ κάνουν έρωτα με τόσους άντρες χωρίς να έχουν καθόλου οργασμό, και σωματικά και συναισθηματικά ικανοποιούνται με γυναίκες. Με τις γυναίκες νοιώ-

θουν μεγαλύτερη συναισθηματική ασφάλεια και τρυφερότητα και αυτό τις ικανοποιεί ψυχολογικά. Έτσι βλέπουμε από πλευράς σεξουαλικής, οι γυναίκες των μπάρ σε πολύ λίγο βαθμό ικανοποιούνται μ' ένα άντρα, οι πιο πολλές είναι αμφισεξουαλικές, ομοφυλόφιλες ή ανοργασμικές.

επιλογές

Οι πιο πολλές επίσης ενδιαφέρονται για το γάμο και τη δημιουργία οικογένειας γιατί βλέπουν έτσι αποκτούν μια κοινωνική υπόσταση ότι μπορούν να δώσουν και να πάρουν μα κυρίως να ξεφύγουν από την κόλαση της καθημερινής δουλειάς τους. Και εδώ φαίνεται πιο κανένα μας, ούτε αυτή η ίδια η κοινωνία, δεν μπορεί να βοηθήσει στην καλύτερευση της κατάστασης αυτής, γιατί είναι βαθείς οι ρίζες του προβλήματος και κυρίως μέσα μας. Και ακόμη φαίνεται το οικονομικό θέμα είναι πολύ σοβαρό. Εκτός από τις φυλετικές, ρατσιστικές κλπ. προκαταλήψεις, η ανεργία και η φτώχεια συνεινούν στη διαίωσή του. Και όσο υπάρχουν πελάτες θα υπάρχουν τα μπάρ, και όσο υπάρχει η σεξουαλική πείνα και υποκρισία, και όσο υπάρχουν οι διακρίσεις, θα υπάρχουν και οι γυναίκες του μπάρ, που είναι χαρακτηριστικό σήμα του ρατσιστικού φασισμού και του καπιταλισμού.

Όσο όμως δεν χρειάζεται να συμπεριφερόμαστε στις γυναίκες αυτές σαν νάναι τρίτης κατηγορίας πολίτες και άνθρωποι, μία και γενικά οι γυναίκες στις πατριαρχικές κοινωνίες μας θεωρούνται δεύτερης κατηγορίας πολίτες, αλλά και ούτε να τους συμπεριφερόμαστε σαν νάχουν μία θανατηφόρα κολλητική αρρώστια. ● α.ε.

με κάνει να μην θέλω να ξαναδώ κανένα τους. Ηλθα Λευκωσία και γυρνούσα πάλι στους δρόμους χωρίς λεφτά όταν γνώρισα τον... με τον οποίο τα φτιάξαμε. Ή... είχε δική του μηχανή και αφού είχε ανάγκη έπιασα δουλειά εκεί. Στην αρχή ήταν καλό. Ήμουν πίσω από τον πάγκο κι έβαζα τα ποτά. Μετά όμως...

- Μετά π...;

- Ή σου πω για να τα γράφεις, γιατί πρέπει να μάθει ο κόσμος τι γίνεται σε μερικά μαγαζιά! Το λοιπόν, μετά την απογοήτευση μου από την πρώτη μου αγάπη δεν ήθελα γι' αρκετό καιρό να δω άντρα. Εν τούτοις όταν δούλευα σ' αυτό το μαγαζί πήγα πάρα πολλές φορές με Οηδές. Δεν είχα σχέσεις. Και υπάνιστο 'θελα, επειδή μ' άρεσε κάποιος. Γι' αυτό αισθανόμουν σαν πούτανα.

- Σε ανάγκαζε το αφεντικό, που ήταν και φίλος σου, να 'πγαίνεις';

- Όχι... άστο, ήταν μεγάλο μπέρδεμα. Πως να σου πω... Κοίτα γ' αφεντικό μου ήταν μπελός... Φοβόμουν ότι θάμενα χωρίς δουλειά, και θάχανα και το σπίτι που μου νοίκιαζε, και τα πάντα... Δεν ήθελα να βρεθώ πάλι στο δρόμο.

Η Μαρίαννα μετά δούλεψε σε άλλο μπαρ για λίγους μήνες, και όταν γράφαμε αυτές τις γραμμές, ήταν έτοιμη να φύγει για την Ελλάδα και μετά Αγγλία, όπου ελπίζει, όπως είπε, να κερδίσει πολλά λεφτά και να φτιάξει ένα όνομα ώστε σαν έλθει πίσω να κλείσει το στόματι εκείνων που την κατηγορούν και κατακρίνουν.

Μαρία

Ο παπός μου που ήταν μπακάλης. Μετά από ατύχημα έμεινε παράλυτος. Και σ' ένα δεύτερο ατύχημα πέθανε. Τότε η μητέρα μου που δεν είχε δουλειά, ούτε έπαιρνε από πούθενά βοήθεια, ούτε από το κράτος, μας έδωσε και τα οκτώ παιδιά της στη Παιδική Στέγη. Εκεί πέρασα μια από τις χειρότερες εποχές της ζωής μου. Όχι μόνο εξαπίσ των στερήσεων, αλλά κυρίως λόγω της έλλειψης μιας φίλης, ή κάποιου που θα ενδιαφερόταν πραγματικά.

- Μεταξύ σας τα παιδιά δεν γίνατε φίλοι;

- Όχι, διότι οι υπεύθυνοι προωθούσαν τα 'καρφικά'. Κάθε παιδί ήξερε ότι όταν πάει και πει στους υπεύθυνους για τις αταξίες που έκαναν άλλα παιδιά, θα περνούσε καλύτερα. Γι' αυτό φοβόμαστε να ξαναχαιτούμε σ' άλλα παιδιά.

- Πως και έπιασες δουλειά σε μπαρ;

- Με πήραν γνωστοί μου, και μ' άρεσε, διότι εξαρτιώταν από μένα πίσω θα κερδίσω. Δεν μπορούσα να δουλεύω με μισθό σαν υπάλληλος, γιατί όσο κι αν δουλεύα θα έβγαζα τα ίδια λεφτά. Μ' άρεσε αυτή η δουλειά διότι ήμουν ανεξάρτητη. Όταν άρχισα, οι δουλειές ήταν πολλές και βγάλαμε πολλά. Ενώ σήμερα είναι πολύ πεσομένες.

- Δεν σε στεναχωρεί που υποκρίνεσαι για να κρατήσεις τους πελάτες και να σε κερδάσουν πιο πολλά ποτά;

- Δεν μπορούμε να δουλέψουμε χωρίς υποσχέσεις. Είναι αναγκαίες. Στεναχωριόμουν όταν τις πρωτόλεγα χωρίς να τις εννοώ. Με τον καιρό συνήθισα. Υπόσχομαι στον πελάτη ότι θα πλαγιάσω μαζί του μετά τη δουλειά, για να

συνεχίσει να με κερνά. - Καλά κι όταν τελικά αντιληφθεί ο πελάτης ότι δεν θα τηρήσει τις υποσχέσεις σου δεν κάνει φασαρία και δεν τον χάνεις από πελάτη; - Φωνάζουν λίγο, και τους περνά. Και την άλλη μέρα ξανάρχονται, διότι δεν θέλουν μόνο κρεβάτι από μας, αλλά και την παρέα μας, ένα χόδι, λίγη κουβέντα, να μας αγγίξουν λίγο...

Η Μαρία τελειώνοντας μας είπε ότι όνειρο της είναι να βρει έναν άντρα που να τον αγαπήσει και να κάνει μαζί του ένα παιδάκι. Έστω κι αν δεν παντρευτούν, διότι ο γάμος δεν έχει σημασία γι' αυτή.

Οι περισσότερες κοπέλλες που δουλεύουν στα μπαρ έχουν μια παρόμοια θλιβερή παιδική ζωή, όπως εκείνη της Μαρίαννας και της Μαρίας. Διαφέρουν μόνο οι λεπτομέρειες. Τουλάχιστο αυτό το συμπέρασμα βγάλαμε μετά από συζητήσεις που είχαμε με αρκετές. Και η Μαρία Κουρέα δεν αποτελεί εξαίρεση. Είναι σήμερα 40 χρόνων και νοιώθει πολύ πιο μεγάλη κάτω από το βάρος της οικογενειακής μίζεριας που σημάδεψε τα πρώτα χρόνια της ζωής της, και της υπαγωγής διαδρομής που ακολούθησε. Στοιχεία και της δικής της ζωής επιβεβαιώνουν την άρατη μούχλα που μας περιβάλλει.

Μαρία

Το '72 βρήκα τον... με τον οποίο εχάρτηθήκαμε. Με επιουλούσε κι αιτός όχι μόνο σε πελάτες του μπαρ του. Εχάρισα όμως σε έξη μήνες διότι έμαθα μαν αναμάλια που είχε. Μαζί του επέρασα παλλά βάσανα. Έπειδή ήμουν νέα και ωραία με επιουλούσε συνέχεια. Και για να είναι οίγουρος ότι δεν θα τον φύγω, όταν δεν ήμουν στο μπαρ, με κλειδώνε στο σπίτι. Και για να σου πω ακριβώς, με αλυσοδένε... Έβαλε αλυσιδες στις πόρτες και τα παράθυρα και με τσακροκλείβια εκλειδώνε με μέσα για να μην του φύγω. Κι ερχόταν κάποια στιγμή και μου πετούσε λίγο φαγητό κι έφευγε. Σαν ζωο με είχε. Επούλανε με έστω κι αν δεν εδεχόμουν. Είχε μανία με τα λεφτά. Αφού να φανταστείς μου είπε ότι αν δεν ήταν η αστυνομία θα με επιουλούσαν για 5-6 σελίνια. Αχρηστή μ' έκαμε. Εφάρκαμνε στον τοίχο οπότε του ανημιλούσα ή αρνιόμουν να πάω με πελάτη. Τελικά εκατάφερα και του έφυγα, και δούλεψα σε άλλα μπαρ. Πήγα και στην αστυνομία, αλλά όταν ήλθαν για να δουν τις αλυσιδές δεν είδαν τίποτα διότι επρόλαβε και τις έβγαλε.

Αφού δούλεψα σε διάφορα μπαρ, ξαναστράφηκα σ' αυτόν το '82, διότι τον λυπήθηκα επειδή είχε ένα ατύχημα. Και πάλι μου έκανε το ίδιο βάσανα. Εκρατούσε με φυλακισμένη πάλι ως τον Μάρτη του '84. Οπότε μια φορά που ήταν άρρωστος και μ' έστειλε να του φέρω χάπια, εκόπηκα του βούρου μέσα στη νύχτα. Τελικά επτύψωσα σ' ένα γουμά κι έμεινα ως το πρωί για να μη με βρει... Το πρωί με σχισμένα ρούχα γύρισα στους δρόμους και ένας γνωστός μου με βοήθησε να πάω στην αστυνομία πάλι. Αλλά χωρίς μάρτυρες δεν μπορούσε να κάνει τίποτα. Κι εγώ δεν σκέφτηκα ποτέ ότι θα χρειαστώ τα ονόματα όσων 'πήγαναν' μαζί μου και γι' αυτό συγκρατούσα μόνο τα μικρά τους, ποτέ δεν ρώτησα τα επώνυμα τους. Έτσι δεν μπορούσα να βρώ κανένα για μάρτυρα. ● γ.θ.

Ομόποριουτσιόφρνοι;
Ποιοσδιοκομου;
Ανξέρω,ανάθεμάμε.
Σπίτι,πατριδόςχωιταμπουνοτάλα.
Ωσκαιοικροψουχόκινες.
οπαδιοκομου.
βολέσφουβυμενεςζωγραφίες.
κείνασδειανόσενετούκίηθεμισόμου.
Τοσήμεραχειρότεροαπ'τοχέθι.
και'αύριοαπ'τοσήμεροαπ'τοχέθι.
Φιλίαασποστίματάγνωσταβρισιές.
κιοιχωροφύλακεςναμετρεθίδιόνανε.
Γλένπακαβγάδσζωσκαπέξ.
αργώσπες,αμφιδέατροται.Συγγράφ.
κενέσσεις60δ.
Γινγιμένοκαραβιοιάσάπσωνιδι.
Όληζωήμουτουχωμού.
Μ'αποτηνκόλασήμεσούφωσάζω.
Εικόνασσουςέμαι.Κοινωνία.
καισσυμοιάζω!
ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

3 μικρές συνεντεύξεις στα μπαρ

γ. θεοδούλου

Μαρίαννα

Τα βάσανα μου άρχισαν πριν γεννηθώ. Ενώ ήμουν στη κοιλιά της μάνας μου, ο πατέρας μου προσπάθησε να σφάξει τον πάππου μου. Γι' αυτό κατέληξε στην φυλακή κι εγώ στην παιδική Στέγη. Όταν αποφυλακίστηκε με πήραν από τη Στέγη. Καλύτερα όμως να με άφηναν εκεί, διότι οπότε δεν δούλευε ήταν νευρικός και με κτυπούσε με το παραμικρό. Και συνήθως δεν δούλευε. Και δεν κτυπούσε μόνο εμένα, αλλά και τις τέσσερεις αδελφές μου, και την μάνα μου. Μια φορά μάλιστα παρολίγο να με σφάξει...

- Να σε σφάξει;

- Ναι. Επειδή δεν δέχτηκα να με βιάσει.

- Μα ο πατέρας σου;

- Ναι! Τότε ήμουν 14. Είχε προσπαθήσει να με βιάσει πολλές φορές. Από 10 χρόνων προσπαθούσε. Και την φορά που παρ' όλιγο να με σφάξει ήθελε δέηθεν να δει αν ήμουν παρθένα. Κι επειδή αντέδρασα, έπιασε ένα μαχαίρι και με μαχαίρωσε βαθιά στο λαϊμό...

Μου δείχνει το σημάδι η Μαρίαννα και συνεχίζει.

- Έκανα ένα μήνα στο νοσοκομείο διότι μου έκοψε και αρτηρίες στο λαϊμό. Μετά απ' αυτό το περιστατικό φοβήθηκα πολύ και βγαίνοντας από το νοσοκομείο δεν πήγα

σπίτι, αλλά στη γιαγιά μου που ήταν ο μόνος άνθρωπος που μ' αγαπούσε πραγματικά! Βορέθηκα όμως το σχολείο κι επειδή έπρεπε να δουλεύω γ' απογεύματα για να ζήσω, το σταμάτησα. Πήγαίνα τότε στη πέμπτη. Στην αρχή γυρνούσα με φίλες μου κι έμεινα σ'τι σπίτια τους, ή σε ξενοδοχεία. Αυτό κράτησε ένα χρόνο, τότε είναι που γνώρισα και την πρώτη μου αγάπη η οποία κράτησε δυο μήνες.

- Δεν σε αναζήτησαν οι δικοί σου;

- Δεν τους ενδιαφέρει. Πέρασαν σχεδόν τέσσερα χρόνια κι ακόμα να τους δώ.

- Δεν τους πεθύμησες;

- Όχι. Είναι κάτι μέσα μου πολύ απαίσιο, που

Εστιάδες

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Η Αμμόχωστος, η οποία στην απογραφή του 1911 αριθμούσε πληθυσμό 5327 κατοίκους, εξελίσσεται σταθερά σε αστικό κέντρο, το τέταρτο της Κύπρου, μετά τη Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα.

Σταθμό στην πολιτιστική ζωή της πόλης αποτελεί η ίδρυση, το 1911, του Συλλόγου "Αναγνωστήριον Ανόρθωσις". Όπως σημειώνει ο Θ. Νικολάου, "εδώ θα αρχίσουν να γίνονται διαλέξεις, δημιουργείται η πρώτη μαντολινάτα της πόλεως, η πρώτη βιβλιοθήκη. Από την Αθήνα και τα άλλα κέντρα του ελληνισμού καταφθάνουν εφημερίδες και περιοδικά που διαβάζονται με πραγματική δίψα από τα μέλη του Συλλόγου (...)" (βλ. Θ. Νικολάου, *Η πνευματική φυσιογνωμία της Αμμοχώστου*, 1983, σ.3)

Αποτελεί αληθινό τόλμημα για τη νεαρή δασκάλα η έκδοση εντύπου εκείνη την εποχή. Γιατί, πέρα από τις μεγάλες δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει ο οποιοσδήποτε εκδότης περιοδικού τύπου (πρωτόγονα εκδοτικά μέσα, αργός ρυθμός στοιχειοθεσίας, βραδύτητα στα μέσα επικοινωνίας, πενιχρά έσοδα, κι αυτά από τους ελάχιστους συνδρομητές κλπ.), το φεμινιστικό φύλλο είχε επιπλέον να αντικρούσει την προκατάληψη εξαιτίας των ισχυρών πατριαρχικών δομών της κυπριακής κοινωνίας. Απόδειξη, η επίθεση που δέχτηκε, από το πρώτο του κύκλο φύλλο, μέσα από την εφημερίδα "Κυπριακός Φύλαξ" (Δεκέμβριος 1913).

Η εφημερίδα "Εστιάδες" βγήκε σε 36 φύλλα με δεκαπενθήμερο ρυθμό έκδοσης, από τις 28 Νοεμβρίου 1913, ως την 1η Μαΐου 1915. Δεν είναι περιοδικά, δε σταματά το 1914, ούτε μετατρέπεται αργότερα σε μηνιαίο, όπως αναφέρει ο Κ. Κύρης (βλ. *Οι πνευματικές αναζητήσεις της εποχής της Αγγλοκρατίας μέσα από τον ημερήσιον και περιοδικόν τύπον* ανάτυπο από τα Κυπριακά: 1879-1965, Λευκωσία 1966, σ.213).

Φέρει ως προμετωπίδα τη σήση: "Τύνη Ευπαιδευτος και νυνή βάνουσος

Το πρώτο φεμινιστικό έντυπο στην Κύπρο

είναι δια την οικίαν η μεν ευλογία η δε κατάρα ίσης σπουδαιότητος μορφώσατε και ανυψώσατε την γυναίκαν και θα ίδητε μετά θαυμασμού ολόκληρον αναγέννησιν της ανθρωπότητος". Η ετήσια συνδρομή εσωτερικού είναι 3 σελίνια.

Εσπερνώντας τις "φιλολογικές" προδιαγραφές του υπόπλου της, φιλοξενεί στις σελίδες της κείμενα που καλύπτουν μια ευρεία γκάμα θεμάτων: λογοτεχνικά κείμενα, φιλολογικές, λαογραφικές, παιδαγωγικές και φιλοσοφικές μελέτες, σημειώματα για το "γυναικείο πρόβλημα", σχόλια για την πολιτική κίνηση κ.ά.

Από τα πρώτα της φύλλα η γυναίκα εφημερίδα ξεπερνά τον τοπικό καθώς και τον "φεμινιστικό" της χαρακτήρα και παρουσιάζει μέσα από τις στήλες της συνεργασίες και συγγραφείς από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού, ενώ δείχνει ενδιαφέρον για έργα (κυρίως παιδαγωγικά-φιλοσοφικά) ευρωπαϊών διανοουμένων.

3. Εξετάζοντας τις λογοτεχνικές συνεργασίες κατά ειδολογική σειρά, παρατηρούμε ότι περνούν μέσα από τις στήλες των Εστιάδων αρκετά αξιόλογα ονόματα:

α) Ποιήματα, εκτός από την Περσεφώνη Παπαδοπούλου, υπογράφουν οι Δημ. Βικέλας (3), Γ. Δροσίνης (2), Πολυξένη Λοιζιάς (4), Μ. Μαλακάσης, Σ. Μενάρδος, Κ. Ουράνης, Κ. Παλαυάς (2), Ι. Πολέμης (2), Ελένη Σβορώνου, Μαρίνος Σιγούρος κ.ά. (ο αριθμός στη παρένθεση δηλώνει τον αριθμό των ποιημάτων).

Τα περισσότερα από τα δεκαοκτώ ποιητικά κείμενα που υπογράφει η Περσεφώνη Παπαδοπούλου κινούνται σε μέτρια επίπεδα με χαλαρό, απημέλητο συχνά στίχο. Καταπίνονται αχνά με θέματα από την καθημερινή ζωή και χαρακτηρίζονται από ένα μελαγχολικό, χαμηλόφωνο τόνο. Παρατίθεται ενδεικτικά ένα απόσπασμα από το ποίημα "Η Δύση" (αρ. 34, 14 Απριλίου 1915), που είναι ίσως, από τα καλύτερα της:

"Ήλιε, γαί, που σχνόφωτος
επρόβαλες σ' την Δύση

-φειγγοπροσώπος θεός
σε νοσημένο θρόνο-
ποιά σου αχτίδα εστέρεψε
και σκυθρωπός στην φύση
πλανάς σ' απομασήμερο
τον ραγισμένο πόνο; (...)

β) Από τα πεζογραφήματα των Εστιάδων ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διηγήματα: Εντεκα ονόματα (έννέα από τα οποία γυναίκες), που προέρχονται κυρίως από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού, υπογράφουν δεκατέσσερα διηγήματα, ως εξής:

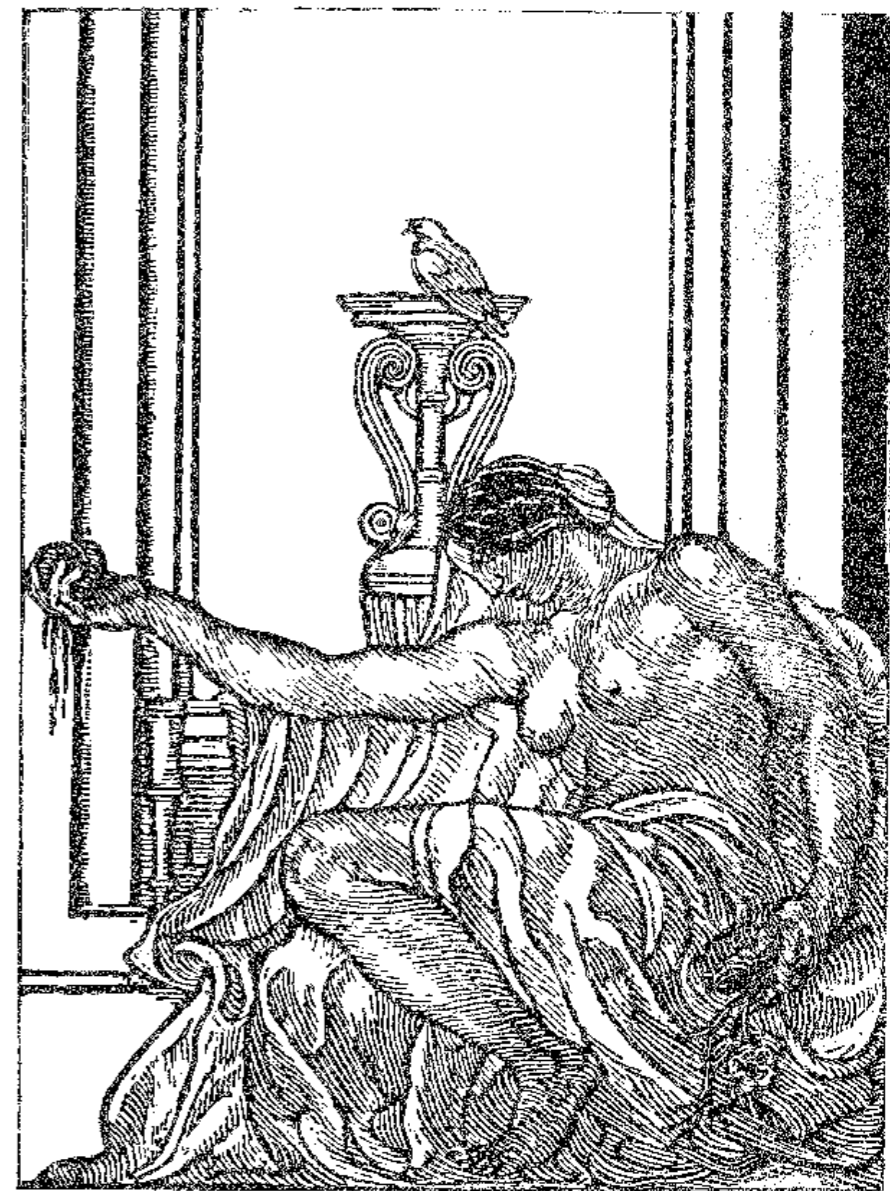
Ευγενία Ζωγράφου, "Ιων", Α. Κανελοπούλου, Ελένη Κοιμηνού, Χαριτίνη Κουππά (3), Σουλτάνα Μιχαλιάδου (2), Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου (2), Περσεφώνη Παπαδοπούλου, Αντ. Θ. Σπηλιωτοπούλου, Γ. Τσοκόπουλος.

Αξίζει να μνημονευθούν ιδιαίτερα τα διηγήματα της Χαριτίνης Κουππά ("Απροσδόκητος Επάνοδος", "Η Φτωχούλα Ερνάτις", "Η Γενναία Φρόσω") και της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου ("Μεγάλη Αντίζηλος", "Υιός και Κόρη"), στα περισσότερα από τα οποία θεσπίζει ο κοινωνικός προβληματισμός: Ξεπερνούν τα ηθολογικά πλαίσια και διεπισθύνουν σε προβλήματα της καθημερινής πραγματικότητας, θίγουν θέματα όπως: ταξική διαστρωμάτωση, υποβάθμιση της γυναικείας προσωπικό-

τητας, θεσμός της προίκας κτλ.

γ) Ξεχωριστή σημασία παρουσιάζουν οι μελέτες της Περσεφώνης Παπαδοπούλου, γύρω από μια ποικιλία θεμάτων: γράφει για τη ζωή και το έργο του Αντρέα Κάλβου (αρ. 1, 28 Νοεμβρίου 1913) και του Διονυσίου Σολωμού (αρ. 35, 18 Απριλίου 1915). Σε μελέτη της με τίτλο "Κριτική και λογοτεχνία" (αρ. 7, 28 Φεβρουαρίου 1914), αναπτύσσει αξιολογες σκέψεις γύρω από το ρόλο της λογοτεχνικής κριτικής, σε μια εποχή που στην Κύπρο δεν είχε κάνει καλά-καλά την εμφάνιση της. Ανάμεσα σε άλλα σημειώνονται και τα παρακάτω:

"(...) Ούτως αυστηρά και υψηλά πρέπει να αίρηται η αληθής λογοτεχνία και ούτως αυστηρά και υψηλά πρέπει να κρίνηται. Ωραίων έργων κρινόμενο παρ' ανικάνων ομοιάζει προς ηλιόλουστον ημέρον διανοιγομένην εις τους σφθαλμούς τυφλού" πτωχή κριτική καλαισθησία θα ηδύνατο να ανταποκριθεί εις αξιώσεις μετρίως εντέχνου αλληγορίας. Η υψηλή λογοτεχνία και η υψηλή κριτική έπρεπε να βαδίζουν παράλληλα. Υπάρχουσιν άνθρωποι γράφοντες εξ αγάπης και άνθρωποι γράφοντες εξ ανάγκης· οι πρώτοι δημιουργούσιν, οι δεύτεροι "ρολοσυλλέγουσιν" ομοίως υπάρχουσι κριτικοί κρινόντες και κριτικοί ερασιτάι. Μεταξύ των μεν και των δε υπάρχει βέβαιως ο συσχετισμός αιτίας

και αποτελέσματος, ολλ' ερασιταί κριτικοί κρινοτες συγγραφεις δημιουργούς είναι η μασπί της δικαιοσύνης του πνεύματος(...)"

Τα παραπάνω γραφόμενα της Π. Παπαδοπούλου θα μπορούσαν κάλλιστα να ανταποκριθούν στην κατάσταση που βρίσκεται η λογοτεχνική κριτική (και όχι μόνο αυτή) στην Κύπρο σήμερα. Ένα θέμα ανοικτό για έρευνα.

Σε άλλα κείμενα της η Π. Παπαδοπούλου εξετάζει συγκριτικά τη φιλοσοφία των Νίτσε και Σοπενχάουερ, αλλού κάνει λόγο για τις γυναικείες μορφές στο έργο των αρχαίων Ελλήνων Τραγικών, σημειώνει προοδευτικές σκέψεις για την παιδική ψυχολογία, για παιδαγωγικά και άλλα θέματα.

Η Πολυξένη Λοιζιάς δημοσιεύει σε συνέχειες "Συλλογή Κυπριακών Ειδήσεων", με πληροφορίες από την ιστορική-λαογραφική παράδοση του τόπου.

Από τα "φεμινιστικά" κείμενα αξίζει να μνημονευθεί μια ομιλία της Καλλιόπης Παρρέν, η οποία εξέδωσε το πρώτο φεμινιστικό έντυπο στον ελληνικό χώρο (στα τέλη του περασμένου αιώνα).

4) Γενικά, η εφ. Εστιάδες αποτελεί σταθμό στην ιστορία του Κυπριακού (φεμινιστικού) εντύπου. Περιέκλεισε στις σελίδες της αξιόλογες συνεργασίες από τον ευρύτερο χώρο του ελληνισμού και κατά το χρονικό διάστημα της κυκλοφορίας της υπήρξε ένα κανάλι που διαχέτευσε στην περιορισμένη πολιτιστική κίνηση του τόπου ευρωπαϊκή διάνοηση.

Η φωτισμένη εκπαιδευτικός Περσεφώνη Παπαδοπούλου -κινητήριος μοχλός της όλης προσπάθειας- θα συνεχίσει αργότερα τις σπουδές της στην Γαλλία και από το 1935 θα αναλάβει τη διεύθυνση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Πατρών, θέση που διατήρησε ως το θάνατο της (1949).*

Το Ψεμα

Απόσπασμα
από το ομώνυμο
θεατρικό έργο του
Κυριάκου Ευθυμίου

Σκηνή Γ'

Άνδρας: Πάμεν εκδρομήν; Αύριον; Πάμεν...; Να περπατήσουμε τζιόλας.....

Γυναίκα:Κάμνει καλόν. Παλιά, ξέρεις πόσον επερπιατούσα; Εξεκινούσαμεν, πριν αρραβωνιαστεί η Πωλίνα... Εξεκινούσαμεν που το σπίτιν της περπατητές τζιαι φτάναμεν ως το αεροδρόμιον.

Άνδρας: Να ξυπνήσουμεν πρωί.....

Γυναίκα: Η ίδια. Προσέχει τον εαυτόν της... επέρασαν που την δουλειά. Θκυό λεπτά, ξέρεις την.

Άνδρας: Να φύουμεν πρωί. Πρωίν-πρωίν.....

Γυναίκα: Αλλά μιλά, ασταμάτητα... Είπεν μου τα ούλλα, σε τρία λεπτά, μέσα σε τρία λεπτά είπεν μου τα ούλλα...

Άνδρας: Η ώρα εννιά, να φύουμεν.....

Γυναίκα: Αύριον να μεν ξεχάσουμε τα παλιά τζιαι παγώσουμε τους! ... Βέχει η Άννα.

Άνδρας: Να τους ντύσουμεν.....

Γυναίκα:Καλά! (Παύση) Άκου! Αν συνεχίσει έτσι, θα χαλάσει τον κόσμο... Μπορεί να μεν γίνει ούτε η παρέλαση... Τζιαι εκδρομήν; Ούτε εκδρομήν. Άμα βρέσει θα πάμεν εκδρομήν!.....Τι ώρα είναι;

Άνδρας: Παρά δέκα.

Γυναίκα: Εντεκα;..... Είγτα λος περνά η ώρα Που είμαστεν πέρου, έτσι μέρα; Θυμάσαι;..... Στο παρτυ της Αθηνάς.

Άνδρας: Να.

Γυναίκα: Η πρώτη φορά που χορέψομεν μαζί. Εμέθυσεν η Μαρία, ο Κώστας, θυμάσαι; Γέλια;..... Μόλις ήρταμεν σπίτιν, έφυες..... Εστράφηκες το πρωίν Ερώτησα που ήσαν τζι έβαλες τες φωνές. (Μικρή παύση)

Τρεις εβδομάδες που κλείσαν..... Θα περίμενεν η μάνα σου. Επίασεν εβές τηλέφωνο..... 'Ελάτε, εχαθήκετε.....'

Άνδρας: Να πάμεν.

Γυναίκα: Αγαπάς την αγαπάς την.....

Άνδρας:Να περάσουμεν αύριο.....

Γυναίκα:Πάντα έτσι λαλείς...Τι ώραν θα έρτει τούτος.....; Εν έντεκα. Αλλά κόφτει τον, πε μου;.....

Άνδρας: Αύριον να πάμεν... στην μάνα μου. Εν κρίμα..... (Παύση) Όταν ήμουν..... εφορούσαν μας έναν, έναν παράξενον μανδύα, που έμοιαζεν με ράσο τζι εκρατούσαμεν τα εξαπτέρυγα, τέσσερα-πέντε μωρά, σε παράταξη, μπροστά στην ιερή Πύλη. Πάντα εραλλώναμεν ποιός θα κρατά τον σταυρό.....

Γυναίκα: Στην εκκλησίαν, επήλαιν να πάντα με την γιαγιά μου.....

Άνδρας: Τες μεγάλες γιορτές, εμεταλαμβάναν μας.....

Γυναίκα: Εγώ σουγχοίνομεν. Τόσο στόματα με το ίδιον κουταλάκι.....

Άνδρας: Μια φοράν... ακούεις; Εξεμολογήθηκα. Δώδεκα χρονών. 'Ερεγάλωσες,' λαλεί μου η μάνα μου..... 'Να πεις τες αμαρτίες σου στον πνευματικό πριν μεταλάβεις...' Ήταν έναν καιροούιν μικρό, κάτω που το καιμπανορκόν... Εκρέμμασε γυρόν που τον λαιμόν του έναν ρούχο τζι έβαλλεν κάτι που εν εκαταλάβαινα..... Εσιψα την τζεφαλήν μου τζι εθώρουν τα παπούτσια μου.....'Ανοιξε την καρδιά σου, ο Θεός αγαπά τα μωρά τζιαι συγχώρα τα.....' Επροσπάθαν ναν καλός, εκαταλάβαινα το..... Εστειλεν με η μάμμα μου, κολώ του..... Είπεν μου να έρτω..... 'Λοιπόν; Μίλα μου μεν φούσαι.....' Τζιείνες τις μέρες αυνανίστηκα για πρώτη φοράν. Ξέρεις..... 'Ααλείς ψέγματα; Ασκήμα λόγια; Επέμενεν ο παιπας 'Πάτερ' λαλώ του, με φοράν..... είπα ψεματα στην δασκάλα μου..... Εσυγχώρσεν με. Εφίλησα του το σέριν, που εμούρξεν τσιγάρια τζιαι λιβάνιν, θυμούμα..... Τζι, έφκηκα έξω. Αρ-

κεφα να βουρώ, ενύχτωσε... Εφορούμουν την νύχτα... Εβούρουν τζι είχα τύψεις... Θεέ μου συγχώρα με, Θεέ μου συγχώρα με... Πριν να φτάσω σπίτιν, επίασεν τα νερά. Εγίγηκα μουσίεμα.....

Γυναίκα: Μια στιγμή!..... Ενόμισα πως έκλαψεν το μωρόν..... Έκλαψεν;

(Μικρή παύση)

Άνδρας: Τζιείνην την..... Ξυπνά, που..... τζιείνην τη νύχτα ξυπνά που φωνές... Κάτι εζήτην ο πατέρας μου, που ήρτεν μεσάνυχτα σπίτι..... Εν θα ξεχάσω την επιμονήν του. 'Θέλω... Άφησμε, άφησμε!.....' Η μάνα μου άρκεψεν να κλαίει... εβόγγαν. Ξέρεις τι έκαμα; Εγονάπισα στο κρεβάτι τζιαι προσευχήθηκα..... να την αφήσει... ήσυχη..... Την άλλην ημέραν το πρωί, ετήα στην εκκλησίαν να μεταλάβω. Των αχράντων μυστηρίων.....

Γυναίκα: Εγώ... ήμουν αθώα με τούντα πράματα... Δεκαεσσάρων χρονών, έπαιζ ακόμα σαν το μωρό..... Τζι εσκαρφάλανα πα στα δέντρα... Εν ηξέρω... άρκησα... Άρκησα έτσι να.....

Άνδρας: ... Η τελευταία φορά, που θυμούμαι τον εαυτό μου μωρό, ήμουν πέντε χρονών... Εκαθούμασταν πάνω σε κάτι... στο χωρκόν, πάνω σε κάτι σακκούλες που βάλλαν το σιτάρι. Ο παππούς μου, έξω στην αυλή... η γιαγιά μου, γετόνισσες... Εμιλούσαν για πράματα απλά... εμιλούσαν για για πράματα απλά, καθημερινά... Ήταν πανσέληνος εφάνειτονον μου μεγάλο, τεράστιον το φεγγάρι....

Γυναίκα: Άμα είσαι μωρόν, έτσι έτσι... Ούλλα φαίνονται σου μεγάλα... τζι οι αποστάσεις, ούλλα... θυρούμαι... Ναι, εδιέκοψά σε.....

Άνδρας:Οί, εντάξει.....

Γυναίκα: Λοιπόν, τεράστιον.....

Άνδρας: Έλαμπεν τόσο... Έτσι, περιέργα... Εθώρουν το σινέχσει..... κρυφά, μέσα μου, επαρκαλούν να μεν με στείλουν να τζιαιμηθώ... Εαφνικά, ξέρεις θυμούμαι το τζιαι... Εαφνικά ένοώ-

σα μιν επαφή... σαν κάτι... κάτι να μου ελάλεν τζι εν εκαταλάβαινα. Το φεγγάρι, σαν κάτι να μου ελάλεν τζιαι δεν εκαταλάβαινα..... Η τελευταία φορά πουθυμούμαι τον εαυτό μου μωρό.

Γυναίκα: Ωραίο χωκόν..... Με την αποβάθρα, τις βάρκες, τους ψαράδες..... Πώς το λαλούν τωρά; Ξέρεις.....

(Ακούγονται για λίγο πυροβολισμοί) (Παύση)

Τι σε φοβίζει παραπάνω;..... Εμέναν ο θάνατος... 'Οί ο δικός μου θάνατος, αλλά των μωρών μου..... Το να πάθουν να υπάρχουν. Νοιώθα πανικό όταν το σκέφτομαι. Παγώνω.

Άνδρας: Τζι εγώ.

Γυναίκα: Σκοτώνουμαι!.....

Άνδρας: Έσιεις δίκαιον... Να βρούμεν έναν τρόπον, κάτι να κάμουμεν.....

Γυναίκα: Εν γίνεται να ξυπνήσω, θέλω να ξυπνήσω έναν πρωί, χωρίς να νυστάζω... Ούλλη νύχτα ξυπνά με..... Εν ακούεις εσύ, τίποτε... Το μωρόν ούλλη νύχτα ξυπνά, εσύ τζιαιμύσαι..... Σπίτιν. Πιάτα. Δουλειά. Μωρά.

(Παύση)

Άνδρας: Είμαστεν όμως υγιείς... Τουλάχιστον, είμαστεν... Ξέρεις τι θα πει, σοβαρομιλώ... Ξέρεις τι θα πει αρρώστια; Ακούεις κάτι περιπτώσεις... Εμείς... Εμείς έχουμεν... Είμαστεν.....

Γυναίκα: Κτύπα ξύλον.

Άνδρας: Σιγά-σιγά... Ένα θκυό χρόνιο, θα μεγαλώσουν τζιαι τα μωρά.....

Γυναίκα: Μάνα μου, τα μωρά μου!.....

Άνδρας: Κούραση τζιαι προβλήματα ούλλος ο κόσμος έσαι.

Γυναίκα: Ξέρω το.

(Μικρή παύση)

Άνδρας: Ούλλα θα..... θ' αλλάξουν. Ούλλα θ' αλλάξουν... Χρειάζεται... Ένα-θκυό χρόνια... ένα-θκυό χρόνια, τζιαι.....

(Παύση)

Θα είμαι τζι εγώ... θα είμαι... σπίτιν, θα είμαι σπίτιν. Μαζί. Ούλλοι. Εσύ... εγώ, τα μωρά... θα παίζω με τα μωρά... θα βοηθώ... τα πιάτα....

Γυναίκα: Έν μπορώ ν' αντέξω τούντον φόβο.

(Παύση)

Ελάλουν πως... Επίστευκα... ότι ούλλα,

Οσκηνη γ'

ούλλα εν' να τελειώσουν... Ο γυιός μας εν θα... εν θα χρειάζετον να πάει στο στρατόν... στο στρατόν... Μια μάνα... Κάμνεις, κάμνεις ένα γυιόν... Άκου!... Επαρκαμάν το!

Άνδρας: Νηπιαγωγείον, φασαρίες... Δημοτικόν-Γυμνάσιον, φασαρίες... συνείχεια φασαρίες. Πάντα έτσι ήταν.....

(Μικρή παύση)

Άνδρας: Μεσάνυχτα, σχεδόν μεσάνυχτα, ήρτασιν να τον φωνάξουν. Παραμονές Χριστουγέννων, το εξηνηταρία... Η μάνα μου έκλαιεν δυνατά. Δυνατά... 'Χρειάζεσαι τίποτε; Πρόσχε!... Εξέχασες τίποτε; Να προσέχεις!... Εστράφηκεν πίσω την πρωτοχρονιά. Εφερεν του μιν Τουρτζιηκην σημαίαν τζι έναν κουτί γεμάτον κραγιόν... Εφίλησε την μάνα μου τζι εμπήκε στο μπάνιο... 'Εβρώμισα... 'Είπεν.

(Παύση)

Γυναίκα: Ξέρεις τι εσκέφτομου;..... Τούτοι που αυτοχτονήσαν, που ανατιναχτήκαν... εν φοβερόν!... Μεγάλος έρωτας... Τζιείνος παντρεμένος, απελπιστήκαν!... Ήταν ανάγκη να σκοτωθούν; (Μικρή παύση)

Όπως εγίνηκεν η ζωή, τα τελευταία χρόνια... Οι άνθρωποι, ελάλεν το τζιαι στην 'Ωρα της Γυναίκας', ένας ψυχολόγος... θα ήταν την... στο ράδιο, θα ήταν την... Παρασκευή.

Άνδρας: Τσιγάρω;

Γυναίκα: Ήταν την Παρασκευή... γιατί θυμούμαι, τέλος πάντων.

Άνδρας: Εκούρασεν με... εκατάνησεν πρόβλημα... Πρέπει να το... να το κόψω, έφαν με....

(Παύση)

Γυναίκα: Τελευταία..... Εν ηξέρω... εσύ, αλλά οι ήχοι... κουράζουν με, το ράδιον... Τους θερούβους!... Η τηλεόραση, οπδήποτε... τα μωρά... ούλλα θέλω να τ' ακούω σιγά. Σιγά..... Έτσι να..... κάτω, θέλω να... κάτω σε μιν καρέκλαν τζιαι να μεν κάμνω τίποτε. Να μεν ακούω, να μεν μιλώ... να μεν θαρώ κανέναν..... Τίποτε... Απλώς να κάθουμε σε μιν καρέκλαν. Βουβή.

Άνδρας: Κουράζεσαι, εκουράστηκες, είσαι κουρασμένη.....

Γυναίκα: Χρόνον, θέλω χρόνον, δικό μου χρόνο..... Να βάλω τα πράματα σε μιν σειρά. Ούλλα... Πρέπει να δω... να σκεφτώ. Εν προλαβαίνα, να σκεφτώ!.....

Άνδρας: Εντάξει. Πήγαινε!... Να προσέχω τα μωρά, χέρι του!... Κάμε ότι... Τι θέλεις;... Να φκαίνεις έξω!.....

Γυναίκα: Νομίζω εν μπορώ άλλο... εν αντέχω. Εκουράστηκα.....

Άνδρας:Να κανονίσουμε!... μια, θκυό φορές!... χρειάζεται... Μαζί. Μόνοι μας. Να πηαίνουμεν έξω, μόνοι μας... Να φκαίνουμεν άλλον... Μαζί... Πρέπει να έρτομεν πιο κοντά... 'Όσον πιο κοντάς, ο ένας.....

Γυναίκα:Εις τον άλλον... Να προστατέψουμεν την... την σχέσην μας... να την... κάμουμεν... να την...

Άνδρας:Προχωρήσουμε.

Γυναίκα: Μαζί. Οι θκυό μας. Να το σώσουμεν τούντον που....

Άνδρας:Που έχουμεν.....

Γυναίκα: ...Που το εκερδίσασμέν! Με τόσα βόσανα!... Είμαστεν καλά. Περνούμεν καλά. Μεν τα χαλάς.....

(Ακούγεται χτύπημα στην πόρτα)

Ηρτεν... Ρωτώ σε... Εν ώρα; τούτη... Εν ώρα τούτη για επισκέψεις; Εν ώρα; Θα του το πω... μιν ημέραν θα του το πω. Εγώ, που ξέρω τζιαι μιλώ... (Νέο χτύπημα στην πόρτα. Μοιάζει σαν συνθηματικό)

Άνοιξε... Τζιαιβιάζεται.

(Βγαίνει. Ενώ ο άνδρας ετοιμάζεται ν' ανοίξει, η γυναίκα ξαναπροβάλλει από την πόρτα του διαδρόμου)

..... Μεν αρκήσεις.....

(Σκοτάδι. Φως.)

ΣΟ ΕΥΣΥΧΙΣΜΕΝΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

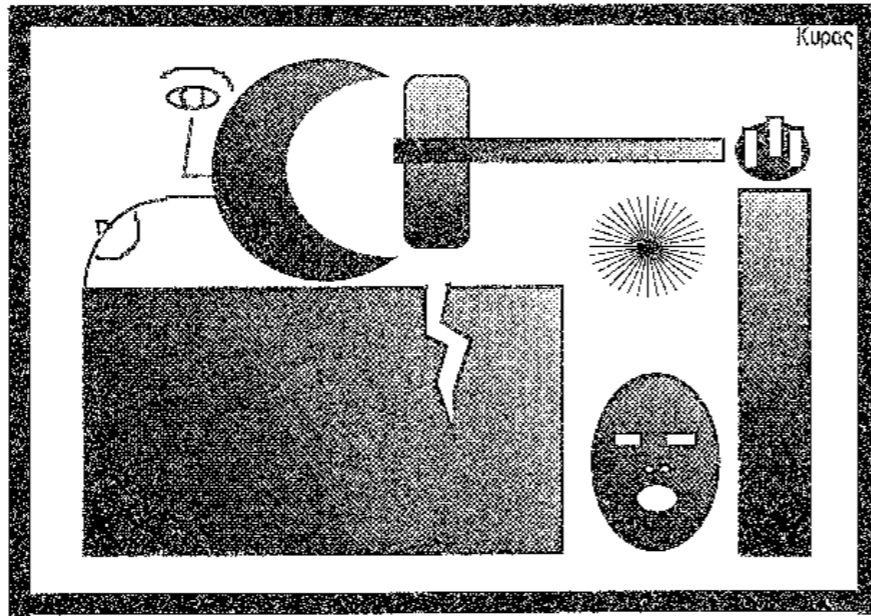
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:
ΡΙΚΑΡΝΤΟ ΛΟΠΕΖ ΚΑΙ
ΜΕΡΩΠΗ ΜΙΧΑΗΛ

Το δειλί, σαν γυρίσαμε στο σπίτι, βρήκαμε ένα τεράστιο θαλασσινό φίδι κορφωμένο απ' το λαιμό στη μαρκίζα της πόρτας' ήταν μαύρο και φωσφόριζε και με τα ακόμα ζωντανά μάτια του και τα σουβλερά του δόντια στα ανοιχτά σαγόνια έμοιαζε με κατάρρα τσιγγάνων. Ήμουν τότε σχεδόν εννιά χρονών και η φρίκη που ένοιωσα μπροστά σ' αυτή την εφιαλτική εικόνα ήταν τόσο έντονη που έκλεισε ο λαιμός μου. Ο αδερφός μου, όμως, που ήταν δύο χρόνια πιο μικρός από μένα, παράτησε τις φιάλες οξυγόνου, τις μάσκες και τα πέλδρα, και με μια τρομακτική κραυγή, έφυγε. Η κυρία Φόρμπες τον άκουσε απ' την στριφτή πέτρινη σκάλα που σκαρφάλωνε τους βράχους απ' το λιμανάκι μέχρι το σπίτι, και κατέφθασε χωρίς ανάσα και χλωμή. Μόλις είδε, όμως, το σταυρωμένο ζώο στην πόρτα κατάλαβε την αιτία του τρόμου μας. Η ίδια έλεγε πως όταν δυο παιδιά είναι μαζί, και τα δυο είναι ένοχα για τις πράξεις του καθενός, και έτσι θυμώσει και στους δυο μας για την κραυγή του αδερφού μου και συνέχισε να μας κατηγορεί για έλλειψη αυτοκυριαρχίας. Μίλησε γερμανικά, και όχι αγγλικά, όπως το προσούσε το συμβόλαιο της σαν κυβερνάντα, ίσως επειδή και η ίδια είχε φοβηθεί και δεν ήθελε να το παραδεχτεί. Αλλά έτσι όπως ξαναβρήκε την ανάσα της γύρισε ξανά στα χαλικοστρωμένα αγγλικά της και στην παιδαγωγική εμμονή της.

- Είναι ένα μυθιστόρημα, μας είπε, και λέγεται έτσι γιατί ήταν ιερό ζώο για τους αρχαίους Έλληνες.

Ο Ορέστης, το παιδί που μας μάθαινε κολύμπι σε βαθιά νερά, ξεπρόβαλε ξαφνικά πίσω απ' τους θάμνους της κάππαρης. Στο μέτωπο του είχε τη μάσκα, φορούσε ένα μικροσκοπικό μαγιώ και μια δερμάτινη ζώνη με έξι μαχαίρια διάφορων ειδών και μεγεθών γιατί δεν μπορούσε να διανοηθεί πως αλλιώςτικα να κυνηγά κάτω απ' το νερό παρά μόνο παλεύοντας σώμα με σώμα με τα ζώα. Ήταν κάπου είκοσι χρονών, ζούσε περισσότερο στα θαλασσινά βάθη παρά στη ξηρά και έμοιαζε και ο ίδιος θαλασσινό ζώο με το κορμί του πάντα τριμμένο με γρασα της μηχανής.

Όταν η κυρία Φόρμπες τον είδε για πρώτη φορά, είπε στους γονείς μου πως ήταν αδύνατο να φανταστεί κα-

νείς πιο όμορφο άνθρωπο. Και όμως, η ομορφιά του δεν κατάφερε να τον εξαιρέσει απ' την αυστηρότητα της κι αυτός αναγκάστηκε να δεχτεί μια αυστηρή παρατήρηση στα ιταλικά γιατί κρέμασε το μυθιστόρημα στην πόρτα χωρίς καμιά άλλη πιθανή εξήγηση παρά για να φοβήσει τα παιδιά. Έπειτα η κυρία Φόρμπες τον διέταξε να το ξεκρεμάσει με τον σεβασμό που αρμόζει σε ένα μυθικό πλάσμα και μας έστειλε να ντυθούμε για το δείπνο.

Τό κάναμε αμέσως προσπαθώντας να μη διαπράξουμε κανένα λάθος γιατί μετά από δυο βδομάδες υπό το καθεστώς της κυρίας Φόρμπες, είχαμε μάθει πως τίποτε δεν ήταν τόσο δύσκολο όσο το να ζήσεις. Ενώ κάναμε ντους μέσα στο μισοσκόταδο του μπάνιου κατάλαβα πως ο αδερφός μου εξακολουθούσε να κέφτεται το μυθιστόρημα. 'Είχε ανθρώπινα μάτια' μου είπε. Εγώ συμφώνησα αλλά τον έκανα να πιστέψει το αντίθετο και κατάφερα να αλλάξω θέμα μέχρι που τέλειωσα το μπάνιο. Όμως όταν βγήκα απ' το ντους με παρακάλεσε να μείνω για παρέα.

- Ακόμα είναι μέρα, του είπα.

Άνοιξα τις κουρτίνες. Ήταν Αύγουστος και απ' το παράθυρο φαινόταν η φλογερή σεληνιακή πεδιάδα μέχρι την άλλη άκρη του νησιού και ο ήλιος όρθιος στον ουρανό.

- Δεν είναι γι' αυτό, είπε ο αδερφός μου, είναι γιατί φοβάμαι να φοβάμαι.

Και όμως, όταν φτάσαμε στο τραπέζι φαινόταν ήρεμος και είχε κάνει το κάθε τι με τόσο ζήλο που η κυρία Φόρμπες τον συγχαίρηκε ιδιαίτερα και κέρδισε ακόμα δυο βαθμούς στον καλό λογαριασμό της βδομάδας.

Εμένα, αντίθετα, μου αφάιρεσε δύο απ' τους πέντε που ήδη είχα κερδίσει, γιατί την τελευταία στιγμή άφησα να με κυριαρχήσει η βιασύνη και έφτασα στην σαλοτραπέζα χωρίς ανάσα. Κάθε πενήντα βαθμούς μας έδινε το δικαίωμα για διπλή μερίδα επιδόρπιων, αλλά κανένας απ' τους δυο μας δεν είχε καταφέρει να ξεπεράσει τους δεκαπέντε. Ήταν πράγματι κρίμα, γιατί ποτέ δεν ξαναβρήκαμε πιο υπέροχες ποτιγίες απ' αυτές της κυρίας Φόρμπες.

Πριν απ' το δείπνο κάναμε προσευχή όρθιοι μπροστά στα άδεια πιάτα. Η κυρία Φόρμπες δεν ήταν καθολική αλλά μια και το συμβόλαιο της προσούσε πως όφειλε να μας βάζει να προσευχόμαστε έξι φορές την ημέρα, είχε μάθει τις προσευχές μας για να το εκπληρώνει. Μετά καθόμασταν και οι τρεις, ενώ εμείς κρατούσαμε την αναπνοή μας, εκείνη έλεγχε μέχρι και την παραμικρή λεπτομέρεια τη συμπεριφορά μας και μόνο όταν όλα φαινόταν τέλεια κτυπούσε το καμπανάκι. Τότε έμπαινε η Φούλβια Φλαμίνια, η μαγειρίσα, με την αιώνια σούπα από φιδέ εκείνου του μισητού καλοκαιριού.

Στην αρχή, όταν είμαστε μόνοι μας με τους γονείς μας το φαγητό ήταν μια γιορτή. Η Φούλβια Φλαμίνια μας σερβί-

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΦΟΡΜΠΕΣ

ριζε κακαρίζοντας γύρω απ' το τραπέζι με μια διάθεση για αταξία που έκανε ευτυχισμένη τη ζωή, και στο τέλος καθόταν μαζί μας και έτρωγε λίγο από τα πιάτα όλων μας. Μα από τότε που η κυρία Φόρμπες πήρε στα χέρια της τη μοίρα μας, μας σερβίριζε μέσα σε μια τόσο σκοτεινή σιωπή που μπορούσαμε να ακούσουμε ακόμα και το κόχλασμα της σούπας που έβραζε στη μαριμίτα. Δειπνούσαμε με την σπονδυλική στήλη κολλημένη στην πλάτη της καρέκλας, μασώντας δέκα φορές απ' την μια πλευρά της μασέλας και δέκα φορές απ' την άλλη, χωρίς να απομακρύνουμε το βλέμμα από τη σιδερένια και μαρμαρένη φθινοπωρινή γυναίκα που απάγγελε απέξω ένα μάθημα ευγένειας. Ήταν όπως σε κυριακάτικη λειτουργία, μα δίχως την παρηγοριά των ανθρώπων που τραγουδούν.

Την ημέρα που βρήκαμε το μυθιστόρημα κρεμασμένο στη πόρτα η κυρία Φόρμπες μας μίλησε για τις υποχρεώσεις μας προς την πατρίδα. Η Φούλβια Φλαμίνια μοιάζοντας να πλέει πένω απ' τον αέρα τον μολυσμένο απ' τη φωνή, μας σέρβιρε μετά από την σούπα ένα φιλέτο στα κάρβουνα από κάταστρο κρέας με ένα άρωμα εξαιρετικό. Σ' εμένα, που πάντα προτιμούσα το ψάρι από κάθε άλλο φαγητό της γης ή τ' ουρανού, η δήμηση του σπασιού μας στο Γκουκαμαγιόλ έφερε ξαλάφρωμα στη καρδιά. Αλλά ο αδερφός μου απέρριψε το πιάτο χωρίς καν να το δοκιμάσει.

- Δεν μ' αρέσει, είπε.

Η κυρία Φόρμπες διέκοψε το μάθημα.

- Δεν μπορείς να το ξέρεις, του είπε, αφού ούτε καν το δοκίμασες.

Απεύθυνε στη μαγειρίσα ένα προειδοποιητικό βλέμμα, αλλά ήταν ήδη πολύ αργά.

- Το μυθιστόρημα είναι το πιο ντελικάτο ψάρι του κόσμου, figlio mio, του είπε η Φούλβια Φλαμίνια. Δοκίμασε το και θα δεις.

Η κυρία Φόρμπες δεν αναστατώθηκε. Μας διηγήθηκε με την άτεγκτη μέθοδο της πως το μυθιστόρημα ήταν φαγητό βασιλιάδων στην αρχαιότητα και πως οι πολεμιστές διεκδικούσαν τη χολή του γιατί τους προσέδινε μια υπερφυσική τόλμη. Μετά επανέλαβε, όπως τόσες φορές σ' ένα τόσο μικρό χρονικό διάστημα, πως το καλό γούστο ούτε κληρονομικό χάρισμα είναι ούτε και μαθαίνεται, αλλά επιβάλλεται από την παιδική

ηλικία. Επομένως δεν υπήρχε κανένας ισχυρός λόγος για να μην φάει. Εγώ, που είχα δοκιμάσει το μυθιστόρημα πριν να μάθω τι ήταν, έμεινα για πάντα με την αντίφασή' είχε μια λεία, αν και λίγο μελαγχολική γεύση, αλλά η εικόνα του φιδιού κορφωμένου στη μαρκίζα της πόρτας στάθηκε τελικά πιο επίμονη απ' την όρεξη μου. Ο αδερφός μου έκανε μια υπέρτατη προσπάθεια με το πρώτο κομμάτι αλλά δεν μπόρεσε να το αντέξει, έκανε εμετό.

- Πήγαινε στο μπάνιο, του είπε η κυρία Φόρμπες χωρίς να αναστατωθεί, να πλυνθεί καλά και να επιστρέψεις να φας.

Ένοιωσα μια μεγάλη αγωνία για τον αδερφό μου γιατί ήξερα πόσο του στοιχίζε να διασχίσει ολόκληρο σπίτι με το πρώτο σούρουπο και να μείνει μόνος του στον μπάνιο την ώρα που χρειαζόταν για να πλυθεί. Αλλά επέστρεψε γρήγορα μ' ένα άλλο καθαρό πουκάμισο, χλωμός και λίγο ταραγμένος με μια κριφή τρεμούλα και άντεξε πολύ καλά την αυστηρή εξέταση της καθαριότητας του. Τότε η κυρία Φόρμπες έκοψε ένα κομμάτι του μυθιστορημα και έδωσε εντολή να συνεχίσουμε. Εγώ μόλις που κατάφερα να φάω ένα δεύτερο κομμάτι. Ο αδερφός μου αντίθετα, ούτε που άγγιξε τα μαχαιροπήρουνα.

- Δεν θα το φάω, είπε.

Η αποφασιστικότητα του ήταν τόσο φανερή που η κυρία Φόρμπες την παρέκαμψε.

- Εντάξει, είπε, αλλά δεν θα φας επιδόρπιο.

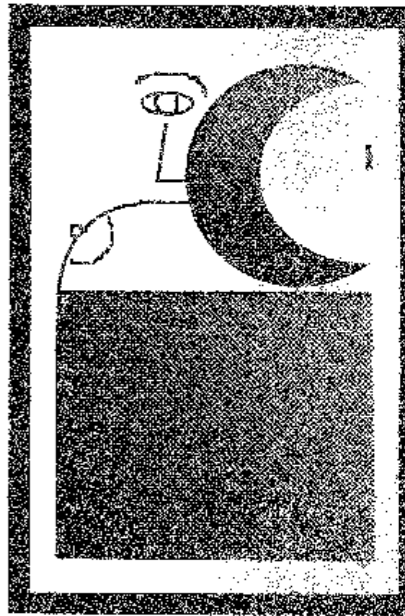
Η ανακούφιση του αδερφού μου μου μετέδωσε το θάρρος του. Σταύρωσα τα μαχαιροπήρουνα στο πιάτο, όπως μας είχε μάθει η κυρία Φόρμπες πως πρέπει να κάνουμε στο τέλος του φαγητού και είπα:

- Ούτε εγώ θα φάω επιδόρπιο.

- Ούτε θα δείτε τηλεόραση, απάντησε.

- Ούτε θα δούμε τηλεόραση, είπα.

Η κυρία Φόρμπες τοποθέτησε την πετρετέα στο τραπέζι και οι τρεις σκωθθήκαμε για την προσευχή. Έπειτα μας έστειλε στο δωμάτιο με την εντολή πως θα έπρεπε να έχουμε κοιμηθεί μέχρι που να τελειώσει το φαί της. Όλοι οι βαθμοί μας ακυρώθηκαν και

μόνο πέρα από το είκοσι θα ξαναχωρόμαστε τις σαρλότες, τις τάρτες βανίλιας και τα υπέροχα μπισκότα της, τέτοια που δεν θα γνωρίζαμε ξανά στην υπόλοιπη ζωή μας.

Αργά ή γρήγορα θα φτάναμε σ' αυτή την σύγκρουση. Για ένα ολόκληρο χρόνο περιμέναμε με ανυπομονησία εκείνο το ελεύθερο καλοκαίρι στο νησί της Πανταλαρίας, στο νότιο άκρο της Σικελίας και πράγματι τέτοια υπήρξε τον πρώτο μήνα όταν οι γονείς μας ήταν μαζί μας. Ακόμα θυμάμαι σαν έναιρο την ηλιόλουστη πεδιάδα με τους ηφαιστειογενείς βράχους, την αιώνια θάλασσα, το σπίτι αβεβαιότητας μέχρι και το κατόφλι, που απ' τα παράθυρα του φαινόταν τις νημερές νύχτες οι λαμπρές φτερούγες των φάνων της Αφρικής. Εξερευνώντας με τον πατέρα μου τα κοιμισμένα βάθη γύρω απ' το νησί είχαμε ανακαλύψει ένα πλόκαμο από κίτρινες τορπίλες βυθισμένες απ' τον τελευταίο πόλεμο, είχαμε βγάλει ένα ελληνικό αμφορέα σχεδόν ένα μέτρο ύψος με απολιθωμένες γιρλάντες, που στα βάθη του βρισκόταν ακόμα η χόβολη από ένα κρασί λησμονημένο και φαρμακερό, και είχαμε κάνει μπάνιο σε μια γούβα με σταματημένα νερά που σχιζόταν και ήταν τόσο πυκνά που έμοιαζε πως μπορούσες να περπατήσεις πάνω τους. Μα η πιο λαμπρή αποκάλυψη για μας στάθηκε η Φούλβια Φλαμίνια. Ήταν σαν ένας ευτυχισμένος επίσκοπος και πάντα κυκλοφορούσε με ένα κοπάδι κοιμισμένων γάτων που την εμπόδιζαν στο περπάτημα, όμως, όπως η ίδια έλεγε, τους άντεχε όχι από αγάπη, αλλά για να μην την τρώνε οι

νυφίτσες. Τις νύχτες, ενώ οι γονείς μου παρακολουθούσαν στην τηλεόραση τα προγράμματα για ενήλικες, η Φουλίβια Φλαμίνας μας έπαιρνε μαζί της στο σπίτι της ούτε εκατό μέτρα απ' το δικό μας, και μας μάθαινε να ξεχωρίζουμε τους απόμακρους ήχους, τα τραγούδια, τις ριπές απ' το κλάμα των ανέμων της Τυνησίας. Ο άντρας της ήταν υπερβολικά νέος για την ίδια, δούλευε το καλοκαίρι στα τουριστικά ξενοδοχεία στην άλλη άκρη του νησιού και γυρνούσε στο σπίτι μόνο για να κοιμηθεί. Ο Ορέστης ζούσε με τους γονείς του λίγο πιο μακριά και εμφανιζόταν πάντα τη νύχτα με αρμαθίες από ψάρια και λαγούστες που μόλις είχε ψαρέψει και τα άφηνε στη κουζίνα, για να τα πουλήσει ο άντρας της Φουλίβιας Φλαμίνας την επομένη μέρα στα ξενοδοχεία. Μετά φορούσε ξανά στο μέτωπο το φανάρι του δούτη και μας έπαιρνε να κυνηγήσουμε τις νυφίτσες του βουνού, μεγάλες σαν λαγούς, που καρτέραγαν τα άχρηστα της κουζίνας. Κάποια ώρα επιστρέφαμε στο σπίτι όταν οι γονείς μας είχαν πια ξεπλώσει και μόλις που μπορούσαμε να κοιμηθούμε από το θόρυβο των νυφίτσων που διεκδικούσαν τα σκουπίδια της αυλής. Όμως, ακόμα και εκείνο το εμπόδιο αποτέλούσε μαγικό στοιχείο του ευτυχισμένου μας καλοκαιριού.

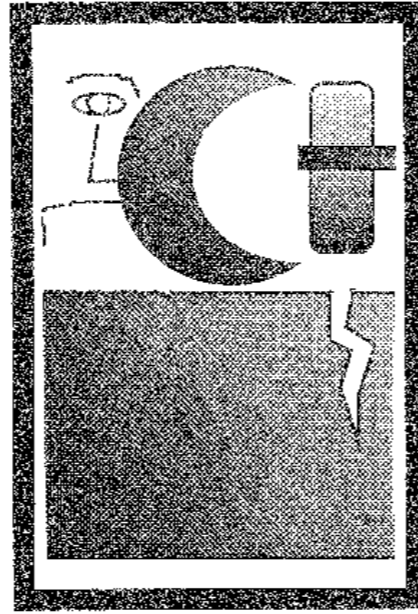
Την απόφαση να προσλάβουν γερμανίδα γκουβερνάντα θα μπορούσε να την έχει μόνο ο πατέρας μου, που ήταν ένας συγγραφέας της Καραϊβικής με περισσότερο αέρα στα μυαλά του παρά ταλέντα. Εκθαμβος μπροστά στις στάχτες της δόξας της Ευρώπης, πάντα φάνηκε υπερβολικά ανυπόμονος να πάρει συγχωροχάρτι για την καταγωγή του, τόσο στα βιβλία του όπως και στην ίδια την ζωή του, και είχε επιβάλει στον εαυτό του την αυταπάτη πως δεν έπρεπε να απομείνει ούτε ίχνος του παρελθόντος του στα παιδιά του. Η μητέρα μου παρέμεινε τόσο απλή όπως όταν ήταν μια περιπλανώμενη δασκάλα στη φυλή Γκουαχίρα και ποτέ δεν φαντάστηκε πως ο άντρας της θα μπορούσε να έχει μια μη θεόσταλη ιδέα. Και έτσι κανένας από τους δυο δεν διερωτήθηκε από καρδιάς πως πρόκειται να είναι η ζωή μας με μια λοχία απ' το Ντόρτμουντ, πεισμομένη να επιβάλει με το ζόρι τις πιο γερασμένες συνήθειες της ευρωπαϊκής κοινωνίας, ενώ οι ίδιοι, μαζί με σαράντα συγγραφείς της δόξας, έπαιρναν μέρος σε μια πολιτιστική κρουαζιέρα πέντε βδομάδων στα νησιά του Αιγαίου.

Η κυρία Φόρμπες έφτασε το τελευταίο
34

Σάββατο του Ιούλη με το καράβι της γραμμής απ' το Παλέρμο και απ' την πρώτη στιγμή που την είδαμε το νοιώσαμε πως η γιορτή είχε τελειώσει. Έφτασε με κάτι στρατιωτικές μπότες και μ' ένα φόρεμα σταυρωτό μέσα σ' εκείνη τη μεσημβρινή ζέση και με τα μαλλιά κομμένα σαν άντρας κάτω απ' το βελοούδινο καπέλο. Βρωμούσε σαν κατουρημένος πιθηκος. «Ετσι μυρίζουν όλοι οι Ευρωπαίοι, προπάντων το καλοκαίρι», μας είπε ο πατέρας μου. «Είναι η μυρωδιά του πολιτισμού». Παρά τη στρατιωτική της περιβολή η κυρία Φόρμπες ήταν ένα μικροκαμωμένο πλάσμα, που ίσως θα μας είχε προκαλέσει κάποια συμπόνια αν εμείς είμαστε πιο μεγάλοι ή αν αυτή έδειχνε έστω και κάποιο ίχνος τριφερότητας. Ο κόσμος έγινε διαφορετικός. Οι έξι ώρες στη θάλασσα που απ' την αρχή του καλοκαιριού ήταν για μας διαρκής άσκηση της φαντασίας, κατόντησαν επανάληψη μιας και μόνο ώρας. Όταν είμαστε με τους γονείς μας είχαμε όλο το χρόνο στη διάθεση μας για κολύμπι με τον Ορέστη, πάντα θαυμάζοντας την τέχνη και την τόλμη του να αντιμετωπίζει τα χταπόδια στο δικό τους περιβάλλον, θολωμένο από μελάνι και αίμα, με μοναδικό όπλο τα μαχαίρια του. Μετά εξακολουθούσε να έρχεται στις έντεκα με την βάρκα του, όπως πάντα, αλλά η κυρία Φόρμπες δεν του επέτρεπε να μένει ούτε λεπτό παραπάνω απ' ότι χρειαζόταν για το μάθημα υποβρύχιας κολύμβησης. Μας απαγόρευσε να πηγαίνουμε στο σπίτι της Φουλίβιας Φλαμίνας, γιατί το θεωρούσε μια υπερβολική εγκάρδιότητα με το υπηρετικό προσωπικό, και αναγκαστήκαμε να αφοσιωθούμε στην αναλυτική ανάγνωση του Σαίξπηρ αντί να απολαμβάνουμε το κυνήγι των νυφίτσων. Συνηθισμένοι να κλέβουμε μάγκος στις αυλές ή να σκοτώνουμε σκύλους με τα τούβλα στους φλογερούς δρόμους του Γκουακαμαγιάλ, ήταν αδύνατο να φανταστούμε για μας πιο σκληρά βάσανα από εκείνη την πριγκιπική ζωή.

Και όμως πολύ γρήγορα αντιληφθήκαμε πως η κυρία Φόρμπες δεν ήταν τόσο αυστηρή με τον εαυτό της όπως ήταν μαζί μας, και αυτό στάθηκε η πρώτη ρωγμή στο κύρος της. Στην αρχή παρόμενε στην παραλία κάτω από την πολύχρωμη ομπρέλα, ντυμένη πολεμικά, διαβάζοντας μπαλάντες του Σίλλερ ενώ ο Ορέστης μας μάθαινε να βουτάμε, και μετά μας έδινε θεωρητικά μαθήματα καλής συμπεριφοράς, ώρα με την ώρα, μέχρι το διάλειμμα για γεύμα.

Μια μέρα ζήτησε από τον Ορέστη να

την πάρει με την βάρκα του στα τουριστικά μαγαζιά των ξενοδοχείων και επέστρεψε με ένα μαγικό, μονοκόμματο, μαύρο και γυαλιστερό σαν πέτσα φώκιας, αλλά ποτέ δεν μπήκε στο νερό. Λιαζόταν ενώ εμείς κολυπούσαμε και στέγνωσε τον ιδρώτα με την πετσέτα χωρίς να περάσει από το ντους και έτσι μετά από τρεις μέρες έμοιαζε με βρασμένο αστακό και η μυρωδιά του πολιτισμού της είχε γίνει ανυπόφορη.

Οι νύχτες της ήταν για ξέσπασμα. Απ' την αρχή της θητείας της ακούγαμε κάποιον να περπατά χειρονομώντας στο σκοτάδι του σπιτιού, και ο αδερφός μου ανησυχούσε με την ιδέα πως ήταν οι περιπλανώμενοι πνιγμένοι για τους οποίους μας είχε μιλήσει η Φουλίβια Φλαμίνας. Σύντομα ανακαλύψαμε πως ήταν η κυρία Φόρμπες που περνούσε τη νύχτα ζώντας την πραγματική ζωή μοναχικής γυναίκας που η ίδια θα καταδικάζε την ημέρα. Μια αυγή την βρήκαμε στην κουζίνα με το παιδικό της νυχτικό, να κατασκευάζει τα θαυμάσια γλυκά της, με το κορμί της γεμάτο αλεύρι μέχρι το πρόσωπο, πίνοντας ένα ποτήρι πορτό με μια ψυχική αταξία που θα είχε προκαλέσει σκάνδαλο στην άλλη κυρία Φόρμπες. Τότε ξέραμε πια πως μετά που θα ξεπλώναμε δε θα πήγαμε στην κρεβατοκάμαρα της, αλλά θα κατέβαινε να κολυμπήσει κρυφά ή θα παρέμενε μέχρι πολύ αργά στην σάλα παρακολουθώντας χωρίς ήχο στην τηλεόραση τις ταινίες που ήταν απαγορευμένες για τα παιδιά, τρώγοντας ολόκληρες τάρτες που πίνοντας μέχρι και μια μπουκάλια του ειδικού κρασιού που ο πατέρας

μου φύλαγε με τόσο ζήλο για εξαιρετικές περιπτώσεις. Αντίθετα με τα δικά της κριτήρια για λιτότητα και καλή συμπεριφορά πνιγόταν ασταμάτητα κυριευμένη από ένα είδος ασυγκράτητου πάθους. Μετά την ακούγαμε να μιλά μόνη της στο δωμάτιο της, την ακούγαμε να απαγγέλει στα μελωδικά της γερμανικά ολόκληρα αποσπάσματα από Die Jungfrau von Orléans την ακούγαμε να τραγουδάει, την ακούγαμε να οδύρεται μέχρι την αυγή, και μετά εμφανιζόταν για το πρόγευμα με τα μάτια φουσκωμένα από τα δάκρια, κάθε φορά πιο σκοτεινή και αυταρχική. Όταν ο αδερφός μου, ούτε εγώ είχαμε γνωρίσει τόση δυστυχία όπως τότε, αλλά εγώ ήμουν διατεθειμένος να την ανεχτώ μέχρι το τέλος, γιατί ήξερα πως έτσι και αλλιώς η λογική της θα επικρατούσε κόντρα στην δική μας. Απεναντίας, ο αδερφός μου την αντιμετώπιζε με όλη την αριμιά του χαρακτήρα του, και το ευτυχισμένο καλοκαίρι έγινε μια κόλαση. Το επεισόδιο με το πιπέρι ήταν το τελευταίο κύττημα. Εκείνη τη νύχτα, ενώ ακούγαμε από το κρεβάτι μας το ασταμάτητο πηγαινόλα της κυρίας Φόρμπες στο κοιμημένο σπίτι, ο αδερφός μου άφησε ξαφνικά όλο το βάρος του μίσους που σάπιζε στην καρδιά του.

- Θα την σκοτώσω, είπε.

Εμείνα έκπληκτος όχι τόσο από την αποφασιστικότητα του, αλλά από το γεγονός πως τυχαία και εγώ από την ώρα του δείπνου το ίδιο σκεφτόμουν. Παρόλα αυτά προσπάθησα να τον μεταπειλώ.

- Θα σου κόψουν το κεφάλι, του είπα.

- Στην Σικελία δεν έχει γκλλοτίνα, είπε. Εξάλλου, κανένας δεν θα μάθει ποιος το έκανε.

Σκεφτόμουν τον αμφορέα που βγάλαμε από τα νερά, όπου υπήρχαν ακόμα τα κατακάθια του θανατηφόρου κρασιού. Ο πατέρας μου το κρατούσε γιατί ήθελε να το στείλει για μια πιο λεπτομερή ανάλυση για να μάθει τη φύση του δηλητηρίου, που δεν μπορούσε να ήταν απλά αποτέλεσμα του χρόνου. Το να το χρησιμοποιήσουμε εναντίον της κυρίας Φόρμπες θα ήταν τόσο εύκολο που κανένας δε θα σκεφτόταν πως δεν ήταν ατύχημα ή αυτοκτονία. Έτσι την αυγή, όταν την ακούσαμε να πέφτει εξαντλημένη από την βίαιη αγρυπνία, βάλαμε το κρασί του αμφορέα στην μπουκάλια του ειδικού κρασιού του πατέρα μου. Σύμφωνα μ' αυτό που εί-

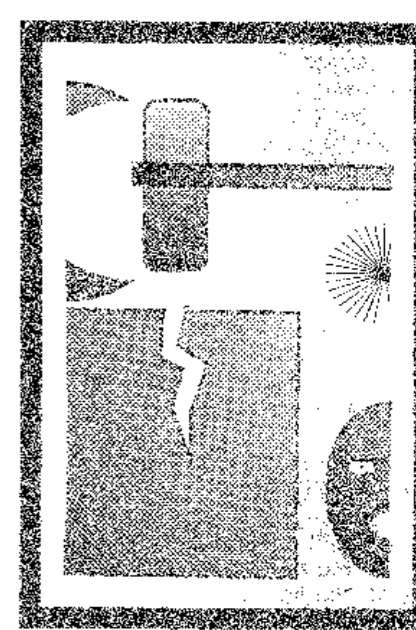
χαμε ακούσει η δόση αυτή ήταν αρκετή για να σκοτώσει άλογο.

Το πρόγευμα το παίρναμε στις εννιά ακριβώς απ' την ίδια την κυρία Φόρμπες με τα γλυκά ψωμάκια που η Φουλίβια Φλαμίνας άφηνε πρoί πρoί πάνω στο φουρνάκι. Δυο μέρες μετά που βάλαμε το κρασί, ενώ παίρναμε το πρόγευμα, ο αδερφός μου μου έκανε νόημα με ένα βλέμμα απογοητευσης πως η δηλητηριασμένη μπουκάλια ήταν σχεδόν απείρακτη στο μπουφέ. Αυτό έγινε μια Παρασκευή και η μπουκάλια παρέμεινε απείρακτη ολόκληρη το Σάββατοκρατικό. Όμως τη νύχτα της Τρίτης η κυρία Φόρμπες ήπιε τη μισή ενώ έβλεπε τις άομες ταινίες της τηλεόρασης.

Παρόλα αυτά, έφτασε όπως πάντα στην ώρα της για το πρόγευμα της Τετάρτης. Είχε το συνηθισμένο πρόσωπο μιας άσχημης νύκτας και τα μάτια της ήταν το ίδιο ανήσυχα όταν βρήκε στο καλάθι του ψωμιού ένα γράμμα από την Γερμανία. Το διάβασε ενώ έπινε τον καφέ, όπως τόσες φορές μας είχε πει πως δεν πρέπει να το κάνουμε, και ενώ διάβαζε περνούσαν από το πρόσωπο της οι λαμπροφύρες στιγμές που ακτινοβολούσαν τα γραμμένα λόγια. Μετά έβγαλε τα γραμματόσημα από το φάκελλο και τα βάλε στο καλάθι με τα υπόλοιπα ψωμάκια, για τη συλλογή του άντρα της Φουλίβιας Φλαμίνας. Παρά την αρχική άσχημη εμπειρία, εκείνη την ημέρα μας συνόδεψε στην εξερεύνηση των θαλασσινών βιθών και περιπλανηθήκαμε σε μια θάλασσα με διάφανα νερά μέχρι που άρχισε να τελειώνει το δευγόνο απ' τις φιόλες και ξαναγυρίσαμε στο σπίτι την ώρα του δείπνου χωρίς να πάρουμε το μάθημα καλής συμπεριφοράς. Η κυρία Φόρμπες όχι μόνο ήταν σε εξαιρετική διάθεση κατά την διάρκεια της ημέρας αλλά την ώρα του δείπνου φαινόταν τόσο ζωντανή όσο ποτέ. Ο αδερφός μου, από τη δική του πλευρά, δεν μπορούσε να αντέξει την απογοήτευση. Μόλις πήραμε την εντολή να αρχίσουμε απομάκρυνε το πιάτο με την σούπα από φιάδ με μια προκλητική χερνομοία.

- Πρίστηκαν τα αρχίδια μου μ' αυτό το ζουμί από σκουλήκια, είπε.

Ήταν σαν να είχαν ρίξει στο τραπέζι μια χειροβομβίδα. Η κυρία Φόρμπες χλώμιασε, τα χείλη της σκλήρυναν μέχρι που άρχισε να διαλύεται ο καπνός της έκρηξης και τα γυαλιά της άρχισαν να θολώνουν απ' τα δάκρια.

Μετά τα έβγαλε, τα στέγνωσε με την πετσέτα και πριν να σηκωθεί την έβαλε πάνω στο τραπέζι με την τακρία μιας άδοξης ήττας.

- Κάνετε όπι θέλετε, είπε, εγώ δεν υπάρχω.

Κλείστηκε στο δωμάτιο της από τις εφτά. Αλλά πριν από τα μεσάνυχτα όταν νόμισε πως είχαμε κοιμηθεί, την είδαμε να περνά με το παιδικό της νυχτικό και να παίρνει στη κρεβατοκάμαρα μισή τάρτα σοκολάτας καθώς και την μπουκάλια με περισσότερο από τέσσερα δάκτυλα του φαρμάκου κρασιού. Ενοίκωσα μια τρεμάλλα από λύπη.

- Καμμένη κυρία Φόρμπες, είπα.

Ο αδερφός μου ονόπηξε ανήσυχα.

- Καμμένοι εμείς αν δεν πεθάνει απόψε, είπε.

Εκείνη την αυγή ξανόρχισε να μονολογεί για ένα μεγάλο διάστημα, να απαγγέλλει Σίλλερ μεγαλόφωνα, κυριευμένη από μια βίαιη τρέλλα που κορυφώθηκε σε μια τελική κρουγή που κάλυψε όλη την έκταση του σπιτιού. Μετά αναστέναξε πολλές φορές ως το βάθος της ψυχής, μέχρι που οι αναστεναγμοί έσβησαν με ένα θλιμμένο και παρατεταμένο σφύριγμα όπως εκείνο ενός ακυβέρνητου πιλοίου. Όταν ξυπνήσαμε, εξαντλημένοι ακόμα απ' την ένταση της αγρυπνίας, ο ήλιος έμπαινε σαν μαχαίρι απ' το παράθυρο, όμως το σπίτι έμοιαζε βυθισμένο σε λήθη. Τότε

ΤΟ ΕΥΓΥΧΟΣΙΜΕΝΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΦΩΡΜΠΕΣ ΤΟΥ ΑΚΑΙΟΚΑΙΡΙΟΥ ΣΚΑΡΕΤΑ ΜΑΡΚΕΣ

αντιληφθήκαμε πως ήταν σχεδόν δέκα το πρωί και δεν μας είχε ξυπνήσει η καθημερινή ρουτίνα της κυρίας Φώρμπες. Δεν ακούσαμε στην τουαλέτα το θόρυβο του νερού στις οχτώ ούτε την βρούση του νιπτήρα ούτε το θόρυβο των παραθύρων ούτε τα πεταλάκια επί τις μπότες και ούτε τα τρία θανάσιμα κτυπήματα στην πόρτα με την παλάμη του δουλεμπορικού χεριού της. Ο αδερφός μου έβαλε το αυτί του στον τοίχο, κράτησε την αναπνοή για να αισθανεται ακόμα και το πιο μικρό σημάδι ζωής στο διπλανό δωμάτιο και στο τέλος ανέπνευσε εξασφραγισμένος.

- Αυτό ήταν, είπε. Το μόνο που ακούεται είναι η θάλασσα.

Ετοιμάσαμε το πρόγευμα μιας λίγο πριν τις έντεκα και μετά πήγαμε στην παραλία με δυο φιάλες οξυγόνου για τον καθένα και ακόμα δυό για ρεζέρβα, πριν να έρθει η Φούλβια Φλαμίνα με το κοπάδι των γατών της για να καθαρίσει το σπίτι.

Ο Ορέστης ήταν ήδη στην αποβάθρα και καθάριζε ένα ξιφία έξι οκάδων που μόλις είχε φαρέψει. Του είπαμε πως περιμένουμε την κυρία Φώρμπες μέχρι της έντεκα και επειδή κοιμότανε ακόμα αποφασίσαμε να κατεβούμε μόνοι μας στη θάλασσα. Του εξηγήσαμε, εξάλλου, πως την προηγούμενη νύχτα είχε πάθει μια κρίση λυγμών στο τραπέζι και ίσως δεν είχε κοιμηθεί καλά και γι' αυτό προτίμησε να μείνει στο κρεβάτι. Ο Ορέστης δεν ενδιαφέρθηκε και πολύ για την εξήγηση όπως το περιμέναμε κι εμείς, και μας ακολούθησε στην περιπλάνησή μας στα θαλασσινά βόθρα. Μετά μας είπε να πάμε να γευματίσουμε και έφυγε με τη βάρκα να πουλήσει τον ξιφία στα τουριστικά ξενοδοχεία. Στην πέτρινη σκάλα τον αποχαρτίσαμε με το χέρι, κάνοντας τον να πιστέψει πως επιδόκιμο να πάμε στο σπίτι μέχρι που εξαφανίστηκε πίσω από τους βράχους. Τότε φορέσαμε τις φιάλες γεμάτες οξυγόνο και συνεχίσαμε το καλόμπι χωρίς την άδεια κανενός.

Η μέρα ήταν αννεφιασμένη και υπήρχε στο ορίζοντα ένα βούισμα από σκοτεινές βροντές, αλλά η θάλασσα ήταν λεία και διάφανη και της ήταν αρκετό το ίδιο το δικό της φως. Κολυμπήσαμε στην επιφάνεια μέχρι τη γραμμή του φάρου της Παντελαρίας, στρίψαμε μετά περίπου εκατό μέτρα στα δεξιά και βουτήξαμε εκεί που υπολογίσαμε πως είχαμε δει τις τορπίλες του πολέμου στην αρχή του καλοκαιριού. Πρόγματι ήταν εκεί: έξι βαμμένες σε χρώμα κίτρινο σαν τον ήλιο και με τους αριθ-

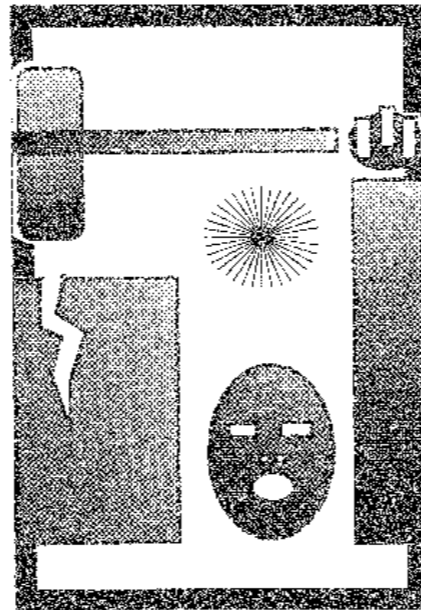
μούς της σειράς τους απείρακτους και χαλαρωμένους στον ηφαιστειακό βυθό σε μια τόσο τέλεια τάξη που δεν φαινόταν τυχαία. Μετά εξακολουθήσαμε να γυρίζουμε κοντά στο φάρο, ψάχνοντας για τη βυθισμένη πόλη για την οποία μας είχε μιλήσει με τόσο θαυμασμό η Φούλβια Φλαμίνα, αλλά δεν μπορούσαμε να τη βρούμε. Ύστερα από δυο ώρες, πεπεισμένοι πως δεν υπήρχαν καινούργια μυστήρια να ανακαλύψουμε, βγήκαμε στην επιφάνεια με το τελευταίο ρούφηγμα οξυγόνου.

Ενώ κολυμπούσαμε είχε ξεσηκωθεί μια καλοκαιριάτικη θύελλα, η θάλασσα ήταν παραγμένη και ένας σωρός από σαρκοβόρα πουλιά πετούσαν με άγρια κραξίματα πάνω στην ακαταστασία των φαρών που χαροπέλευαν στην παραλία. Αλλά το φως του απογευμάτος ήταν σαν καινούργιο και η ζωή ήταν καλή χωρίς την κυρία Φώρμπες. Παρόλα αυτά, όταν με δυσκολίες φτάσαμε στην κορυφή της σκάλας του γκρεμού, είδαμε πολύ κόσμο στο σπίτι και δυό αυτοκίνητα της αστυνομίας μπροστά από την πόρτα και τότε συνειδητοποιήσαμε για πρώτη φορά αυτό που είχαμε κάνει. Ο αδερφός μου χλώμισε και πισσιώπησε.

- Δεν πάω μέσα, είπε.

Εγώ, αντίθετα, είχα τη συγχισμένη εμπνευση πως μόνο αν κοιτούσαμε το πτώμα θα είμαστε υπεράνω κάθε υποψίας.

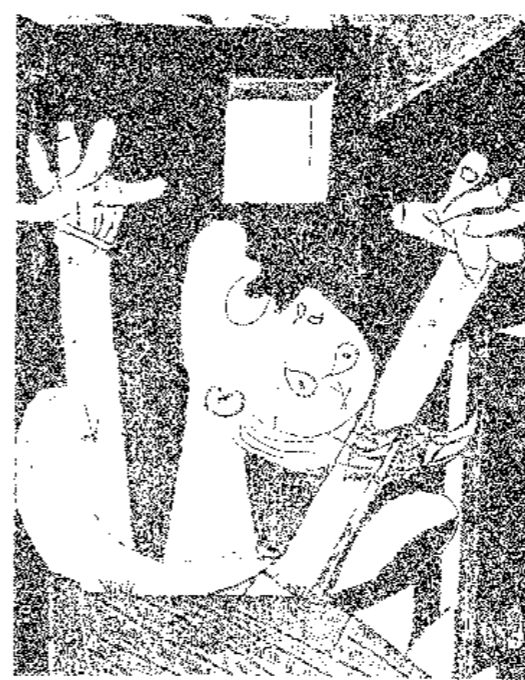
- Μείνε ήσυχος, του είπα. Ανόπνεε βαθιά και σκέψου μόνο: Εμείς δεν ξέρουμε τίποτα. Κανείς δεν μας πρόσεξε. Αφήσαμε στην πύλη τις φιάλες οξυγόνου, τις μάσκες και τα πέδιλα και μπήκαμε από την πλαϊνή γαλαρία, όπου βρισκόταν ο δυο άντρες που κάπνιζαν καθισμένοι στο πάτωμα δίπλα σ' ένα κρεβάτι. Τότε είδαμε πως υπήρχε ένα ασθενόφορο στην πισινή πόρτα, και διάφοροι στρατιώτες οπλισμένοι με ντουφέκια. Στην σάλα, οι γυναίκες της γειτονιάς προσέδραμον στην διάλεκτο καθισμένες στις καρέκλες που είχαν ακουμπήσει στο τοίχο, και οι άντρες τους ήταν μαζεμένοι στην αυλή μιλώντας για πράγματα που τίποτα δεν είχαν να κάνουν με το θάνατο. Πίσω με δύνανη το χέρι του αδερφού μου που ήταν σκληρό και παγωμένο και μπήκαμε στο σπίτι απ' την πισινή πόρτα. Το υπνοδωμάτιο μας ήταν ανοιχτό και στην ίδια κατάσταση όπως το είχαμε αφήσει το πρωί. Σ' εκείνο της κυρίας Φώρμπες, που ήταν το επόμενο, βρισκόταν ένας

οπλισμένος κοραμπιέρης που φρουρούσε την είσοδο, όμως η πόρτα ήταν ανοιχτή. Μπήκαμε πεταχτά στο δωμάτιο με σφιχτή καρδιά και μόλις που προφτάσαμε να το κάνουμε όταν η Φούλβια Φλαμίνα βγήκε ορμητικά απ' την κουζίνα και έλασε την πόρτα με μια κραυγή τρόμου:

- Για όνομα του θεού, figioli, μην την δείτε!

Αλλά ήταν ήδη αργά. Γιότε, στην υπόλοιπη μας ζωή δεν θα μπορούσαμε πια να ξεχάσουμε αυτά που είδαμε σ' εκείνη τη φευγάδα σπινιά. Δυο άντρες ντυμένοι πολιτικά μετρούσαν την απόσταση απ' το κρεβάτι μέχρι τον τοίχο μ' ένα μέτρο, ενώ άλλοι φωτογραφούσαν με μια κάμερα με μαύρο ρούχο σαν εκείνες των φωτογράφων των πάρκων. Η κυρία Φώρμπες δεν ήταν πάνω στο αναστατωμένο κρεβάτι. Ήταν ξαπλωμένη στο πλευρό της στο πάτωμα, γυμνή σε μια λιμνη ξεραμένου αίματος που είχε βάλει ολόκληρο το πάτωμα του δωματίου, και το κορμί της τρυπημένο με μαχαριές. Ήταν εκκοσμητά θανατηφόρα τραύματα και από την προσοχή και το μίσος φαινόταν πως τα είχαν κάνει με την οργή ενός ακούραστου έρωτα και πως η κυρία Φώρμπες τα είχε δεχτεί με το ίδιο πάθος, χωρίς να φωνάζει, ούτε καν να κλάψει, απαγγέλοντας τον Σίλλερ με την όμορφη της φωνή τους στρατιώτη, γνωρίζοντας πως αυτή ήταν το ανήλεος τίμημα του ευτυχισμένου της καλοκαιριού. ☹

Τό τέλος του παιγνιδιού (αφηρομή το ομώνυμο έργο του Σ. Μπέκετ)

Το παιγνίδι έχει από καιρό τελειώσει. Τι σε ξεγελά, το δα σου λένε πως ακόμα μπορείς να παίξεις και λοιπόν. Τι το όφελος. Παίξεις μονάχος, μ' αντίπαλο -εκεί είναι το κακό- τον εαυτό σου. Σε μία πόλη άδεια μια πόλη χωρίς καρδιά ψάχνεις τις κινήσεις από τα πόδια. Μα ναι, τα πόδια σκακίρα κι' αυτή για παιγνίδια χαμένα πόσα χάθηκαν μέχρι τώρα τρία, τέσσερα; χάσαμε τον λογαριασμό. Με συγχωρείς που τα έχω (κι' εγώ) χαμένα κουράστηκα από τις λέξεις που αγκυλώνουν τα όνειρα του μεσημεριού ένας συρφετός από λέξεις ανακατεμένες με συναίσθημα το ξέρεις και συ το συναίσθημα πιάνει σε τούτο τον τόπο πουλάει, μετράμε το κέρδος με τα δάκρυα της συγκίνησης. Έλα λοιπόν, κοιτάξε ξανά γύρω σου δες τα πρόσωπα τους τα φανταχτερά τους φορέματα τη μασκα, που κρύβει το τίποτα άνοιξε τ' αυτιά σου αφουγκράσου την ανάσα τους μόλις π' ακούγεται δεν είναι τυχαίο δεν θέλουν να ενοχλήσουν φοβούνται να δηλώσουν Παρών. Ακόμα λοιπόν το πιστεύεις πως το παιγνίδι δεν κρίθηκε;

Μικρέ μου Δον Κιχώτη

Μικρέ μου Δον Κιχώτη το ξέρω είναι χωρίς όμως αν τα βαστάει στο τέλος θα τα χάσει στής καρδιάς τ' σπυθμένα πηγάδια. Μικρέ μου Δον Κιχώτη, τραλλέ μου προσή πέν είναι τυχαίο που ανταμώσαμε καταρσις στην έρημο στο έδαφος της ανοίξης με μια αγκαλιά λιλιοδία του αγρού. Δεν είναι σύμπτωση που το ίδιο πιάλας βράδυ είδαμε κείνο τ' αστέρι του βορρά να πέφτει στην αγκαλιά της χαλιδονίας. Μικρέ μου Δον Κιχώτη κλεμένο μου παλιότες το χέρι σου κρύβει έξω από το τζάμι, μη περιμένεις την ανάσα της ανοίξης θα πήνε βρεις σε τούτο το δωμάτιο, δικαίωμα στή νύχτα της Κίρκης. Μην πίνεις άλλο μικρέ μου Δον Κιχώτη μεθύσαμε από τις σταξιάς του φεγγαριού στά παραθύρια και στή μικρή αυλή μας. Μην κλαις το χθές δες, εγώ δεν κλαίω το χθές ήταν σκληρό μα απαραίτητο. Μικρέ μου Δον Κιχώτη βγάλε τα ρούχα σου έτσι γυμνό σε θέλω στήν άκρια του κήπου με τις ανεμώνες. Άφησε κάτω το κοντάρι μη φοβάσαι: θα σε κρατήσε αγκαλιά όλο το βράδυ θα σου χαιδεύω τα όνειρα. Οι κτύποι έξω μη σ' ανησυχούν συνηθισμένα, τα γουρούνια γυρνάνε πίσω στο χοιροστάσιο. Μην κλαις, μικρέ μου κράτα το χέρι μου στή θάλασσα θα κολυμηθούμε μαζί με τα δελφίνα της νηρηίδες και τους ξεχασμένους ναυαγούς. Μη ξυπνάς, μικρέ μου Δον Κιχώτη άσε τα μάτια ασφαλιχτά, άσε το όνειρο να φτάσει ως το τέρμα όποιο και νάναι, άσε μικρέ μου να μας τυλίξει ο άνεμος και η βροχή. Τό ξέρεις δεν φοβάμαι.

ΜΙΑ ΚΑΛΛΙΔΟΥ
Απριλίου '88

η πολιτεία και η γλώσσα

α'

Κάστρο της Λάρνακας, κραβγή χτισμένη πάνω στην αδιαπέραστη σιωπή της θάλασσας, σε σένα μιλώ, σε σένα που όλα τα ξέρεις και όλα τα έχεις σημαδέψει με πυρωμένο σίδηρο -

πάρε τα κλειδιά του ήλιου, άνοιξε τις πόρτες-σου στις αμήχανες ψυχές, στο βάραθρο σκύψε των παραστρατημένων, τους πένητες της αϊγλης-σου μην τους παρατάς -

Να θυμάσαι τις αποφράδες μέρες που μάτωσαν την όψη σου, τις πλατείες βουλιάζοντας στα άναθρα πλήθη, σημαίες μετα βαιών και κλάδων στα τέσσερα σημεία των χαμένων εφκαιριών, και προπαντός να θυμάσαι την ηλίθια εξουσία, σκαρφαλωμένη στους εξώστες του γραιγολεβάντη, να τάζει λαγούς με πετραχήλια - μην το ξεχνάς - δαρεικούς και τραγουδιές από τη Βακτηριανή

Στόμα μπουκωμένο χαλίκια, κι όλοι νέβανε πως καταλάβαιναν -

Πόσες ζωές και πόσες ελπίδες μες στην υπομονη-σου βρήκαν καταφυγή; Θέλω να μιλήσω τη γλώσσα-μου' τη βρίσκω στο πεδίο των διαπραγματέψεων, περδικλωμένη στα επαρμένα βάρβαρα. Τρομάζω να την αναγνωρίσω ως μουτζαλώνει το πρόσωπο της πολιτείας-μου τρέχοντας αναμαλλiάρα στις δαιδάλειες φλέβες, κι εκεί γύρω στα στενά του Αη-Λάζαρου μου ξεφύβγει, από τη σκάλα της υπηρεσίας μ' ένα γαρύφαλο bay bay στ' αφτί -

Από πίσω-της πέφτουν οι δημοσιογράφοι κράτος του παραμλητου: πριν τα Επιφάνεια ή μετά από τις εκλογές, και μετά μέχρι την Αμμόχωστο, για να καταλάβεις την προβοκάτσια και των συμμάχων και εκείνη των δικών-μας κλπ. κλπ. - οκέυ -

Κάστρο της βουβής υποταγής, πλεούμενο με το τσούρμιο δεμένο χεροπόδαρα στους σκαρμους, πού νά'χουν κρυφτεί οι τύψεις-τους; Εκεί που οι φοινικούδες κυμάτιζαν ευφρόσυνες συμφωνίες από φως,

σήμερα οι ολβιοδαίμονες δένουν την Ιστορία με δορυφορικά φαντάσματα -Ένα ούισκυ; - Θεγκ γιου βέρυ ματς, - ενώ οι φυτείες των ανέμων καλύγονται κι η έρημος προχωρά καταπάνω στα όσα όθρια δέντρα απόμειναν. Ω γιες, οι μαρτυρίες καταθεμένες στο εξωτερικό, κι εδώ η αστυνομία καρφώνει πέρτες και παράθυρα στο μέγαρο των εθνικών συμφερόντων -

Όλα με τάξη και ασφάλεια. No problem -

β'

Θα με βρεις στο Hotel Athene Apts φλατ 202. Ο εξώστης φεβγάτος στα πατραγονικά αμπέλια, γαϊδουράκια φορτωμένα κοφίνια με σταφύλια, χαρούμενοι τρυγητάδες - όμως κάτω η γλώσσα σπασμένη φωνάζει βοήθεια καθώς η κυκλοφορία των μηρυκαστικών ογκώνεται κι η σύγχυση πιάνει από το σβέρκο τις αρχές -

Όχι, αφτή δεν είναι λυρική κατάθεση, το αναγνωρίζω, ποίηση καθαρή δε γράφω, δεν μπορώ να γράψω, όταν στο Black Ships pub συνωστιζονται τα βελιάματα για μια μερίδα φαρμακωμένο χόρτο, όταν το Souvenir Shop σε νοθέβει με κάθε yes sir και η Boutique Francaise πουλά με έκπτωσης φανταστικές ζακέτες και άλλα ναρκωτικά - Όχι, αφτή δεν είναι καθαρή ποίηση, το ξέρω και τ' ομολογώ -

Τραβηγμένοι σε μια γωνιά μιλούσαμε για καινούργιες business, για τις τιμές των κάψιμων, για την pollution (τη ρύπανση της ατμοσφαιρας εννοώ), δουλειές με φοίντες. Στο διπλανό τραπέζι η θάλασσα ανέβαινε, όμως ο Δήμαρχος δεν έβλεπε καθώς εξηγούσε στον Κίμωνα τον Αθηναίο τι εστιν πρόοδος. Χαμένος κόπος. Στο τέλος σηκώθηκε με πρόσωπο αναμένο, έριξε μερικές μούντζες από το παράθυρο και «Εσύ εδώ, φτωχέ πρόγονε, παλουκωμένος στην ξεφτισμένη δόξα-σου, ακόμα να πάρεις είδηση αί χάσου»-

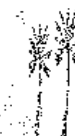
Αφτά ήταν γνωστά και στα παιδιά του σχολειού, ενώ οι απόρρητες ενοχές απογειώνουνταν incognito από το αεροδρόμιο των Αχαιμενιδών' κι εγώ μόνος κι ανήμπορος στην υγρή αποβάθρα, δέντρο διψασμένο στην καρδιά της απελπισίας, μην το ξεχάσεις -

Πολιτεία πολιορκημένη από τις παραδομένες στρατιές, άκουσέ-με- Η υπόθεση είναι στημένη, και το ξέρεις παράσταση του παράλογου, τραβλοί θεατρίνοι, κομπάρσοι αποβλακωμένοι, αλλοπρόσαλλη λαλιά, οι καραγκιόζηδες ανεβαίνουν στην ταράτσα της νύχτας, ενώ ο άγγελος, προστάτης όλο και πιο βαθιά την κακοφορμισμένη πληγή ανιχνέβει, την πληγή που όλοι-τους καμώνονται πως δε βλέπουν -

Το έδαφος γλιστρά - δεν το νοιώθεις; Από τις πολεμιστρες γκρεμίζονται οι αετοί, στις αποθήκες βουλιάζουν τα όστρακα της μνήμης - Ω, δε γλυτώνεις, άκουσέ-με -

Εξόν πια κι αν η παραίσθηση είναι το αίμα-σου. Τότε σου δίνω τούτη την εφκαιρία: βούλωσε το στόμα-μου το σμαρτωλό, να ησυχάσεις κι εσύ, να ησυχάσω κι εγώ. Όμως ο ήλιος της ειμαρμένης-σου, τρομερός και ματωμένος, κάθε αβγή θα ξυπνά με σπαθιές τις τύψεις-σου -

Κι εγώ, όχι, δεν παραδίνουμαι..

μεσεβρινος
(1987)

η Ελπίδα κι ο Ηλίας
νάταν πριν χρόνια εραστές στον
Αστερισμό Διδύμων. Ένα
δέλιος με φάνηκε κάποιος
Κομήτης να χαράζει
την πρώτη αρχή. Ρουφώντας το
αθάσιο μελάνι που χρυσοφόροναι
τη φυγή του φωτός, ο ήλιος
κράφτηκε έντεχνα μέσα. Τύφλα
αγνώριστος, παρά μόνο μέσα
από κείνο το λάξιμο των σκυλιών.
Κάποιων σκυλιών που γλύφαν
τα άρρωστα χρώματα σαν νάταν
τα κόκκαλα ωροίων φυγάδων
τυφλών. Κι ύστερα, την ώρα που
νύχτανε, κάποια πεινασμένα
πουλιά την βρήκαν μες
Ύαποφάι του δειλινού. Η Ελπίδα
κι ο Ηλίας, μόνο που κοιταχτήκαν.
Μήτε λέξη δεν είπαν. Ακούσται
μόναχα ένας κρότος, σαν φλεγόμενα
πτερουγίσματα σε δρόμους υγρούς
ψηλά στον αέρα. Ύστερα
πέρασαν φαίνεται κάτι βρομάδες.
Τον είδε ξανά κοντά σε μια
Λιμνούλα κάπου στην Κεντρική
Αφρική, μια Κυριακή με βροχή.
Ξαν και νάταν γραφτό σε μύθο
ή σε παλιό παραμύθι, πρωτοβρήκαν
ξανά την αφετηρία του Έρωτα.
Ο Ηλίας ήταν τότε οδηγός σε
κάποιο λεωφορείο. Έκανε τη
διαδρομή πιότες στη δουλειά-του,
πότε μετρώντας την άφιξη κάθε
απόστασης με το άνοιγμα των
χειλιών του ορίζοντα, πότε
σημειώνοντας πρόχειρα το χρόνο
σ' ένα δεφτέρι τυλιγμένο σε
μάλλινο ρούχο. Μπήκαν λοιπόν
στο λεωφορείο, κι ωσαν σε ταχικό
δρομολόγιο ουράνιας διεύθυνσης
πήραν το δρόμο της επιστροφής.
Η Ελπίδα ουχιά καθόταν μόλις
δυο θέσεις μακριά απ' τον Ηλία,
μα ήταν φορές που το τραγουδι
στα χείλη-της σταύρωνε το δρόμο
και μετρούσε τους ψιθύρους γύρω
απ' τα κύτταρα της γλωσσοφύλλης.
Το λεωφορείο δεν άργησε να
φτάσει, τόσο κανονικά στη ώρα
και στην όψη-του όσο κάθε
κανονικό αυτοκίνητο μπορεί να
νάται τη μια ή την άλλη φορά.
«Δώδεκα παρά κάρτο», ψιθύρισε, και
σημείωσε πρόχειρα στο δεφτέρι
πως φτάσαν μεσημέρι. Κείνα τα
δεκαπέντε λεπτά που ο Ηλίας
κατάργησε έτσι τυχαία, καρφωθήκαν
στον τοίχο και φτιάξαν ένα ξύλινο
κάδ-ρο, τέσσερα επί τέσσερα. Στο
τετραγωνάκι που έλειπε, μια αυτοσχέδια
στιγμή δηλώθηκε κλειψιμά. Ήταν την
ώρα που η Ελπίδα πρόβλεπε στ' ανοιχτό
παραθύρι, λουισμένη στο φως σαν
μεσημέρι. Ένα κομματάκι χαρτί,
δηλαδή, γλιστρήσε απ' την τζέπη
της μπλούζας-της κι αρπάχτηκε
απ' τους μεσοουρανούς μηχανισμούς
μιας απόμακρης τύχης. «Για δεξ
πως κοιτά κείνος ο άνθρωπος!»
θα είχε η κοπέλλα, αφήνοντας πίσω
μια λέξη. Ο Ηλίας θα κρυφοκοίταζε
σε κάποιο γυαλί κι αμείως θα είχε
«Γες πως δεν με γνωρίζεις.»
Η ίδια, λοιπόν, είδε τον κύριο. Κι ο
αγνώστος άνθρωπος - που ίσως και
νάται το ίδιο πρόσωπο - κρυφά την
ερωτεύεται ξανά. Κανείς δεν γνώριζε
τίποτα. Εκεί στο οδόφραγμα της οδού
Αρχιμήδη οι μικροί στραπώτες τους
προδύσαν. Την όλη μέρα κάποιος
είπαν πως τους πιάσαν, γιατί η Ελπίδα
κι ο Ηλίας κυκλοφορούσαν ντυμένοι
στα πράσινα. Σηκώσαν τα χέρια
ψηλά, σαν να κλέβαν ανεμόπτερα
φρούτα, μα κάποιος άλλος υποστήριξε
πως αυτό που είχε σημασία ήταν τα
ιδία-τους τα χέρια, βαμμένα στην
άκρη με το χρώμα του ήλιου. Τον Ηλία
τον πήραν με τ' ασθενοφόρο του
δήμου, ενώ κάποια σκυλιά κυνηγούσαν
το αγνώριστο ενός αχιμάλιου ποιητή.
Ο αγνώστος άνθρωπος με το ύποπτο
μούτρο, έσυρε απ' τα μαλλιά την
Ελπίδα και την βίασε στο τέλος του
δρόμου. Ύστερα τράβηξε το μαχαίρι και
της πήρε τη γλώσσα, μην τυχόν
μαρτυρήσει. Ύστερα ο ίδιος χάθηκε,
ενώ την Ελπίδα την έκρυψε σε
κάποιο κρησφύγετο μακριά απ' τον
κόσμο. Ύστερα πέρασαν φαίνεται
μέρες πολλές. Ύστερα πάλι, ο χρόνος
σταμάτησε. Το βρέφος που γέννησε,
η Ελπίδα το βάφτισε 'Ιτυ, λουίνοντας-
το στο ανάμα κάποιου ωραίου θεού
εραστή-της. Απ' το λίκνισμα της
κούνιας του Ίτυλου, μάζεψε σαν την
Αράχνη κλωστές απ' το Άπειρο κι
ύφανε τη μοίρα-της για μαντάτο. Άπλωσε
την καρδιά-της στη βούφα και με τις
λέξεις που έκλεψε απ' τα ίχνη του
κήπου μήνυσε του ανέμου να υψάνει
μια ιστορία αφημένη στη μέση.
Το δροσερό αεράκι φύσηξε σαν
σπίρα από είκοσι δραπέτες φιλιά,
σαν το τραγουδι, που της χάρισε
εικόνα της φούστας-της. Ξαν εκείνος.
«Στο βλέμμα ενός παιδιού που θα
σε προσπεράσει...» Μα στον ύπνο
του Ίτυλου το σφυμογράφημα φάνηκε
σαν καλά τυλιγμένο κατακόκκινο
κασκόλ.

Την ίδια μέρα, στα καλά καθούμενα,
τον πήραν τα μάτια-της. Εξω απ' τον
περίπτερο «Το Σθένος», εκεί που έβγαζε
μια φωτοτυπία για το Τμήμα Αποδήμων,
η Ελπίδα πρωτοείδε τον ωραίο Ηλία. Μα
το δέλιος θα κόντευε να φτάσει, κι ο ήλιος
φαίνεται λογάριζε να κόψει τον κόσμο
στη μέση. Πήρε κιάλας το γεφύρι της
οδού Αρχιμήδη κι έγινε κρινός. Ξαν
αξιογράφιστα μάτια της πόλης και
κάποιων σκυλιών που γλύφαν τα
άρρωστα χρώματα σαν νάταν τα
κόκκαλα ωροίων φυγάδων τυφλών. Κι
ύστερα, την ώρα που νύχτανε, κάποια
πεινασμένα πουλιά την βρήκαν μες
Ύαποφάι του δειλινού. Η Ελπίδα κι ο
Ηλίας, μόνο που κοιταχτήκαν. Μήτε
λέξη δεν είπαν. Ακούσται μόναχα
έναν κρότο, σαν φλεγόμενα πτερουγίσματα
σε δρόμους υγρούς ψηλά στον αέρα.
Ύστερα πέρασαν φαίνεται κάτι βρομάδες.
Τον είδε ξανά κοντά σε μια λιμνούλα
κάπου στην Κεντρική Αφρική, μια
Κυριακή με βροχή. Ξαν και νάταν
γραφτό σε μύθο ή σε παλιό παραμύθι,
πρωτοβρήκαν ξανά την αφετηρία του
Έρωτα. Ο Ηλίας ήταν τότε οδηγός σε
κάποιο λεωφορείο. Έκανε τη διαδρομή
πιότες στη δουλειά-του, πότε μετρώντας
την άφιξη κάθε απόστασης με το άνοιγμα
των χειλιών του ορίζοντα, πότε σημειώνοντας
πρόχειρα το χρόνο σ' ένα δεφτέρι
τυλιγμένο σε μάλλινο ρούχο. Μπήκαν
λοιπόν στο λεωφορείο, κι ωσαν σε ταχικό
δρομολόγιο ουράνιας διεύθυνσης πήραν
το δρόμο της επιστροφής. Η Ελπίδα
ουχιά καθόταν μόλις δυο θέσεις μακριά
απ' τον Ηλία, μα ήταν φορές που το
τραγουδι στα χείλη-της σταύρωνε το
δρόμο και μετρούσε τους ψιθύρους γύρω
απ' τα κύτταρα της γλωσσοφύλλης. Το
λεωφορείο δεν άργησε να φτάσει, τόσο
κανονικά στη ώρα και στην όψη-του
όσο κάθε κανονικό αυτοκίνητο μπορεί να
νάται τη μια ή την άλλη φορά. «Δώδεκα
παρά κάρτο», ψιθύρισε, και σημείωσε
πρόχειρα στο δεφτέρι πως φτάσαν
μεσημέρι. Κείνα τα δεκαπέντε λεπτά που
ο Ηλίας κατάργησε έτσι τυχαία, καρφωθήκαν
στον τοίχο και φτιάξαν ένα ξύλινο κάδ-ρο,
τέσσερα επί τέσσερα. Στο τετραγωνάκι
που έλειπε, μια αυτοσχέδια στιγμή
δηλώθηκε κλειψιμά. Ήταν την ώρα που
η Ελπίδα πρόβλεπε στ' ανοιχτό παραθύρι,
λουισμένη στο φως σαν μεσημέρι. Ένα
κομματάκι χαρτί, δηλαδή, γλιστρήσε
απ' την τζέπη της μπλούζας-της κι
αρπάχτηκε απ' τους μεσοουρανούς
μηχανισμούς μιας απόμακρης τύχης. «Για
δεξ πως κοιτά κείνος ο άνθρωπος!» θα
είπε η κοπέλλα, αφήνοντας πίσω μια
λέξη. Ο Ηλίας θα κρυφοκοίταζε σε
κάποιο γυαλί κι αμείως θα είχε «Γες
πως δεν με γνωρίζεις.» Η ίδια, λοιπόν,
είδε τον κύριο. Κι ο αγνώστος
άνθρωπος - που ίσως και νάται το ίδιο
πρόσωπο - κρυφά την ερωτεύεται ξανά.
Κανείς δεν γνώριζε τίποτα. Εκεί στο
οδόφραγμα της οδού Αρχιμήδη οι μικροί
στραπώτες τους προδύσαν. Την όλη μέρα
κάποιος είπαν πως τους πιάσαν, γιατί η
Ελπίδα κι ο Ηλίας κυκλοφορούσαν ντυμένοι
στα πράσινα. Σηκώσαν τα χέρια ψηλά,
σαν να κλέβαν ανεμόπτερα φρούτα, μα
κάποιος άλλος υποστήριξε πως αυτό που
είχε σημασία ήταν τα ίδια-τους τα χέρια,
βαμμένα στην άκρη με το χρώμα του
ήλιου. Τον Ηλία τον πήραν με τ' ασθενοφόρο
του δήμου, ενώ κάποια σκυλιά κυνηγούσαν
το αγνώριστο ενός αχιμάλιου ποιητή. Ο
αγνώστος άνθρωπος με το ύποπτο μούτρο,
έσυρε απ' τα μαλλιά την Ελπίδα και την
βίασε στο τέλος του δρόμου. Ύστερα
τράβηξε το μαχαίρι και της πήρε τη
γλώσσα, μην τυχόν μαρτυρήσει. Ύστερα
ο ίδιος χάθηκε, ενώ την Ελπίδα την
έκρυψε σε κάποιο κρησφύγετο μακριά
απ' τον κόσμο. Ύστερα πέρασαν φαίνεται
μέρες πολλές. Ύστερα πάλι, ο χρόνος
σταμάτησε. Το βρέφος που γέννησε,
η Ελπίδα το βάφτισε 'Ιτυ, λουίνοντας-το
στο ανάμα κάποιου ωραίου θεού εραστή-
της. Απ' το λίκνισμα της κούνιας του
Ίτυλου, μάζεψε σαν την Αράχνη κλωστές
απ' το Άπειρο κι ύφανε τη μοίρα-της για
μαντάτο. Άπλωσε την καρδιά-της στη
βούφα και με τις λέξεις που έκλεψε απ' τα
ίχνη του κήπου μήνυσε του ανέμου να
υψάνει μια ιστορία αφημένη στη μέση.
Το δροσερό αεράκι φύσηξε σαν σπείρα
από είκοσι δραπέτες φιλιά, σαν το
τραγουδι, που της χάρισε εικόνα της
φούστας-της. Ξαν εκείνος. «Στο βλέμμα
ενός παιδιού που θα σε προσπεράσει...»
Μα στον ύπνο του Ίτυλου το σφυμογράφημα
φάνηκε σαν καλά τυλιγμένο κατακόκκινο
κασκόλ.

Ύστερα από κείνο το δεξιόμοισμα
ότι η αδελφή-της μετανάστευσε σαν
τα πουλιά, η ζωή της Ελπίδας πήρε
ένα μορφή. Με ευκαιρία που ζήτησε
ο Ηλίας, κάποιων σκυλιών που γλύφαν
τα άρρωστα χρώματα σαν νάταν τα
κόκκαλα ωροίων φυγάδων τυφλών. Κι
ύστερα, την ώρα που νύχτανε, κάποια
πεινασμένα πουλιά την βρήκαν μες
Ύαποφάι του δειλινού. Η Ελπίδα κι ο
Ηλίας, μόνο που κοιταχτήκαν. Μήτε
λέξη δεν είπαν. Ακούσται μόναχα
έναν κρότο, σαν φλεγόμενα πτερουγίσματα
σε δρόμους υγρούς ψηλά στον αέρα.
Ύστερα πέρασαν φαίνεται κάτι βρομάδες.
Τον είδε ξανά κοντά σε μια λιμνούλα
κάπου στην Κεντρική Αφρική, μια
Κυριακή με βροχή. Ξαν και νάταν
γραφτό σε μύθο ή σε παλιό παραμύθι,
πρωτοβρήκαν ξανά την αφετηρία του
Έρωτα. Ο Ηλίας ήταν τότε οδηγός σε
κάποιο λεωφορείο. Έκανε τη διαδρομή
πιότες στη δουλειά-του, πότε μετρώντας
την άφιξη κάθε απόστασης με το άνοιγμα
των χειλιών του ορίζοντα, πότε σημειώνοντας
πρόχειρα το χρόνο σ' ένα δεφτέρι
τυλιγμένο σε μάλλινο ρούχο. Μπήκαν
λοιπόν στο λεωφορείο, κι ωσαν σε ταχικό
δρομολόγιο ουράνιας διεύθυνσης πήραν
το δρόμο της επιστροφής. Η Ελπίδα
ουχιά καθόταν μόλις δυο θέσεις μακριά
απ' τον Ηλία, μα ήταν φορές που το
τραγουδι στα χείλη-της σταύρωνε το
δρόμο και μετρούσε τους ψιθύρους γύρω
απ' τα κύτταρα της γλωσσοφύλλης. Το
λεωφορείο δεν άργησε να φτάσει, τόσο
κανονικά στη ώρα και στην όψη-του
όσο κάθε κανονικό αυτοκίνητο μπορεί να
νάται τη μια ή την άλλη φορά. «Δώδεκα
παρά κάρτο», ψιθύρισε, και σημείωσε
πρόχειρα στο δεφτέρι πως φτάσαν
μεσημέρι. Κείνα τα δεκαπέντε λεπτά που
ο Ηλίας κατάργησε έτσι τυχαία, καρφωθήκαν
στον τοίχο και φτιάξαν ένα ξύλινο κάδ-ρο,
τέσσερα επί τέσσερα. Στο τετραγωνάκι
που έλειπε, μια αυτοσχέδια στιγμή
δηλώθηκε κλειψιμά. Ήταν την ώρα που
η Ελπίδα πρόβλεπε στ' ανοιχτό παραθύρι,
λουισμένη στο φως σαν μεσημέρι. Ένα
κομματάκι χαρτί, δηλαδή, γλιστρήσε
απ' την τζέπη της μπλούζας-της κι
αρπάχτηκε απ' τους μεσοουρανούς
μηχανισμούς μιας απόμακρης τύχης. «Για
δεξ πως κοιτά κείνος ο άνθρωπος!» θα
είπε η κοπέλλα, αφήνοντας πίσω μια
λέξη. Ο Ηλίας θα κρυφοκοίταζε σε
κάποιο γυαλί κι αμείως θα είχε «Γες
πως δεν με γνωρίζεις.» Η ίδια, λοιπόν,
είδε τον κύριο. Κι ο αγνώστος
άνθρωπος - που ίσως και νάται το ίδιο
πρόσωπο - κρυφά την ερωτεύεται ξανά.
Κανείς δεν γνώριζε τίποτα. Εκεί στο
οδόφραγμα της οδού Αρχιμήδη οι μικροί
στραπώτες τους προδύσαν. Την όλη μέρα
κάποιος είπαν πως τους πιάσαν, γιατί η
Ελπίδα κι ο Ηλίας κυκλοφορούσαν ντυμένοι
στα πράσινα. Σηκώσαν τα χέρια ψηλά,
σαν να κλέβαν ανεμόπτερα φρούτα, μα
κάποιος άλλος υποστήριξε πως αυτό που
είχε σημασία ήταν τα ίδια-τους τα χέρια,
βαμμένα στην άκρη με το χρώμα του
ήλιου. Τον Ηλία τον πήραν με τ' ασθενοφόρο
του δήμου, ενώ κάποια σκυλιά κυνηγούσαν
το αγνώριστο ενός αχιμάλιου ποιητή. Ο
αγνώστος άνθρωπος με το ύποπτο μούτρο,
έσυρε απ' τα μαλλιά την Ελπίδα και την
βίασε στο τέλος του δρόμου. Ύστερα
τράβηξε το μαχαίρι και της πήρε τη
γλώσσα, μην τυχόν μαρτυρήσει. Ύστερα
ο ίδιος χάθηκε, ενώ την Ελπίδα την
έκρυψε σε κάποιο κρησφύγετο μακριά
απ' τον κόσμο. Ύστερα πέρασαν φαίνεται
μέρες πολλές. Ύστερα πάλι, ο χρόνος
σταμάτησε. Το βρέφος που γέννησε,
η Ελπίδα το βάφτισε 'Ιτυ, λουίνοντας-το
στο ανάμα κάποιου ωραίου θεού εραστή-
της. Απ' το λίκνισμα της κούνιας του
Ίτυλου, μάζεψε σαν την Αράχνη κλωστές
απ' το Άπειρο κι ύφανε τη μοίρα-της για
μαντάτο. Άπλωσε την καρδιά-της στη
βούφα και με τις λέξεις που έκλεψε απ' τα
ίχνη του κήπου μήνυσε του ανέμου να
υψάνει μια ιστορία αφημένη στη μέση.
Το δροσερό αεράκι φύσηξε σαν σπείρα
από είκοσι δραπέτες φιλιά, σαν το
τραγουδι, που της χάρισε εικόνα της
φούστας-της. Ξαν εκείνος. «Στο βλέμμα
ενός παιδιού που θα σε προσπεράσει...»
Μα στον ύπνο του Ίτυλου το σφυμογράφημα
φάνηκε σαν καλά τυλιγμένο κατακόκκινο
κασκόλ.

μπλέκοντας τις μικρές σταγόνες του ιδρώτα
με τα σκέλια της Πούλιας. Μα ύστερα
κάπ θα του συνέβει, κι έχουν να πουν
πως κάποια λαβραία χαράματα τον
βρήκαν μπλεγμένο αγκαλιά μες τα
δίχτυα μιας γοργόνας με ωραίο κορμί.
Μια χρυσή πεταλούδα βρήκε τότε τη
πίση αγγίζοντας το λαιμό-του, Ξαν
λαμοδέτης ουράνιας μάζεψε τα
θρύψολλα της ψυχής-του κι έρπιαζε
πλεξίδα νιογέννητη, να θρέψει το
ταίρι-της. Την Ελπίδα την είδανε
ύστερα ντυμένη στα μαύρα. Φορούσε
μαντίλι από καρβόπανο νιο, ναυάγιο
ενός φεγγίτη στον πότο του σήμερα.
Άπλωνε το χέρι στο μέλλον, κλητήρας
του Άπειρου, κι είχε γι' αποτυπώματα
τη θητεία του ανέμου σ' ένα παράθυρο.

τα μυθικά
χειλιδονια
του
απειρου

λ. π.
Ιούνης '88

κλωστες στην ανεμη

Ο Σταυρός.
Μοχλές προς το Απάλυτο. Ο αδός
σκέπεται το βέρος του σύμπαντος.
Απαρνιέται κάθε αντίπαρο. Κάθε παρηγοριά.
Η ψυχή-του αγγίζει έλα το αυπαι.
Κι ο Θεός τον εγκαταλείπει από-νω
στον Σταυρό. Απώνω στα χέρια και
τον χρόνο του σύμπαντος.

Πάσεις μέσα στην κάθε κίνηση.
Ο άντρας στα δεξιά έχει τα χέρια
απλωμένα, συγκρατά την όμη κάποιας
"δύναμης". Με το στήθος τενομένο
μπροστά, σαν ν' αντιστέκεται. Στο κέντρο,
πηγή της "δύναμης" αυτής ο Χριστός.
Ετσι το βλέπει ο άντρας, σαν μιά
"δύναμη" στην οποία μπορεί να βάλει
το σώμα-του για εμπόδιο. Στην κεντρούφυγο
αυτή "δύναμη" του Χριστού, ο άντρας
αντιστέκεται με μιά κεντρομόλο
αντίσταση. Και κάθετα μ' αυτή την
κατεύθυνση, το όπλο των χειρών-
του σχηματίζει μ' αυτήν ένα σταυρό,
μιά αναπαράσταση του Σταυρού. Ένας
σταυρός, τέσσερις κατευθύνσεις που
ορίζουν μιά άποψη του χώρου.
Η αριστερή-του απαλάμη αγγίζει τη
δεξιά άκρη του πίνακα, να δεξί όριο. Κι
η γραμμή που ενώνει τις δύο απαλά-
μες-του, συναντά στην ευθεία προέκτα-
σή-της το δεξί χέρι του Χριστού. Ση-
μαίει σαν καρδιά. Ωσάν αιωρούμενος
απ' το χέρι του Χριστού, ο άντρας
κρεμιζόμενος, σταυρωμένος, με τα
χέρια απλωμένα. Αν και κείνημένος,
το κάθετο του κορμού-του δίνει τις
άλλες δυο κατευθύνσεις. Οι έξι λοιπόν
κατευθύνσεις, που ορίζουν μιά άποψη
του τρισδιάστατου χώρου.

Ο άντρας στα αριστερά, σπρώχνον-
τας την καρέλλα προς τα πίσω και
κάτω, πάει ν' ανασκηωθεί. Μιά κίνηση
προς τον Χριστό, κεντρομόλος και
προς το όριο. Τέσσερις κατευθύνσεις.
Ένας σταυρός, μιά αναπαράσταση του
Σταυρού.

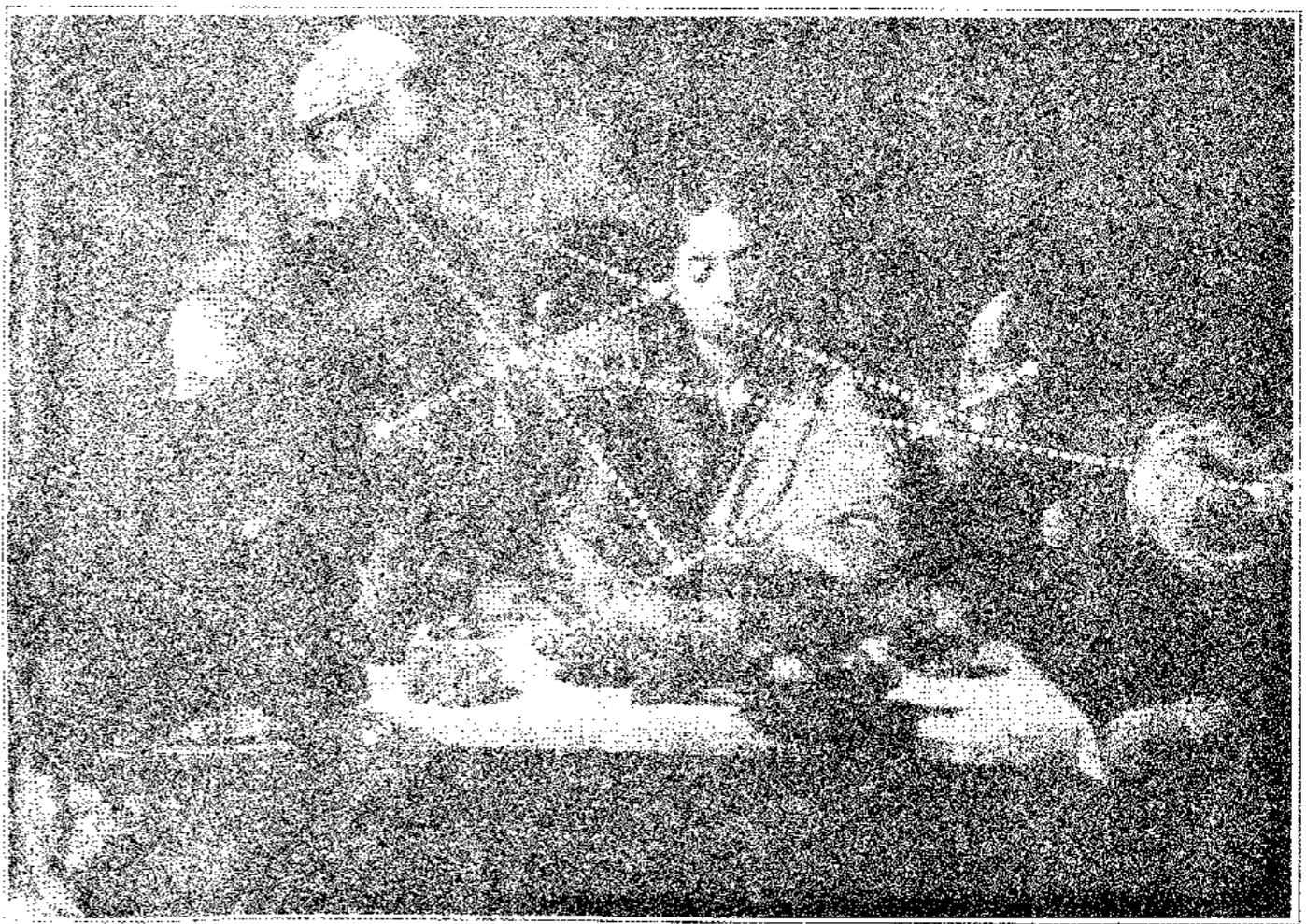
Τα χέρια-του, σπρώχνοντας την καρέλλα,
αποτελούν το υπομόχλιο. Κά-
ποιου είδους κέντρο. Ένας μικρόκο-
σμος, εκόνα του κόσμου. Τ' αριστερό-
του χέρι δεν φαίνεται. Κι η ευθεία
γραμμή που ενώνει την δεξιά απαλάμη-
του με την δεξιά απαλάμη του άντρα
στα δεξιά, περνά μέσα απ' την αριστε-
ρή απαλάμη του Χριστού.

Ο όριος άντρας, σε σύλληψη.
Μια "δύναμη" τον τραβά προς τον Χρι-
στό. Μέσα στον σύλληψη-του όμως
είναι μια κεντρούφυγο δύναμη που δει-
χνει αντίσταση. Το πνεύμα-του ελευθε-
νεται. Κι όμως μένει σκεπτικός (Μα
ίσως να μην μένει σκεπτικός. Ίσως να
εξηλώνεται ακριβώς επειδή υώνει ριζο-
μένος σ' αυτό το δομάτιο, μαζί με τον
Χριστό). Τέσσερις κατευθύνσεις. Ένας
σταυρός που ορίζει μια άποψη κάποιου
είδους χώρου πνευματικού.

Τα χέρια-του δεν φαίνονται.
Η γραμμή που ενώνει τις δυο απα-
λάμες του Χριστού, φτάνει στην ευθεία
προέκτασή-της στο αυτί του όριου
άντρα.

Η ευθεία γραμμή που ενώνει τα δεξιά
αυτιά (και το μάτι) του άντρα στ' αριστε-
ρά με το δεξί αυτί (και το μάτι) του
Χριστού, περνά μέσα από την δεξιά
απαλάμη του Χριστού. Μεσόλαβση.

Η ευθεία γραμμή που ενώνει το
στόμα του όριου άντρα με το στόμα
του άντρα στα δεξιά, περνά απ' το
στόμα του Χριστού. ● λ. π.

Caravaggio: Δελίτιο στην Εμμαούς. c.1597

απο το χειρόγραφο στην εκδοση
και του
ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

PRINTED
MATTERS
DESKTOP
PUBLISHING
SERVICES

δ.σεβερη 29
453831

Τι θα λέγατε
για μια
συνδρομη
«Εντός»;

ΓΚΑΛΕΡΥ·
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΒΙΝΤΕΟΘΗΚΗ

ΚΑΣΤΟΡΑΣ

ΚΑΝΑΡΗ 13, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΤΗΛ. 051-52667

ΤΩΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ

**ΒΑΣΙΛΗΣ
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ**

**1. Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ
2. ΑΠΑΝΤΑ**

εκδόσεις Χρ. Ανδρέου

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Προς
Εκδόσεις Χρ. Ανδρέου
Ρηγαίνης 64Α
Λευκωσία Τ.Κ. 2298
Τηλ. 476105 - 466648-9

Παρακαλώ όπως μου αποστείλετε το δίτομο έργο για τον εθνικό μας ποιητή Βασίλη Μιχαηλίδη ολοκληρωμένο και σε πολυτελή βιβλιοδεσία. Μαζί με τα βιβλία να μου παραδοθούν ΔΩΡΕΑΝ τα πέντε τεύχη της εφημερίδας «ΔΙΑΒΟΛΟΣ» που εξέδιδε ο ποιητής το 1888.

Συμφωνώ να πληρώσω £25 για όλα τα πιο πάνω. Η πληρωμή μπορεί να γίνει τοις μετρητοίς ή με 2 μηνιαίες δόσεις.

Ενδιαφερομαι για 1, 2, 3, 4, 5, σειρές (βάλτε σε κύκλο όσες ενδιαφέρει).

Ον/μην

Οδός αρ.

Περιοχή πόλις/χωριό

Τηλ. οικίας τηλ. εργασίας

Υπογραφή

**Ζητούνται συνεργάτες
πρωίνοι ή απογευματινοί
ή μερικής απασχόλησης
για προώθηση των
εκδόσεων
μας**